

Suomalainen ja venäläinen keskustelustrategia asynkronisessa verkkokeskustelussa

Silja Keränen
Tampereen yliopisto
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö
Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelma
Pro gradu -tutkielma
Kesäkuu 2012

Tampereen yliopisto
Käännöstiede (venäjä)
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

KERÄNEN, SILJA: Suomalainen ja venäläinen keskustelustrategia asynkronisessa verkkokeskustelussa

Pro gradu -tutkielma, 69 sivua, venäjänkielinen lyhennelmä, 9 sivua
Kesäkuu 2012

Kieli on perinteisesti jaettu kahtia puhuttuun ja kirjoitettuun muotoon. Tietokonevälitteisen viestinnän kehittymisen seurauksena näiden rinnalle on tullut kolmas kielimuoto eli verkkokieli, jossa puheen ja kirjoituksen ominaisuudet yhdistyvät. Vaikka kommunikaatio tapahtuu kirjallisesti, se sisältää kuitenkin monia puheelle tyypillisiä piirteitä. Reaalimaailman keskustelun tavoin myös internetissä käytetään aina jotain keskustelustrategiaa. Keskustelustrategia kertoo siitä, millä tavalla puhuja asennoituu sekä keskustelukumppaniinsa että viestin sisältöön.

Tutkimuksessa vertaillaan verkkoympäristössä esiintyviä keskustelustrategioita. Tutkimuksessa sovelletaan Marja Leinosen tutkimusta suomen ja venäjän puhekielen eroista. Leinosen mukaan tietyt arkikeskustelussa ilmenevät kielelliset erot heijastavat keskustelustrategioiden kulttuurisidonnaisia eroja eli kertovat siitä, miten suomalaisten ja venäläisten keskustelustrategiat poikkeavat toisistaan. Tavoitteena oli siis selvittää, eroavatko suomalaisten ja venäläisten käyttämät verkkokeskustelustrategiat toisistaan samalla tavalla kuin kasvokkaisviestinnän strategiat.

Tutkimusaineisto koostuu kahdelta suomenkieliseltä ja yhdeltä venäjänkieliseltä keskustelufoorumilta kerätystä aineistosta. Aineiston analyysi toteutettiin korpusmetodeilla.

Tämä tutkimus osoitti, että keskustelijat käyttävät verkossa samoja keskustelustrategioita, joita he hyödyntävät virtuaalimaailman ulkopuolellakin. Suomalaisten foorumikeskustelijoiden suosima strategia poikkeaa selvästi venäläisille tyypillisestä strategiasta. Keskustelustrategiat näyttäisivät siis olevan kulttuurisidonnaisia. Keskustelupalstojen tutkimus osoitti myös sen, että puheen ilmiöitä voidaan ainakin joiltain osin analysoida myös kirjoitukseen pohjautuvassa viestintämuodossa eli verkkoviestinnässä.

Avainsanat: keskusteluanalyysi, keskustelustrategia, tietokonevälitteinen viestintä, verkkokeskustelu, verkkokieli

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen lähtökohta ja tutkimusongelma	1
1.2 Tutkimuksen taustaa	1
1.3 Hypoteesi	2
1.4 Aineisto	3
1.5 Menetelmät.....	5
2. TIETOKONEVÄLITTEINEN VIESTINTÄ.....	6
2.1 Erilaiset viestintätyypit	6
2.2 Asynkroninen viestintätilanne.....	9
2.3 Viestinnän tekniset ominaisuudet	11
3. KIELI VERKOSSA	15
3.1 Kielen sopeuttaminen verkkoviestintään	15
3.2 Puhe- ja yleiskielen piirteet suomessa	17
3.3 Puhe- ja kirjakielen piirteet venäjässä.....	20
4. KESKUSTELUNANALYYSI.....	22
4.1 Mitä on keskustelunanalyysi	23
4.2 Keskustelun rakenne	24
5. KESKUSTELUPALSTOJEN TARKASTELUA.....	26
5.1 Aineiston käsittely.....	26
5.2 Puhujan asennoituminen keskustelussa, involvement ja detachment	27
5.2.1 Ensimmäiseen persoonaan viittaavat sanat	27
5.2.2 Puhuttelusanat	32
5.2.3 Piilotettu subjekti	38
5.2.4 Affektiset johdokset	46
5.3 Puhelukumppaniin suhtautuminen, positiivinen ja negatiivinen kohteliaisuusstrategia.....	52
5.3.1 Sidossanat.....	52
5.3.2 Pseudoartikkelit.....	58
6. TULOKSET	63
7. PÄÄTELMÄT	65
LÄHTEET.....	67
Painetut lähteet.....	67
Verkkolähteet.....	69

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohta ja tutkimusongelma

Tutkimuksessa tarkastellaan nykyistä internetkeskustelua Suomessa ja Venäjällä. Tutkimuksessa kuvataan eräiden tietotekniikkaan keskittyvien keskustelufoorumeiden kieltä ja selvitetään, miten tietyt puhekielen piirteet näkyvät keskustelufoorumeiden viesteissä. Lisäksi tarkastellaan sitä, miten nuo piirteet heijastavat internetin keskustelustrategioiden kulttuurisia eroja eli millaisia eroja suomalaisella ja venäläisellä verkkokeskustelulla on.

Kiinnostus aiheeseen heräsi keväällä 2008 proseminarityötä tehdessäni ja kandidaatintutkielmaa kirjoittaessani, jossa keskityin suomen ja venäjän tietotekniikan termien tarkasteluun yleisellä tasolla sekä tutkin englannin vaikutusta termistöihin. Tutkimusprosessin aikana kävi ilmi, että tietotekniikan kielessä olisi aineksia myös laajempaan ja syvällisempään tutkimukseen. En kuitenkaan halunnut jatkaa termien tutkimista, vaan päädyin internetin keskustelupalstojen kommunikaatioon, koska aihe mahdollistaa kahden eri kielen verkkokeskustelukulttuurin analyysin. Lisäksi suomalaisten ja venäläisten keskustelupalstojen kieltä vertailevaa tutkimusta ei ole tietääkseni aiemmin juurikaan tehty.

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella keskustelufoorumeiden kommunikaatiota. Tarkemmin sanottuna tarkoituksena on selvittää, millaisia keskustelustrategioita palstoilla hyödynnetään. Analyysin pohjana käytetään Marja Leinosen (1985) suomen ja venäjän puhekieltä käsittelevää tutkimusta, jonka mukaan tietyt puhekielen piirteet ilmentävät erilaisia keskustelustrategioita. Valitsin nämä piirteet analyysin kohteeksi, koska aineiston keräämisen yhteydessä kävi ilmi, että foorumikeskustelussa esiintyy runsaasti puhekielen elementtejä ja näin ollen Leinosen tutkimusta on mahdollista soveltaa. Muutama piirteistä eli ellipsi ja hajotetut lausekkeet jätettiin analyysin ulkopuolelle, koska aineiston alustava tarkastelu osoitti, että niiden esiintyminen on melko vähäistä. Analysoitavat piirteet käydään tarkemmin läpi alaluvussa 1.3.

1.2 Tutkimuksen taustaa

Olga Malmi-Lewizki (2000, Helsingin yliopisto) on tarkastellut venäjänkielistä tietokonevälitteistä kommunikaatiota pro gradu -tutkielmassaan *Osobennosti russkogo razgovornogo jazyka v situacii sinhronnogo obščeniija posredstvom komp'juternoj tehniki (Na primere protokolov diskursov, zapisannyh v ramkah sistemy IRC)*. Erään suomalaisen keskustelufoorumin internetkieltä on tutkinut Riikka Heimala-Lindqvist (2010, Jyväskylän yliopisto) pro gradu -tutkielmassaan

Internetkielen variaatio ja sen funktiot Rautaneito-keskustelupalstalla. Robert Arpo (2005, Joensuun yliopisto) on tutkinut englanninkielistä verkkokeskustelua väitöskirjassaan *Internetin keskustelukulttuurit, tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa*. Kaikki edellä mainitut tutkimukset käsittelevät jonkin tietyn yksittäisen kielen verkkokommunikaatiota. Tästä poiketen keskityn tutkimuksessani suomalaisen ja venäläisen internetvuorovaikutuksen ja keskustelukulttuurin vertailuun.

1.3 Hypoteesi

Hypoteesit perustuvat Leinosen (1985) tutkimukseen suomen ja venäjän puhekielen eroista. Hänen mukaansa arkikeskustelussa hyödynnetään kahta erilaista keskustelustrategiaa. Keskustelustrategia koostuu kohteliaisuusstrategiasta ja puhujan asennoitumista kuvaavasta involvement/detachment-käsiteparista. Venäläiset suosivat positiivista ja suomalaiset negatiivista kohteliaisuusstrategiaa. Tämän lisäksi venäläisille tyypillisempi on involvement-piirre ja suomalaisille detachment. (Nikunlassi 2003: 326–327.)

Leinosen (1985) mukaan positiivinen kohteliaisuus näkyy siinä, että puhuja kohtelee keskustelukumppania ikään kuin oman ryhmänsä jäsenenä. Pääpaino on puhujaa ja kuulijaa yhdistävillä seikoilla. Puhuja siis ajattelee, että puhelukumppanilla on muun muassa samanlaiset asenteet ja taustatiedot kuin itse puhujalla. Tämä näkyy käytännössä niin, että venäläisen viestin purkaminen vaatii kuulijalta enemmän kuin suomalaisen. Koska venäläinen ajattelee, että kuulijalla on samat taustatiedot, hän voi jättää ilmaisematta asioita ja niiden välisiä suhteita. Negatiivisessa kohteliaisuudessa puhelukumppania taas ei automaattisesti mielletä oman ryhmän jäseneksi eikä puhuja oletta, että hän ja keskustelukumppani olisivat samanlaisia. Puhuja ei myöskään oletta, että kuulija pystyisi lukemaan hänen ajatuksiaan. (Leinonen 1985: 137–139.)

Leinonen (1985) lisää, että tietyt puhekielen piirteet tukevat ajatusta siitä, että venäläiset suosivat positiivista kohteliaisuutta. Puhekielessä lauseiden välisiä rajoja ei usein osoiteta ja tähän liittyen sidossanoja käytetään vähemmän kuin suomalaisessa puheessa. Myös pseudoartikkeleita käytetään paljon vähemmän kuin suomalaisessa keskustelussa, koska venäläinen puhuja ajattelee, että tarkoitteiden epämääräisyys tai määräisyys käy ilmi keskustelun edetessä. Suomalaisten suosima negatiivinen kohteliaisuus tulee esiin sidossanojen ja pseudoartikkeleiden runsaana esiintymisenä. (Leinonen 1985: 137–139.)

Venäläisten puheelle ominaisen involvement-piirteen kielellisiä ilmentymiä ovat Leinosen (1985) mukaan 1. persoonan pronomien, puhuttelusanojen ja affektisten johdosten (ks. alaluku 5.2.4)

käyttö sekä persoonattomien lauseiden ja passiivirakenteiden välttäminen. Suomalaisten puheelle tyypillinen detachment taas ilmenee passiivirakenteina sekä 1. persoonan pronomiinien ja puhuttelusanojen välttämisenä. (Leinonen 1985: 140; Nikunlassi 2003: 327, 329.)

Ennako-olettamuksena esitän, että venäjän aineistosta löydetään lukumääräisesti enemmän niitä kielellisiä piirteitä, jotka tukevat positiivista kohteliaisuusstrategiaa. Suomen aineistossa taas havaitaan enemmän negatiivista kohteliaisuusstrategiaa ilmentäviä piirteitä. Lisäksi venäläisiä keskustelufoorumiviestejä hallitsee involvement-piirre ja suomalaisia foorumiviestejä detachment-piirre.

Ensimmäisen persoonan pronomiinien osalta esitän, että niitä tavataan venäjän osakorpuksessa useammin kuin suomen osakorpuksessa. Myös puhuttelusanoja oletan esiintyvän enemmän venäjässä. Passiivin ja muiden subjektittomien rakenteiden osalta esitän, että niitä käytetään venäläisessä verkkokeskustelussa vähemmän kuin suomalaisessa. Affektisia johdoksia koskeva hypoteesini on, että venäjän aineisto sisältää enemmän affektisia johdoksia kuin suomen aineisto. Sidossanojen ja pseudoartikkeleiden kohdalla oletan, että niitä ei esiinny venäjän osakorpuksessa yhtä paljon kuin suomen osakorpuksessa.

1.4 Aineisto

Aineisto koostuu internetistä kerätystä materiaalista. Suomenkielinen aineisto kerättiin Hopeinen Omena- ja MuroBBS-nimisiltä sivustoilta (<http://hopeinenomena.net>, <http://murobbs.plaza.fi>). Ensiksi mainittua sivustoa ylläpitää sitoutumaton ja riippumaton Apple-käyttäjien yhdistys fiMUG ry. Hopeinen Omena on avoin ja maksuton keskustelufoorumi Applen tuotteista kiinnostuneille. MuroBBS on myös kaikille avoin Sonera Plazan ylläpitämä keskustelufoorumi, jonka aihepiireihin kuuluu kaikki tietotekniikkaan liittyvä. Toisin kuin Hopeinen Omena, MuroBBS ei keskity vain tietynmerkkisiin koneisiin ja laitteisiin. Molempien foorumeiden keskusteluja voi lukea ilman rekisteröitymistä, mutta niille kirjoittaminen vaatii kirjautumisen. Suomen aineistoa kerättiin ensimmäisenä esitellyn sivuston kahdelta keskustelualueelta, joista toisella on otsikkona Pelit ja pelaaminen ja toisella Tietoturva. Tämän lisäksi aineistoa hankittiin kahdelta MuroBBS:n keskustelualueelta eli Pelit ja konsolit - sekä Tietoturva-alueelta.

Venäjänkielinen aineisto kerättiin Cyberforum-sivustolta (<http://cyberforum.ru>). Sivustolla on monipuolinen aihevalikoima, esimerkkeinä keskustelualueista mainittakoon Linux, tietokannat sekä mobiililaitteet ja -sovellukset. Suomenkielisten sivujen tavoin Cyberforum on maksuton ja kaikille avoin. Keskusteluja voi selata ilman rekisteröitymistä, mutta viestien lähettämiseen vaaditaan

rekisteröityminen. Myös venäjänkielinen aineisto on hankittu keskustelualueilta, joilla käsitellään tietokonepelejä ja tietoturva.

Valitsin edellä mainitut foorumit tutkimuskohteeksi siksi, että halusin tutkia tietotekniikan harrastajien kielenkäyttöä ja sellaista verkkokeskustelun muotoa, joka muistuttaa reaali maailman arkikeskustelua. Koska Leinosen (1985) tutkimustulokset koskevat juuri arkikeskustelua, oli tarkoituksenmukaista valita tämän keskustelutyypin kielenkäyttöä muistuttavaa aineistoa. Suomalaisten palstojen aineisto on vertailukelpoista venäläisen foorumiaineiston kanssa, koska sivustot ovat samantyyppisiä. Aihepiirien lisäksi kolmea sivustoa yhdistää keskusteluun osallistumista koskevat säännöt eli se, että rekisteröitymisen jälkeen palstoille voi vapaasti kirjoittaa kuka tahansa aiheista kiinnostunut. Tämän seurauksena kielenkäytön voisi olettaa muistuttavan suhteellisen vapaamuotoista arkikeskustelua.

Tekstimassa kerättiin syksyn 2010 ja kevään 2011 aikana. Keskustelualueilla esiintyvistä viestiketjuista valittiin tutkimusaineistoon ketjuja satunnaisella otannalla. Molempien kielten aineistoa pyrittiin keräämään suunnilleen saman verran. Lisäksi aineistoa kerättiin niin, että pelejä ja pelaamista sekä tietoturva käsittelevien viestien sanamäärät vastaisivat toisiaan. Koska foorumeiden kaikkien keskustelualueiden yhteenlaskettu viestimäärä on valtava, piti valittavaa aineistoa rajata joillain kriteereillä. Näin ollen valitsin tarkastelun kohteeksi sekä venäjässä että suomessa muutaman alakategorian viestiketjut. Alakategorioiksi otettiin pelit ja pelaaminen sekä tietoturva.

Aineiston keräämisen jälkeen tekstejä siistittiin poistamalla niistä hymiöt ja muut ylimääräiset välimerkit sekä allekirjoitukset. Poistot tehtiin siksi, että edellä luetellut seikat eivät ole relevantteja tämän tutkimuksen kannalta, vaan kiinnostuksen kohteena ovat viestien tietyt kielelliset piirteet kuten konjunktio. Yksittäisistä viesteistä poistettiin myös linkit sekä sellaiset suorat lainaukset, jotka oli kopioitu muiden viestiketjuun kirjoittaneiden viesteistä. Muokkauksen jälkeen kaikki tekstit siirrettiin xml-formaattiin.

Lopuksi tekstit siirrettiin Tampereen yliopiston Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikön monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelman mustikka-palvelimelle PC texts -korpukseen. Korpus luotiin proseminaaritutkielmani yhteydessä keväällä 2008, ja edellä esittelemäni aineiston lisäksi se sisältää 20 tuolloin ladattua tietotekniikka-aiheista tekstiä. Näiden tekstien aihepiirejä on kymmenen ja esimerkkeinä aiheista voi mainita *tietoturvaohjelmakysymykset*, *muistit* ja *virukset*. Sekä suomen että venäjän keskustelupalstojen teksteille tehtiin omat osakorpuksat. Aineiston käsittelyä esitellään myöhemmin yksityiskohtaisemmin alaluvussa 5.1.

Tutkimusaineistoon valittujen viestien lähettäjien anonymiteetti säilyy, koska korpusaineistossa on esillä ainoastaan viestien lähettäjien nimimerkit. Sivustosta riippuen foorumeilla käyttäjän tiedoista näkyvät joko foorumille liittymisen päivämäärä tai kuukausi, kaikkien lähetettyjen viestien lukumäärä, nimimerkki, avatar-kuva, allekirjoitus ja asuinpaikkakunta. Joidenkin harvojen kohdalla avatar-kuvana on jäsenen oikea kasvokuva, mutta useimmissa tapauksissa kuvaksi on valittu esimerkiksi jokin piirroshahmo, lemmikki tai näyttelijä. Avatar-kuvalla tarkoitetaan käyttäjän itsensä valitsemaa kuvaa, joka näkyy keskustelualueille lähetettyjen viestien yhteydessä. Allekirjoituksella taas viitataan käyttäjän valitsemaan tekstiin, joka sijoittuu jokaisen lähetetyn viestin alapuolelle. Tutkimusaineistoon valittujen foorumeiden jäsenten allekirjoitus on usein motto tai mietelause. Näiden lisäksi se voi olla jäsenten käyttämien tietokoneiden ja oheislaitteiden teknisten tietojen kuvaus.

Hopeisen Omenan foorumeilla näkyvät osallistujien liittymispäivämäärä, viestien lukumäärä, nimimerkki, avatar-kuva, allekirjoitus ja paikkakunta. MuroBBS:ssä tiedoista esillä ovat liittymiskuukausi, viestien kokonaismäärä, nimimerkki sekä allekirjoitus. Cyberforumin keskustelualueilla näkyvät osallistujien rekisteröitymispäivämäärä, kaikkien viestien lukumäärä, nimimerkki, allekirjoitus ja paikkakunta.

Edellä lueteltujen tietojen lisäksi Cyberforumin keskustelualueiden käyttäjistä on nähtävillä sellaista informaatiota, joka puuttuu molemmilta suomalaisilta sivustoilta. Tarkemmin sanottuna käyttäjille määritellään tietynlainen ”status” sen mukaan, miten kauan he ovat olleet rekisteröityneitä käyttäjiä ja mikä heidän roolinsa yhteisössä on. Näitä statuksia ovat muun muassa uusi tulokas ja moderaattori eli keskustelun asiallisuutta ja keskustelun sääntöjen noudattamista valvova henkilö. Nimimerkkiä klikkaamalla pääsee henkilökohtaiselle sivulle, joka sisältää erilaisia tietoja. Tietoihin lukeutuvat muun muassa käyttäjän oikea nimi, ikä, harrastukset, kiinnostuksen kohteet sekä ystävälista.

1.5 Menetelmät

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivisiin menetelmiin kuuluva etnometodologinen keskusteluanalyysi. Keskusteluanalyysin lisäksi korpusta on käytetty apuna aineistoa analysoitaessa. Korpus mahdollistaa aineiston tarkastelun sekä määrällisestä että laadullisesta näkökulmasta käsin. Keskusteluanalyysiin paneudutaan tarkemmin luvussa 4 ja korpusmenetelmiin alaluvussa 5.1.

2. TIETOKONEVÄLITTEINEN VIESTINTÄ

Matikainen (2006) kirjoittaa, että verkkovuorovaikutuksesta on tullut keskeinen osa ihmisten arkea. Internetistä löytyy tuhansia erilaisia keskusteluryhmiä lähes mistä aiheesta tahansa ja muun muassa erityyppiset ihmissuhteiden luomiseen tarkoitetut verkkoympäristöt yleistyvät huimasti. (Matikainen 2006: 177.)

Matikainen (2006) lisää, että verkko on jo lähtökohtaisesti vuorovaikutuksellinen ja sen lähes kaikki toiminnot ja areenat ovat luonteeltaan vuorovaikutteisia tavalla tai toisella. Vuorovaikutuksellisten viestintätapojen tutkimusalue tunnetaan nimillä tietokonevälitteinen viestintä, verkkovuorovaikutus tai CMC (computer-mediated communication). CMC määritellään sateenvarjokäsitteeksi kaikelle tietokoneiden välityksellä tapahtuvalle vuorovaikutukselle. Aiemmin CMC-tutkimus on keskittynyt tekstipohjaiseen viestintään. Tutkimus kuitenkin laajenee sitä mukaa, kun teknologiset innovaatiot kehittyvät. Sitä mukaa kun teknologiat kehittyvät, tulee myös tutkimuksen laajentua multimediaalisiin välineisiin. (Matikainen 2006: 177.)

Tässä luvussa paneudutaan tietokonevälitteiseen viestintään. Alaluvussa 2.1 viestintää jaotellaan ryhmiin muutamasta eri näkökulmasta käsin. Jakoperusteina ovat viestinnän samanaikaisuus ja eriaikaisuus, eri ulottuvuudet sekä viestintätilanteet. Jaottelun jälkeen alaluvussa 2.2 käsitellään tarkemmin tämän tutkimuksen kohteena olevaa viestintätyyppiä eli asynkronista verkkokeskustelua. Lopuksi alaluvussa 2.3 pohditaan tietokonevälitteisen viestinnän teknisiä ominaisuuksia.

2.1 Erilaiset viestintätyypit

Herringin (1996) mukaan tietokonevälitteinen viestintä voidaan jakaa kahteen eri kategoriaan, joita ovat synkroninen eli samanaikainen ja asynkroninen eli eriaikainen viestintä. Samanaikaisiin viestimiin luetaan muun muassa chatit ja pikaviestimet kuten Windows Live Messenger. Synkroniset keskustelut ovat luonteeltaan nopeita ja spontaaneja, eikä viestejä ole mahdollista perua tai muokata jälkeenpäin. Eriaikaisiin viestimiin kuuluvat esimerkiksi keskusteluryhmät ja -foorumit. Näissä viestimissä kaikki keskustelut tallennetaan, minkä vuoksi viestejä voi lukea pitkänkin ajan kuluttua. Viesteihin ei vaadita välitöntä vastausta, eikä vastaanottajan ole pakko olla tietokoneen ääressä samaan aikaan lähettäjän kanssa. (Herring 1996: 1–2.)

Herring (1996) huomauttaa, ettei synkronisuus kuitenkaan välttämättä riipu viestinnässä käytettävästä välineestä, sillä sähköpostin kaltaisia välineitä voidaan hyödyntää sekä synkronisesti että asynkronisesti. Vaikka internetin keskustelufoorumit luokitellaan pääasiassa eriaikaisiksi viestintävälineiksi, saattaa vilkkaimmilla foorumeilla olla samaan aikaan läsnä niin monta

osallistujaa, että foorumikeskusteluun syntyy väistämättä myös synkronisia piirteitä. (Herring 1996: 1–2; Vauras 2006: 36, 38–39.)

Verkkoviestintää voidaan jaotella eri ryhmiin myös muilla tavoilla. Matikainen (2006) tuo esiin kolme ulottuvuutta, joiden avulla vuorovaikutusvälineitä ja ympäristöjä voidaan hahmottaa. Näitä ovat avoin-suljettu, henkilökohtainen-julkinen ja tekstipohjainen-multimediaalinen. (Matikainen 2006: 179.)

Matikainen (2006) kirjoittaa, että ensimmäisenä mainittu ulottuvuus liittyy siihen, että vaikka verkko onkin lähtökohdiltaan avoin, ovat monet vuorovaikutusympäristöt suljettuja. Useat keskustelu- ja tiedonjakamisympäristöt, kuten intranetit ja oppimisympäristöt, luokitellaan suljettuihin ympäristöihin. Myös sähköposti kuuluu tähän ryhmään. Sillä, onko kyseessä julkinen vai rajatun yhteisön keskustelu, on suuri vaikutus vuorovaikutuksen luonteeseen. (Matikainen 2006: 179.)

Matikainen (2006) lisää, että toinen ulottuvuus viittaa verkkoviestin yleisön suureen vaihtuvuuteen. Yleisö saattaa koostua vain yhdestä ihmisestä tai laajimmillaan yleisön koko voi esimerkiksi suositussa keskusteluryhmässä kasvaa huomattavasti. Viestinnän ja vuorovaikutuksen luonne riippuu aina yleisön määrästä. (Matikainen 2006: 179.)

Tekstipohjainen-multimediaalinen ulottuvuus viittaa Matikaisen (2006) mukaan siihen, että verkossa tapahtuva vuorovaikutus tulee monipuolisemmaksi. Alun perin vuorovaikutus oli kokonaan tekstipohjaista, mutta myöhemmin mukaan liitettiin erilaisia kuvia ja symboleita. Kun kaistanleveys kasvaa, kuva- ja symbolielementtien käyttö luultavasti lisääntyy entisestään. (Matikainen 2006: 179.)

Crystal (2001) jakaa tietokonevälitteisen kommunikaation viiteen viestintätilanteeseen, joita ovat sähköposti, synkroniset ja asynkroniset chatryhmät, virtuaalimaailmat sekä WWW. Ne eroavat toisistaan kielellisesti. Toisin sanoen kaikilla on oma kielimuotonsa, joka erottaa sen muista viestintätilanteista. (Crystal 2001: 10–14.) Edellä lueteltujen viestintäalustojen kielellistä varieteettia ei tässä yhteydessä käydä tarkemmin läpi, koska kiinnostuksen kohteena on asynkroninen keskustelu. Sen kieltä käsitellään myöhemmin.

Sähköposti määritellään viestintätilanteeksi, jossa tietokonejärjestelmiä hyödynnetään välitettäessä viestejä käyttäjien välillä. Sähköpostit voivat olla muun muassa roskapostia sekä työhön tai yksityiselämään liittyviä viestejä. Ne eroavat toisistaan huomattavasti sekä pituudeltaan että tyyliltään. (Crystal 2001: 10–11.)

Rakenteeltaan sähköposti on vakiintunut tietynlaiseen muotoon, jonka määrittää palveluntarjoaja. Sähköposti rakentuu pakollisista ja vapaavalintaisista otsikkokentistä sekä varsinaisesta viestikentästä. Pakollisiin otsikkokenttiin kuuluvat vastaanottajan ja lähettäjän osoitteet, viestin aihekenttä sekä viestin lähetysaika ja -päivämäärä. Vapaavalintaisiin taas sisältyvät kentät, joihin merkitään viestin kopion ja piilokopion vastaanottaja. Lisäksi on olemassa kaksi symbolikenttää, joissa näkyvät liitetiedostoikoni ja viestin tärkeysastetta kuvaava symboli. Viestikenttä sisältää aina pakollisen viestin, jonka lisäksi kenttään voidaan liittää vapaaehtoinen tervehdys ja lopetus tai allekirjoitus. (Crystal 2001: 94–96, 99.)

Toinen viestintätilanne eli synkroninen chatryhmä on Crystalin (2001) mukaan reaaliaikainen keskusteluympäristö, jossa käyttäjien lähettämät viestit näkyvät taukoamatta alaspäin vierivällä ruudulla. Esimerkkinä tämän tyyppisistä viestimistä toimii IRC eli Internet Relay Chat, joka sisältää tuhansia eri aiheille omistettuja huoneita. Käyttäjillä on mahdollisuus kirjautua samanaikaisesti yhteen tai useampaan huoneeseen. Ryhmät voivat toimia joko globaalisti tai paikallisesti. (Crystal 2001: 11–12.) Asynkronista chatryhmää käsitellään tarkemmin alaluvussa 2.2.

Virtuaalimaailmat Crystal (2001) määrittelee kuvitteellisiksi ympäristöiksi, joihin osallistujat ovat keskenään vuorovaikutuksessa fantasiamaailmassa. Yleisimmin niistä käytetään nimitystä MUD, joka on lyhenne kahdesta eri käsitteestä. Aiemmin lyhenne viittasi sanoihin Multi-User Dungeon, mutta nykyään sillä tarkoitetaan sanayhdistelmää Multi-User Dimension. Virtuaalimaailmat ovat joko pelejä tai muunlaisia kommunikaatioympäristöjä. Pelaamisen lisäksi niissä voidaan esimerkiksi keskustella eri aiheista samalla tavoin kuin chateissa. Kaikille ympäristöille on yhteistä se, että niiden vuorovaikutus toteutuu reaaliaikaisena ja tekstipohjaisena. (Crystal 2001: 12, 171–172.)

Viides viestintätilanne on World Wide Web (WWW), jonka perustaja Tim Berners-Lee määrittelee WWW:n verkon kautta saavutettavissa olevaksi tiedon universumiksi. Se luotiin alun perin vuonna 1990 fyysikoiden kommunikaatiovälineeksi, mutta levisi nopeasti muidenkin ryhmien käyttöön. Nykyään sen tehtävänä on toimia maailmanlaajuisena multimediaalisena vuorovaikutusvälineenä. WWW sisältää muun muassa tietosanakirjoja, mainoksia, uutisia, pelejä, viihdettä sekä erilaisia tiedonhakupalveluita. (Crystal 2001: 13.)

Crystalin esittämä jako ei enää nykyään kata koko verkkoviestinnän kenttää. Sen ulkopuolelle jäävät sosiaalisen median viestimet kuten Facebook, yhteisö- ja mikroblogipalvelu Twitter sekä muut blogipalvelut. Facebookissa yhdistyvät eri viestintätilanteet. Tarkemmin sanottuna se sisältää kolme eri tilannetta eli synkronisen chatin, sähköpostin tyyppiset yksityisviestit sekä käyttäjän seinälle ilmestyvät statuspäivitykset, jotka ovat asynkronisia pikaviestejä. Twitter on alusta, jonne

lähetetään viestejä eli tweettejä. Niiden maksimipituudeksi on määritelty 140 merkkiä. Jäsenet voivat kommentoida toistensa viestejä, eli alustaan liittyy asynkronisen keskusteluryhmän ominaisuuksia. Muissa blogipalveluissa kirjoitusten pituutta ei yleensä rajoiteta ja Twitterin tavoin niihinkin liittyy kommentointimahdollisuus.

2.2 Asynkroninen viestintätilanne

Asynkroninen keskusteluryhmä on tyypillisesti usean osallistujan muodostama ryhmä, jossa viestejä vaihdetaan anonyymisti ja jonka toiminta-aikaa ei ole rajattu. Viestejä lähettäessään keskustelijat toivovat muilta nopeaa reagoitua, mutta he eivät kuitenkaan oleta saavansa viesteihinsä välitöntä vastausta. (Crystal 2001: 129–130.)

Keskustelufoorumeita perustetaan usein jonkin aiheen ympärille, jotta harrastuksen tai työn kautta aiheesta kiinnostuneet voivat keskustella aiheesta. Foorumeita perustetaan myös esimerkiksi yleistä keskustelua ja pelejä varten. Jotkut sivustot sallivat keskustelupalstan aiheen ulkopuolelle jäävän sisällön kuten mainosten esittämisen, toiset taas eivät. (Crystal 2001: 132.)

Crystal (2001) kirjoittaa, että kaikki järjestelmät toimivat suunnilleen samalla tavalla. Sivuston ylläpitäjä tarjoaa erilaisia keskusteluryhmävaihtoehtoja, joihin jäsenet voivat lähettää viestejä. Ryhmän ylläpidosta on vastuussa pieni tiimi tai yksi henkilö. Ylläpitäjää kutsutaan muun muassa nimikkeellä moderaattori. Moderaattorit ovat keskustelua valvovia henkilöitä, joiden oikeudet vaihtelevat sivustosta riippuen. Moderaattorit päättävät, mitkä viestit ryhmässä julkaistaan. Tämän lisäksi he voivat myös editoida viestejä esimerkiksi poistamalla niistä alatyyliset ilmaukset tai lyhentämällä ylipitkiä kirjoituksia. (Crystal 2001: 133.) Useimmiten moderointi tapahtuu niin, että kirjoitusten poistaminen tai sisällön muokkaus tapahtuu vasta viestin julkaisun jälkeen. Tällaista tapaa kutsutaan jälkimoderoinniksi. Ennakkomoderointi eli viestien tarkistaminen ennen julkaisua voi aiheuttaa huomattavan aikaviiveen viestin lähettämisen ja ilmestymisen välille, minkä vuoksi sitä ei suositeta. Edellä kuvattujen tapojen lisäksi joskus tavataan myös näennäistä moderointia. Tällöin moderaattorit eivät hoida valvontatehtäviään eli ovat vain nimellisesti läsnä palstalla.

Tutkimuskohteeksi valituilla foorumeilla käytetään jälkimoderointia. Foorumeilla määritellään ohjeet ja säännöt, joita keskusteluun osallistuttaessa tulee noudattaa. Mikäli moderaattori huomaa jonkun jäsenen rikkovan sääntöjä, tekstin poistamisen tai editoinnin lisäksi hän voi antaa jäsenelle joko väliaikaisen tai pysyvän porttikiellon. MuroBBS-foorumin ohjeissa myös jäseniä kehoitetaan ilmoittamaan moderaattoreille havaitsemistaan sääntörikkomuksista, mitä varten on luotu kaikkien viestien alareunassa näkyvä nappula, jota painamalla rekisteröityneet käyttäjät voivat ilmoittaa

asiattomasta viestistä. Cyberforumin ja Hopeisen Omenan keskustelupalstat eivät sisällä tällaista toimintoa.

Viestin saapuessa palvelimelle se kierrättää viestin yleensä muutamassa minuutissa, joten lähettämisen ja sivustolle ilmestymisen väliin ei jää suurta viivettä. Sen kesto riippuu kuitenkin muun muassa lähettäjän tai palvelimen päässä mahdollisesti esiintyvistä laitteisto-ongelmista, ja näin ollen aikaviiveitä esiintyy. Joidenkin sivustojen ylläpitäjät rajoittavat viestien kokoa eli eivät hyväksy tietyn kilotavumäärän ylittäviä viestejä. Tämä vaikuttaa väistämättä kommunikaatioon eli pituusrajoite ohjaa kirjoittajia pitämään viestinsä suhteellisen lyhyinä. (Crystal 2001: 134, 31.)

Kuten aiemmin todettiin, asynkroniseen keskusteluryhmään lähetetty materiaali jää sinne pitkäksi aikaa. Crystal (2001) painottaakin, että ryhmään kirjoittavan on hyvä muistaa, että hänen viestinsä voidaan löytää jopa vuosien päästä ja joku saattaa esimerkiksi lainata niiden sisältöä ilman kontekstia. Voidaan ajatella, että asynkronisen keskustelun tekstimassa muistuttaa perinteistä painettua kirjallisuutta kuten kirjoja. Kun tarkastellaan yhden sivuston keskustelujen otsikkolistausta, huomataan, että otsikoiden ja alaotsikoiden kokonaisuus muistuttaa kirjan rakennetta. (Crystal 2001: 135.)

Lukijaa houkutteleva otsikointi on Crystalin (2001) mukaan toinen tärkeä seikka, joka kannattaa huomioida keskusteluryhmään kirjoittaessa. Koska kilpailu lukijoista on kovaa, mielenkiintoa herättävä otsikko edesauttaa sitä, että yksittäinen viesti huomataan ja siihen myös reagoidaan. Vaikka jäsenet odottavat kirjoituksiinsa vastauksia, he eivät kuitenkaan loukkaannu, mikäli niitä ei tule yhtään. Vastausten puuttumista ei oteta henkilökohtaisesti, vaikka kirjoittaja olisi esittänyt ryhmälle tarkasti rajatun kysymyksen saamatta kuitenkaan minkäänlaista reaktiota. Kirjoittajien päättämiseksi on vaikuttaa keskusteluun, korjata väärinkäsityksiä, ilmaista samanmielisyyttä sekä tuoda esiin mielipiteitä. Jos joku vaivautuu vastaamaan heidän kirjoituksiinsa, sitä pidetään positiivisena lisänä. (Crystal 2001: 139.)

Vaikka keskustelupalstan viestien sisällön ja rakenteen variaatio on suuri, niistä löydetään muutamia tyypillisiä piirteitä. Ideaaliviesti, johon kirjoittajat pyrkivät, rakentuu kolmesta osasta eli johdannosta, sisällöstä ja lopetuksesta. Sisältöosa voidaan edelleen jakaa kolmeen osaan. Nämä osat ovat yhteys johonkin keskustelun aiempaan viestiin, mielipiteen ilmaisu ja vetoamus vastaanottajiin. (Crystal 2001: 144.)

Viestejä yhdistää myös niiden lyhyys. Asynkronisella keskusteluforumilla keskimääräinen viestin pituus on 3,5 riviä ja 70 prosenttia niistä muodostuu ainoastaan yhdestä kappaleesta. Lyhyys luo kommunikaatioon keskustelunomaisen ja dynaamisen vaikutelman. (Crystal 2001: 144–145.) Myös

tutkimusaineistossa enemmistö viesteistä on melko lyhyitä. Korpusesimerkkien lyhentämättömien viestien (ks. 5.1) sanamäärät vaihtelevat 1-74 sanan välillä. Viestin keskipituus suomalaisilla foorumeilla on 39,8 ja venäläisellä 29,1 sanaa.

Toinen reaali maailman keskustelua muistuttava ominaisuus on se, ettei puheenaiheen vaihtumista ole mahdollista ennakoida. Siitä huolimatta, että tietty teema on viestin aiheena, mikään ei estä sen lähettäjää ottamasta esiin uutta puheenaihetta. Tähän liittyen Crystal (2001) huomauttaa, ettei aiheen vaihto kuitenkaan ole läheskään yhtä sattumanvaraista kuin verkon ulkopuolisen maailman keskustelussa. Foorumin jäsenet pitävät tärkeänä aiheessa pysymistä. Mikäli joku eksyy liian kauas ketjun topikista, moderaattori saattaa puuttua asiaan tai muut jäsenet kritisoivat kirjoittajaa. Viestin lähettäjä voi myös itse pyytää muilta anteeksi, kun huomaa ajautuneensa pois aiheesta. (Crystal 2001: 146.)

Tutkimusaineistossa kirjoittaja usein erottaa viestistään osan, joka ei käsittele puheenaihetta. Suomessa tämä tehdään käyttämällä ilmauksia *OT* ja *menee aiheen ohi*. Lyhenne tulee sanoista *off-topic*. Venäjässä taas suositetaan ilmausta *не по теме*. Esimerkeissä (1) ja (2) jäsenet ”Buell” ja ”GoodLucky” erottavat tekstistään osan, jossa ei käsitellä viestiketjun varsinaista aihetta. Esimerkki (1) kuuluu Hopeisen Omenan säikeeseen *Löytyykö omppuun? (Kunnon mahjong peliä)*. Viestiketjussa tiedustellaan Mac-merkin tietokoneille tehtyjä pelejä. ”Buell” vastaa ensin ketjun aiheeseen ja erottaa viestin loppuosan *OT*-merkinnällä. Esimerkki (2) on poimittu Cyberforumin keskustelusta *Во что поуграть?7!!*. Siinä ”GoodLucky” kommentoi erään pelin musiikkia, josta on keskusteltu aiemmin. Viestin loppupuolella hän käyttää ilmausta *не по теме* siirtyessään puhumaan toisesta pelistä.¹

- (1) "Buell": Ainakaa googlella minä en löytänyt muita kuin PC Mahjong pelejä. OT: mielenkiintoinen ilmiö, mun piti laittaa tohon viestini perää tuo itkevä hymiö mutta jostain syystä se ei toimi, kaikki muut hymiöt toimii kyllä?
- (2) "GoodLucky": <...> я там из музыки слышу только невнятное хоровое пение какого-то марша на албанском языке, и ещё-какой-то саунд, который я уже где-то слышал Не по теме: Недавно старый Psychotoxic прошёл. <...>

2.3 Viestinnän tekniset ominaisuudet

Verkkoviestintään liittyy tiettyjä teknisiä ominaisuuksia, jotka vaikuttavat viestintään eri tavoin. Crystal (2001) kirjoittaa, että kommunikaatiota rajoittaa tietokonelaitteisto, jota internettiin pääsyyn vaaditaan. Tarkemmin sanottuna näppäimistö määrittää lähetettävän informaation tyyppin. Samalla

¹ Kaikki esimerkit ja keskustelujen otsikot on poimittu suoraan foorumisivustoilta eikä niissä mahdollisesti esiintyviä kirjoitusvirheitä ole korjattu.

näytön koko ja asetukset sanelevat vastaanotettavan informaation muodon. Sekä viestin lähettäjän että vastaanottajan kielenkäyttöä rajoittavat ne verkko-ohjelmistot ja laitteistot, joita kommunikaation luomiseen vaaditaan. Sähköinen viestintäalusta siis mahdollistaa tietyt kielelliset toiminnot ja samalla sulkee pois joitain muita toimintoja. (Crystal 2001: 24.)

Crystal (2001) lisää, että verkkoviestinnän mahdollisuudet ja rajoitukset liittyvät siihen, millainen suhde sillä on puheeseen ja kirjoitukseen. Internetkieltä luonnehditaan usein kirjoitetuksi puheeksi. Tässä yhteydessä voidaan pohtia, missä määrin puhetta on ylipäättään mahdollista kirjoittaa, koska tietokoneen näppäimistön avulla ei pystytä välittämään joitain keskeisiä puhemuotoisen keskustelun ominaisuuksia. Vaikka osa puheen ominaisuuksista puuttuu verkkodiskurssista, se sisältää kuitenkin monia puheen ominaisuuksia. Kaiken kaikkiaan verkkoviestintä voidaan luokitella yhdistelmäksi puheen ja kirjoituksen piirteitä. (Crystal 2001: 24–25, 28.)

Seuraavaksi käydään läpi tärkeimpiä puheen ja kirjoituksen ominaisuuksia. Taulukossa (1) kuvataan keskeisiä puheen piirteitä ja niiden esiintymistä asynkronisessa verkkokeskustelussa. Taulukossa (2) taas esitetään kirjoituksen tärkeimmät piirteet ja niiden esiintyminen verkkokeskustelussa. Tämän jälkeen taulukoissa listattuja ominaisuuksia käsitellään yksityiskohtaisemmin.

Puhe	Verkkokeskustelu
Dynaamisuus, hetkellisyys	kyllä
Tuottamisen ja vastaanoton välillä olevan aikaviiveen puute	ei
Kasvokkaisuus, ilmeet ja eleet palautteen välittäjinä	ei
Puheelle tyypilliset sanat ja rakenteet (slangi- ja kiro sanat sekä lyhenteet)	kyllä
Sosiaaliset funktiot	kyllä (vaihtelevasti)
Virheiden välitön korjaus	ei
Uniikit piirteet eli prosodiset ominaisuudet	ei

Taulukko 1. Puheen piirteet asynkronisessa verkkokeskustelussa (mukaillen Crystal 2001: 26–28, 42).

Kirjoitus	Verkkokeskustelu
Staattisuus, pysyvyys	kyllä
Tuottamisen ja vastaanoton välillä aikaviive	kyllä
Näköyhteyden puuttuminen, välittömän palautteen puuttuminen	kyllä
Kirjoitukselle tyypilliset rakenteet (useasta sivulauseesta koostuvat virkkeet, pitkät virkkeet)	ei
Faktojen välittämisen funktio	kyllä (vaihtelevasti)
Virheiden toistuva korjaus	ei
Uniikit piirteet eli graafiset ominaisuudet	ei

Taulukko 2. Kirjoituksen piirteet asynkronisessa verkkokeskustelussa (mukaillen Crystal 2001: 26–28, 43).

Taulukosta (1) huomataan, että asynkronisessa verkkokeskustelussa esiintyy kolme puheen seitsemästä ydinpiirteestä. Näihin lukeutuvat dynaamisuus ja hetkellisyys, sosiaaliset funktiot sekä puheelle tyypilliset sanat ja rakenteet. Verkkokeskustelusta jää puuttumaan neljä puheen piirrettä, joita ovat tuottamisen ja vastaanoton välillä olevan aikaviiveen puute, kasvokkaisuus, virheiden välitön korjaus sekä puheen uniikit piirteet eli prosodiset ominaisuudet. Nämä ominaisuudet luonnehtivat ennen kaikkea kasvokkain käytävää keskustelua, eivätkä ne välttämättä esiinny muissa puhetilanteissa. Esimerkiksi puhelinkeskusteluun ei liity kasvokkaisuutta.

Taulukosta (2) käy ilmi, että asynkroninen verkkokeskustelu pitää sisällään neljä kirjoitukselle tyypillistä piirrettä eli staattisuuden ja pysyvyyden, tuottamisen ja vastaanoton välisen aikaviiveen, näköyhteyden puuttumisen sekä faktojen välittämisen funktion. Siitä puuttuu kolme kirjoituksen piirrettä, joita ovat kirjoitukselle tyypilliset rakenteet, virheiden toistuva korjaus sekä uniikit piirteet eli graafiset ominaisuudet.

Asynkroninen verkkokeskustelu on siinä mielessä dynaamista ja hetkellistä, että foorumijäsenet toivovat muiden reagoivan viesteihin suhteellisen nopeasti. Kirjoituksen staattisuus ja pysyvyys ovat kuitenkin voimakkaasti läsnä keskusteluryhmissä. Palvelimelle lähetetyt viestit tallentuvat siinä muodossa kuin ne on lähetetty, ja kirjoitukset jäävät pysyvästi muiden luettavaksi. (Crystal 2001: 29, 44–45, 130.)

Puheessa viestin tuottamisen ja vastaanoton välillä ei ole aikaviivettä. Keskusteluryhmässä tämä ei pidä paikkaansa. Asynkronisella foorumilla viestin tuottamisen ja vastaanottamisen välillä vallitsee aina jonkin mittainen aikaviive. Viiveen pituus riippuu muun muassa siitä, kuinka nopeasti vastaanottajat lukevat viestin ja reagoivat siihen. Lisäksi viestien luettavaksi tulo foorumille riippuu useista teknisistä seikoista, kuten käyttäjien laitteisto-ongelmista. Aikaviiveen esiintyminen on yksi kirjoitukseen kuuluva piirre. (Crystal 2001: 31, 134.)

Puhetta voimakkaasti leimaava kasvokkaisuus puuttuu verkkokeskustelusta. Tämän seurauksena keskustelukumppanit eivät pysty antamaan toisilleen välitöntä palautetta, jota kasvokkaiskeskustelussa tuotetaan käyttämällä eleitä ja ilmeitä. Visuaalisuuden puute onkin yksi kirjoitusta luonnehtivista piirteistä. (Crystal 2001: 30, 45–46.) Tähän liittyen internetvuorovaikutus on kehittänyt omat keinonsa, joilla ilmeiden ja eleiden puutetta korvataan (ks. alaluvun viimeinen kappale).

Foorumiviestit sisältävät puheelle tyypillisiä sanoja ja rakenteita eli slangi- ja kirosanoja sekä lyhenteitä. Kirjoitukselle tyypillisiä rakenteita ovat useasta alustuslauseesta koostuvat virkkeet ja lähinnä lakiteksteissä tavattavat todella pitkät virkkeet. Edellä mainittuja rakenteita ei verkkokeskustelussa esiinny. (Crystal 2001: 27.) Tutkimusaineisto sisältää puheelle ominaista slangisanastoa, johon palataan myöhemmin luvussa 3.

Crystal (2001) esittää, että verkkokeskusteluun liittyy sekä sosiaalisia funktioita että faktojen välittämisen funktio. Keskustelupalstoilla vuorovaikutuksen ja tiedon välittämisen aste riippuvat aina foorumin luonteesta eli siitä, onko kyseessä jonkin alan ammattilaisten foorumi vai vapaamuotoisempi ryhmä. (Crystal 2001: 46.) Tutkimuskohteena olevilla foorumeilla näkyvät molemmat piirteet. Koska foorumit ovat tietotekniikan harrastajien ryhmiä, tiedon jakamisen lisäksi niillä on tärkeä sosiaalisen vuorovaikutuksen funktio.

Puheessa esiintyvien välittömien korjausten tekeminen ei ole keskustelupalstalla mahdollista. Kasvokkaiskeskustelussa puhuja voi korjata viestiään puhuessaan, koska kuulijalta saatu ilmeiden ja eleiden avulla välitetty palaute kertoo meneekö sanoma perille. Verkossa taas valmis viesti lähetetään ryhmään yhdellä napin painalluksella eivätkä vastaanottajat voi antaa mitään palautetta viestin tuottamisvaiheessa. Näin ollen lähettäjän on mahdotonta tietää, onko lukija ymmärtänyt viestiä vai tarvitaanko korjauksia. Kirjoituksessa korjauksia tehdään toistuvasti useita kertoja ennen sen päättymistä lukijalle. Tekstistä voidaan siis laatia useita työversioita, eivätkä työversioiden mahdolliset virheet päädy koskaan lukijan tietoon. Keskustelupalstalla tämänkaltaista korjausprosessia ei esiinny, koska palstalla on havaittavissa paine nopeaan kommunikointiin. (Crystal 2001: 30, 45.)

Puheen ainutlaatuiset piirteet eli prosodiset ominaisuudet puuttuvat Crystalin (2001) mukaan verkkokeskustelusta kokonaan. Niihin sisältyvät intonaatio, tauot, rytmi, nopeuden vaihtelut, äänensävy, ilmeet ja eleet. Näiden puuttuminen on aiheuttanut korvaavat elementit, joiden avulla prosodisia ominaisuuksia jäljitellään. Korvaavia elementtejä ovat muun muassa hymiöt, asteriksien käyttö korostamistarkoituksessa, välimerkkien ja kirjainten toistaminen korostamistarkoituksessa, isojen kirjainten käyttö merkitsemässä huutamista sekä välilyönnit kirjainten välissä selkeyden

ilmaisemiseksi. Kirjoituksen uniikeilla piirteillä eli graafisilla ominaisuuksilla tarkoitetaan muun muassa tekstin väriä ja fonttia. Vaikka erilaisia tekstin ulkoasua muokkaavia toimintoja on mahdollista käyttää keskustelupalstoilla, niitä ei kuitenkaan hyödynnetä. (Crystal 2001: 28, 34–35, 46.)

Alaluvussa käsitellyt internetkommunikaation puheen ja kirjoituksen piirteet kuvaavat asynkronisen keskustelun ominaisuuksia yleisellä tasolla, minkä vuoksi on mahdollista, että joidenkin piirteiden kohdalla esiintyy eroja kieliympäristöjen välillä. Esimerkiksi hymiöiden käyttötavat saattavat vaihdella maakohtaisesti. Tässä tutkielmassa keskitytään ainoastaan suomen- ja venäjänkielisen verkkokeskustelun eroihin.

3. KIELI VERKOSSA

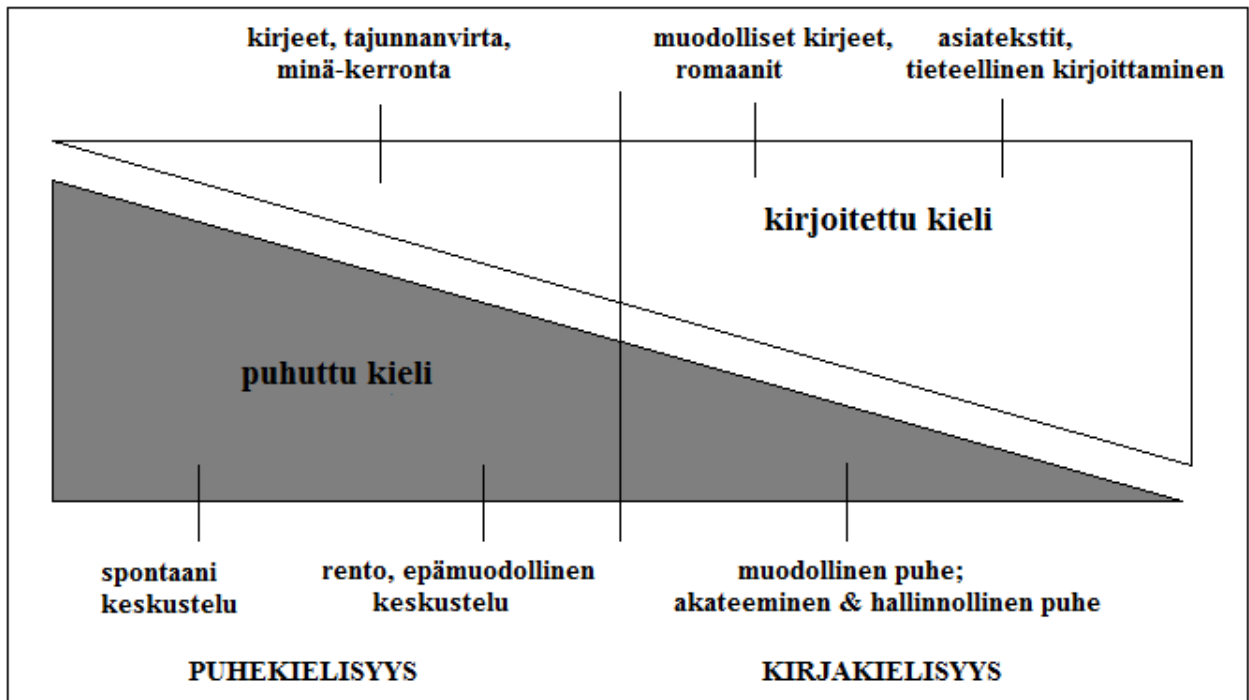
Edellisessä alaluvussa käytiin läpi verkkovuorovaikutukseen sisältyviä puheen ja kirjoituksen ominaisuuksia. Tässä luvussa verkkokieltä analysoidaan eri kielimuotojen eli puhe- ja yleiskielen näkökulmasta katsottuna. Tavoitteena on siis tarkastella puhe- ja yleiskielen rekisterien esiintymistä internetkielessä. Alaluvussa 3.1 kielenkäyttöä käydään läpi yleisellä tasolla. Tämän jälkeen alaluvuissa 3.2 ja 3.3 eritellään tarkemmin muutamia suomen keskustelufoorumeilla tavattavia puhe- ja yleiskielen piirteitä sekä venäjän foorumilla esiintyviä puhe- ja kirjakielen piirteitä.

3.1 Kielen sopeuttaminen verkkoviestintään

Verkkoviestinnässä sekoittuvat puhe- ja yleiskielen muodot. Eri viestintätyyppien (ks. 2.1) puhekielisyyden aste vaihtelee huomattavasti. Esimerkiksi asynkronisten ja synkronisten keskustelupalstojen kieli on selvästi puhekielisempää kuin sähköpostin. Lähimmäksi yleiskieltä asettuu WWW. Sen tekstimassa sisältää muun muassa tieteellisiä artikkeleita, joiden kieli on voimakkaasti yleiskielen normeihin sidottua.

Yleiskieli määritellään yhteiseksi ja neutraaliksi kieleksi, joka varsinkin kirjoitettuna on melko vakiintunutta. Kirjakielellä taas tarkoitetaan lähinnä huoliteltua kirjoitettua yleiskieltä. Kirjakieli on se kielimuoto, jota kouluissa pyritään opettamaan. Sen säätely ja ohjailu kuuluu kielenhuollon keskeisiin tehtäviin. (Onko yhtenäisyys tarpeen, Nykyajan kielenopas.) Puhekieli voidaan määritellä kielimuodoksi, joka jollain lailla poikkeaa yleiskielestä eli standardista (Hurta 1999: 56–58). Suomen puhe- ja yleiskieltä sekä venäjän puhe- ja kirjakieltä kuvataan tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

Green (1982) esittää, että puhe- ja kirjakielisyys ovat ominaisuuksia, jotka ilmenevät kirjoitetussa ja puhutussa kielessä eri suhteessa viestintätilanteesta riippuen (Green 1982: 133–134). Kuvassa (1) havainnollistetaan, mihin kohtaan puhe- ja kirjakielen jatkumoa erilaiset viestintätilanteet Greenin (1982) mukaan sijoittuvat. Tämän jälkeen pohditaan, mihin verkkoviestinnän tyypit kuviossa sijoittuvat.

Kuva 1. Puhe- ja kirjakielisyys puhutussa ja kirjoitetussa viestinnässä (mukaillen Green 1982: 134).

Kuvasta (1) nähdään, että kirjoitetussa kielessä kirjakielisuuden alueen ääriä asettuvat asiatekstit ja tieteellinen kirjoittaminen. Verkkoviestintätyypeistä World Wide Web sisältää paljon edellä mainittujen kategorioiden tekstejä, joista esimerkkinä voidaan mainita uutiset ja tieteelliset artikkelit. Kirjakielisuuden aste on Greenin (1982) mukaan hieman lievempi muodollisissa kirjeissä ja romaaneissa. Internetkommunikaatiota ajatellen sähköpostit on osittain mahdollista rinnastaa muodollisiin kirjeisiin. Tähän ryhmään sopivat suhteellisen viralliset sähköpostit, kuten työhön liittyvät viestit.

Kirjoitetun kielen puhekielisuuden alueelle Green (1982) asettaa kirjeet, tajunnanvirran sekä minäkerronnan. Kyseiseen viestintätilanteeseen sopivat virtuaalimaailmat, synkroniset ja asynkroniset keskusteluryhmät sekä työ sähköposteja vapaamuotoisemmat viestit, joita esimerkiksi ystävät lähettävät toisilleen. Tämän tyyppiset sähköpostit muistuttavat pitkälti perinteistä paperikirjettä.

Minä-kerronta ja tajunnanvirtakirjoittaminen liittyvät sekä virtuaalimaailmojen että keskusteluryhmien kielenkäyttöön. Keskustelufoorumeilla tajunnanvirtakirjoittaminen ilmenee siten, ettei viestien ulkoasua useinkaan viimeistellä. Viimeistelemättömyyttä voidaan mahdollisesti selittää sillä, että kirjoittaja haluaa vain siirtää ajatuksensa tekstiformaattiin mahdollisimman nopeasti, eikä mieti kirjoituksen ulkoasua sen tarkemmin. Viestin muokkaamiseen ei tuhleta aikaa, vaan ensimmäinen versio päätyy ryhmään muiden luettavaksi. Tämä näkyy siinä, että kirjoitusvirheet ovat tavallisia ja viestistä saattavat puuttua muun muassa välimerkit sekä isot alkukirjaimet.

3.2 Puhe- ja yleiskielen piirteet suomessa

Hurttu (1999) kirjoittaa, että suomessa puhekielellä tarkoitetaan yleensä puhuttua kieltä. Jako voidaan tehdä joko tuottotavan tai ilmiäsun perusteella. Ensimmäisen mukaan jaoteltuna ainoastaan puhuttu kieli määritellään puhekieleksi. Kaikki muu on kirjoitettua kieltä eli toisin sanoen yleiskieltä. Mikäli jaotteluperusteena käytetään ilmiäsuä, puhekieltä voidaan kirjoittaa ja vastaavasti kirjakieltä puhua. Puhuttu kieli ja puhekieli eivät siis ole toistensa synonyymejä. Lisäksi jaottelu on ongelmallinen siksi, että yleiskieli pohjautuu normeihin. Puhekieliä taas tunnetaan erilaisia, ja tämän takia tuottotapaa on pidetty luontevampana jakoperusteena. Toisaalta puhekieli on mahdollista määritellä yleiskielestä eli standardista poikkeamiseksi. (Hurttu 1999: 56–58.) Tässä tutkimuksessa käytetään ilmiäsun mukaista jakoa, koska verkkokeskustelussa puhekieltä nimenomaan kirjoitetaan.

Hurttu (1999) lisää, että kielimuotoja voidaan jaotella myös rakenteellis-alueellisesti. Tässä jaottelussa kielimuodot muodostavat jatkumon. Sen toiseen päähän sijoittuu yleiskieli ja toiseen murre, joka kuuluu puhekielen ääriilaitaan. Näiden väliin jäävät yleispuhekieli ja aluepuhekieli. Ensiksi mainittu luokitellaan sellaiseksi puhekieleksi, joka sisältää puheessa alueesta riippumattomia ja yleisiä poikkeamia yleiskielestä. Nämä erot pohjautuvat kuitenkin voimakkaasti yleiskielen normeihin. Toiseksi mainittu taas määritellään tasoittuneeksi murteeksi, josta voidaan tunnistaa alue, jolla sitä esiintyy. Aluepuhekielestä spesifin lähtöalueen paljastavat ilmaukset ovat kuluneet pois. Esimerkkinä aluepuhekielestä Hurttu mainitsee Tampereen puheen. (Hurttu 1999: 59–60.)

Seuraavaksi tarkastellaan muutamia sanastoon liittyviä ominaisuuksia, jotka erottavat puhekielen yleiskielestä. Näihin lukeutuvat puheen yleiset sanastopiirteet sekä slangisanasto. Lopuksi tarkastellaan puhekielen morfosyntaktisia, morfologisia ja fonologisia piirteitä.

Tiittulan (1992) mukaan näkyvimpiä puhutun ja kirjoitetun kielen välisiä eroja ovat sanastolliset erot. Jotkin sanat tuntuvat enemmän puhuttuun kieleen kuuluvilta ja toiset kirjoitettuun. Esimerkiksi *kiva* on ensiksi mainitun kielimuodon sana ja *saapua* kuuluu toiseksi mainittuun. Sanat siis edustavat eri tyyliä, joista alempaa tyyliä edustaa puhekieli. Yksittäisten sanojen lisäksi voidaan havaita yleisempiä puhekieltä määrittäviä tendenssejä. Näihin kuuluvat sanojen pituus sekä sanaston vaihtelevuus. (Tiittula 1992: 54–66.)

Tiittula (1992) esittää, että puhutun kielen sanat ovat keskimäärin lyhyempiä kuin kirjoitetun kielen. Lyhyys johtuu muun muassa erilaisista heittymisistä, esimerkiksi verbimuoto *menen* lyhenee puheessa muotoon *meen*. Näiden lisäksi puheessa esiintyvät sanat ovat frekvenssiltaan yleisiä. (Tiittula 1992: 55.) Esimerkiksi 100 yleisimmästä sanasta neljännes eli 25 sanaa koostuu vain yhdestä tavusta (Karlsson 1983: 217). Puhutun kielen sanojen lyhyys voidaan nähdä universaalina tendenssinä. Suomen tavoin myös venäjässä paljon toistuvat sanat ovat lyhyitä. Nopeatempoisessa puheessa sanat äännetään lyhyempinä eli niistä saattaa jäädä pois konsonanttiryhmiä ja jopa kokonaisia tavuja. Ensimmäisestä lyhennystavasta Zemskaja (1987) antaa esimerkiksi sanan *здравствуйте*, joka muuntuu puheessa muotoon *здрасьте*. Tavukato taas tulee esiin muun muassa nimiyhdistelmän *Иван Иванович* lyhenteissä, joita ovat *(и)ванваныч* ja *(и)ванванч*. (Zemskaja 1987: 206–207.)

Osaltaan puheen sanojen lyhyyttä selittävät Tiittulan (1992) mukaan kielimuotojen väliset sanaluokkaerot. Puheessa käytetään yleisesti sanoja, joiden avulla ilmaistaan puhujakeskeisyyttä. Näitä ovat pronominit ja muut deiktiset elementit eli sellaiset ilmaukset kuten *täällä*. (Tiittula 1992: 56.)

Puhutussa kielessä esiintyy paljon konjunktioita, mutta niiden variaatio on suppeampi kirjoitettuun kieleen verrattuna. Puheessa suositaan muutamaa konjunktioita, kun taas kirjoituksessa käytetään monenlaisia konjunktioita. Esimerkiksi puheelle tyypillinen *kun* täyttää samoja funktioita kuin kirjoituksessa yleisemmät *koska*, *vaan*, *sillä*, *kuten* ja *kuin*. (Tiittula 1992: 57.) Keskustelufoorumeiden konjunktioiden käyttöä käsitellään alaluvussa 5.3.1.

Edellisessä kappaleessa mainittujen konjunktioiden lisäksi puheessa esiintyy paljon erityyppisiä pragmaattisia aineksia, joita nimitetään muun muassa diskurssipartikkeleiksi. Ne ovat aineksia, jotka jäsentävät ja rajaavat tai yhdistävät diskurssia sekä sen osia. Esimerkkinä ryhmän sanoista voi mainita partikkelit *aha*, *joo* ja *niin*. (Tiittula 1992: 60–63.) Diskurssipartikkelit ovat puheessa usein ylliedustettuina ja niitä kutsutaan myös parasiittisanoiksi. Oma vaikutelmani on, että verkkokeskustelussa partikkeleita tavataan huomattavasti vähemmän puheeseen verrattuna.

Sanojen pituuden lisäksi sanaston vaihtelevuudessa havaitaan eroja puhutun ja kirjoitetun kielen välillä. Puheen sanasto ei ole niin vaihtelevaa kuin kirjoituksen eli puheessa käytetään toistuvammin samoja sanoja. Esimerkiksi *sanoa*-verbin vastineina kirjoituksessa saatetaan käyttää muun muassa verbejä *lausua*, *todeta*, *väittää* ja *ilmaista*. (Tiittula 1992: 66.)

Keskustelufoorumien näkyvimpiä puhekielen sanastopiirteitä on tietotekniikan slangisanasto. Ison suomen kieliopin mukaan eräät substantiivien johdostyyppit ovat ominaisia slangille tai muulle epämuodolliselle kielelle. Tällaisista käytetään yleisnimitystä slangijohdokset. Slangijohdosten suhde kantasanaan ei ole samanlainen kuin johdoksilla yleensä. Slangijohdin ei aiheuta referentiaalista muutosta kantasanaan, vaan kyse on ennen kaikkea tyyllillisestä johdosta eli rekisterin muutoksesta. Eri ammattien ja harrastusalojen keskeinen sanasto on ryhmän sisäisessä viestinnässä altis saamaan slangivariantteja. Tästä esimerkkinä mainitaan tietotekniikan ammattikieli. Slangin ominaispiirteisiin kuuluvat käytettyjen johdosten kerrallisuus ja vakiintumattomuus. Lisäksi slangisanasto uudistuu nopeasti ja saman sanan slangivarianttien määrä voi kasvaa suureksi. (Ison suomen kieliopin verkkoversio = VISK § 214 Yleistä slangisanojen muodostuksesta.) Slangisanoista annetaan esimerkkejä alaluvussa 5.2.4.

Edellisissä kappaleissa esitellyn sanaston lisäksi yleiskielestä puhekielen erottavat tietyt morfosyntaktiset, morfologiset ja fonologiset piirteet. Seuraavaksi tarkastellaan Helsingin puhekielille ominaisia piirteitä. Koska Helsingin puhekieli on puhujamäärässä mitattuna yleisin puhekielen muoto, voidaan olettaa, että se on myös käytetyin verkossa esiintyvistä puhekielen muodoista.

Paunonen (2006) erottaa yhteensä 25 kielenpiirrettä, joiden puhekieliset variantit määrittävät Helsingin puhekieltä. Seuraavassa luettelossa listataan näistä muutamia. Pronominien sanaluokassa piirteisiin kuuluvat muun muassa demonstratiivipronominien *tämä* ja *nämä* sekä yksikön 1. persoonan pronominin puhekielen muodot. Verbipiirteistä Paunonen (2006) ottaa esiin monikon 3. persoonan verbikongruenssin puuttumisen, *olla*-verbin puhekieliset variantit, *i*-loppuisen diftongin kadon yksikön 3. persoonan imperfektimuodoissa sekä sananloppuisen *-i:n* häviämisen konditionaalien yksikön 3. persoonan muodoissa. Edellä mainittujen lisäksi esiintyy tiettyihin kirjainyhtymiin liittyviä piirteitä, joihin lukeutuvat muun muassa yhtymien *hd* ja *ts* puhekielen variantit. (Paunonen 2006: 67–69.)

Listan ensimmäistä kielenpiirrettä eli demonstratiivipronominien *tämä* ja *nämä* puhekielen muotoja *tää* ja *nää* sivutaan alaluvussa 5.3.2. Yksikön 1. persoonan pronominin puhekielen variantteja kuten sanoja *mää* ja *mä* taas käydään läpi alaluvussa 5.2.1.

Monikon 3. persoonan verbikongruenssin puuttuminen on yksi puhekieltä leimaava verbien käyttöön liittyvä piirre. Verbikongruenssilla tarkoitetaan sitä, että lauseen subjekti ja predikaatti ovat samassa sijassa. Näin ollen yleiskielen normien mukainen ilmaus *lapset leikkivät* muuttuu puhekielessä muotoon *lapset leikkii*. (Paunonen 2006: 69.) Kongruenssin puuttuminen näkyy alaluvun 5.2.3 korpusesimerkissä (18).

Olla-verbin puhekielisiin variantteihin sisältyvät muodot *oon*, *en o(o)* ja *ei o(o)*. Yksikön 3. persoonan imperfektimuotojen kohdalla *i*-loppuinen diftongi häviää puhekielen rekisteriin siirryttäessä. Kun esimerkiksi yleiskielen verbimuodon *sanoi* loppudiftongi yksinkertaistuu (monoftongoituu), saadaan puhekielinen variantti *sano*. Myös konditionaalien yksikön 3. persoonan muodoissa sananloppuinen *-i* voi pudota pois, jolloin esimerkiksi verbimuoto *pitäisi* lyhenee muotoihin *pitäis* tai *pitäs* (loppu-*i*:n kato + edellisen tavun monoftongoituminen). (Paunonen 2006: 68–69.) Näistä viimeksi mainittu esiintyy alaluvun 5.3.1 esimerkissä (36).

Hd-yhtymän sisältämät sanat muuttuvat puhekielessä niin, että *d*-konsonantti jää pois. *Ts*-yhtymän sisältämät sanat puolestaan muuttuvat niin, että *s*-konsonantti korvataan *t*-konsonantilla tai se häviää kokonaan. Esimerkkeinä *hd*-yhtymän variaatiosta mainitaan sanat *kaheksan* ja *lähetään* sekä *ts*-yhtymän variaatiosta *en viitti* ja *katotaan*. (Paunonen 2006: 68.) Tällaisia kirjainmuutoksia havaitaan muun muassa alalukujen 5.2.2 ja 5.3.1 esimerkeissä (13) ja (41).

3.3 Puhe- ja kirjakielen piirteet venäjässä

Nikunlassin (2002) mukaan kielitieteilijät ja sosiologit erottavat toisistaan venäjän kirjakielen ja sen ulkopuolelle jäävät kielimuodot. Tarkemmin määriteltynä kirjakieli jaetaan kodifioituun ja kodifioimattomaan, joista jälkimmäistä kutsutaan tavallisemmin venäjän puhekieleksi. Kodifoidulla kirjakielellä viitataan siihen kielimuotoon, jota sanakirjat ja normatiiviset kieliopit kuvaavat. Tässä yhteydessä kodifioitu viittaa siihen, että kielimuodolle on laadittu normit, jotka määrittelevät sanaston, ääntämyksen sekä muoto- ja lauseopin oikean käytön. Kodifoidun kirjakielen sisällä omiksi kielimuodoikseen on mahdollista erottaa niin sanotut funktionaaliset tyyli, joihin lukeutuvat muun muassa tieteellinen tyyli ja virallinen asiatyyli. (Nikunlassi 2002: 35–36.)

Nikunlassi (2002) kirjoittaa, että kirjakielen ulkopuoliset kielimuodot jaetaan kahteen pääkategoriaan eli alueellisiin ja sosiaalisiin murteisiin. Esimerkkinä jälkimmäisestä ryhmästä hän mainitsee nuorison käyttämän slangin sekä ammattislangit. Ammattislangit ovat murteita, joita määrättyä ammattia, erikoisalaa tai harrastusta edustavat ryhmät suosivat arkipuheessaan.

Sosiolingvistikseen näkökulmasta katsottuna kaikki kodifioimattomat kielimuodot, puhekieli mukaan luettuna, voidaan kuitenkin luokitella sosiaalisiksi murteiksi. (Nikunlassi 2002: 35.)

Nikunlassi (2002) lisää, että puhekieli määritellään kirjakielen osasysteemiksi, jota kirjakieltä puhuva käyttää perheen ja ystävien keskuudessa sekä erilaisissa arkielämän asioimistilanteissa. Puhekieltä määriteltäessä viitataan siis sekä kirjakielen puhujaan että tiettyihin kielen käyttöalueisiin. Koska kirjakielen puhuja määritellään sosiaalisten kriteerien avulla, voidaan sitä pitää sosiaalisena murteena. Arkielämän puhetilannetta Nikunlassi (2002) kuvaa tilanteeksi, jossa viestintää ei ole etukäteen valmisteltu, ja jossa puhujien väliset keskinäiset suhteet eivät ole muodollisia. Näiden seikkojen lisäksi viestintä tukeutuu voimakkaasti konsituaatioon. Konsituaatiolla tarkoitetaan sanallista kontekstia ja siihen liittyviä ei-verbaalisia viestinnän keinoja, puhetilanteen aikaa ja paikkaa, siinä läsnäolevia asioita sekä puhujien yhteistä kokemusmaailmaa. (Nikunlassi 2002: 340.)

Nikunlassin tavoin myös Zemskaja (1987) yhdistää puhekielen käytön tiettyihin viestintätilanteisiin. Hänen mukaansa puhekieltä käytetään aina vapaamuotoisessa viestintätilanteessa, jota määrittävät seuraavat kolme tekijää. Viestintätilanne ei ole luonteeltaan virallinen eli kyseessä ei ole esimerkiksi esitelmän pitäminen. Lisäksi viestintätilanteesta puuttuvat sen epävirallisuuden rikkovat elementit kuten keskustelun nauhoittaminen. Kolmantena tekijänä Zemskaja mainitsee puhujien välillä vallitsevat epäviralliset suhteet, jotka ovat tyypiltään neutraaleja tai ystävyys- ja sukulaisuussuhteita. (Zemskaja 1987: 5–6.)

Seuraavaksi käsitellään joitain venäjän puhekielen piirteitä, jotka liittyvät sananmuodostukseen, sanastoon sekä morfologiaan.

Sananmuodostuksen monipuolinen hyödyntäminen on Nikunlassin (2002) mukaan yksi puhekielen ominaispiirre. Hän ottaa esille muutamia puhekielelle tyypillisiä sananmuodostuskeinoja. Näitä ovat univerbaatio, vartalon tyypistäminen sekä erilaisten johdosten käyttäminen. Ensiksi mainittu tarkoittaa lausekkeen korvaamista yksisanaisella suffiksaalisella johdoksella. Näin on tehty esimerkiksi sanassa *маршрутка*, joka tulee sanoista *маршрутное такси*. Toiseksi mainitusta muodostuskeinosta Nikunlassi (2002) antaa esimerkiksi sanan *маг*, joka on tyypistetty sanasta *магнитофон*. Erilaisista puhekielen johdoksista esimerkkinä toimii infarktin saanutta potilasta tarkoittava *инфарктник*. (Nikunlassi 2002: 342–343.)

Edellisessä kappaleessa lueteltuja sananmuodostuskeinoja hyödynnetään myös venäläisen keskustelufoorumien slangisanastossa. Esimerkiksi lauseke *лицензионная программа* on korvattu yksisanaisella lyhenteellä *лицензионка*. Vartalon tyypistäminen näkyy slangivariantissa *комн*, jonka

kantana toimii *компьютер*. Johdoksista esimerkkinä voidaan mainita slangisana *пвпшник*. Sana viittaa henkilöön, joka pelaa PvP-pelejä. PvP-peleillä taas tarkoitetaan kahden tai useamman pelaajan välisiä taistelupelejä. Tutkimusaineiston sisältämästä slangisanastosta annetaan lisää esimerkkejä alaluvussa 5.2.4.

Morfologisiin piirteisiin sisältyvät muun muassa konjunktiot ja partikkelit. Zemskaja kirjoittaa, että konjunktioita hyödynnetään puhekielessä huomattavasti vähemmän kuin kirjakielissä. Lisäksi niiden valikoima on suppeampi puhekielessä, jonka yleisimmin käytettyihin konjunktioihin kuuluvat *и, а, но, что, потому что, когда, если* sekä *как*. (Zemskaja 1987: 90.) Venäläisen keskustelufoorumien konjunktioista selvästi käytetyimmät ovat listan kolme ensimmäistä konjunktiota eli *и* (27,7/1000), *а* (8,9/1000) sekä *но* (6,9/1000). Kaunokirjallisuudessa näiden vastaavat frekvenssit tuhatta sanaa kohden ovat 37,3, 10,2 ja 6,2 (Ljaševskaja & Šarov 2009). Kahden ensimmäisen konjunktion esiintymismäärät kertovat, että keskustelufoorumilla niitä esiintyy vähemmän kuin kaunokirjallisuudessa. Ainoastaan listan viimeisen konjunktion kohdalla foorumin frekvenssi nousee muutaman kymmenesosan kaunokirjallisuutta korkeammaksi. Konjunktioita käsitellään myöhemmin alaluvussa 5.3.1.

Konjunktioista poiketen partikkeleiden käyttöä suositaan puhekielessä. Sanaluokan yleisyyttä voidaan selittää sillä, että partikkeleilla on useita tehtäviä. Niitä käytetään esimerkiksi täyttämään puheessa esiintyviä taukoja, joiden aikana puhuja suunnittelee, mitä sanoo seuraavaksi. Lisäksi partikkeleiden avulla puhuja voi ilmaista reaktionsa keskustelun aiempaan puheenvuoroon. Esimerkkinä ryhmän sanoista mainitaan *вот, ну, прямо* sekä *просто*. (Zemskaja 1987: 91–97.) Venäjän osakorpuksessa näistä useimmiten tavataan partikkeleita *вот* (f. 193) ja *ну* (f. 87), jotka esiintyvät muun muassa korpusesimerkeissä (23) ja (30).

Kaiken kaikkiaan puhekieli muuttuu melko nopeasti. Ajan myötä tietyt ilmaukset poistuvat kielestä toisten tullessa tilalle. Esimerkiksi 1990-luvulla venäjässä käytettiin runsaasti ilmaisua *как бы*. Samanlaisia tendenssejä on nähtävissä myös suomen puhekielessä.

4. KESKUSTELUNANALYYSI

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksessa käytettyä tutkimusmenetelmää eli etnometodologista keskustelunanalyysia. Alaluku 4.1 kuvaa keskustelunanalyysin tutkimuskohteita ja aineiston keräämistä sekä käsittelyä. Alaluvussa 4.2 luodaan yleiskatsaus keskustelun rakenteeseen ja siihen, miten verkkokeskustelu jäsentyy.

4.1 Mitä on keskustelunalyysi

Hakulinen (1997) esittää, että keskustelunalyysin metodit ja näkemykset perustuvat Harvey Sacksin luentoihin, jotka pidettiin Kaliforniassa vuosina 1964–1972. Sacksin luennot julkaistiin vuonna 1992 kaksiosaisena teoksena. Tämä teos sisältää lähes kaikki tutkimusajatuksat, joihin keskustelunalyysia käsittelevässä kirjallisuudessa on viime vuosikymmenten aikana paneuduttu. Tutkimussuuntauksen olennaisena oivalluksena pidetään sitä, ettei keskustelu ole kaaos. Puhujien välinen keskinäinen ymmärtäminen ei koskaan perustu sattumaan, vaan vuorovaikutus on luonteeltaan aina jäsentynyttä ja järjestynyttä toimintaa. (Hakulinen 1997: 13.)

Hakulinen (1997) kirjoittaa, että keskustelunalyysissa tärkeänä pidetty toiminnan merkitys antaa uuden näkökulman kielelliseen merkitykseen. Kun aiemmin on tutkittu leksikaalisia merkityksiä eli sanojen tai lauseiden merkityksiä, nyt tarkastellaan myös merkityksellisiä toimintoja, kategoriointeja sekä kategorioita, joita ihmiset luovat puheessaan. Tutkimussuuntauksessa siis käsitellään lausumia tekoina. Tätä näkökulmaa on hyödynnetty myös puheaktiteoriassa. (Hakulinen 1997: 14.)

Keskustelunalyysi haluaa tarkastella millaisia asioita lausumista koostuvilla puheenvuoroilla saadaan aikaiseksi. Tarkemmin sanottuna halutaan selvittää esimerkiksi sitä, miten osoitetaan, että keskustelukumppanilta vastaanotettu asia on uutta tai tuttua tietoa tai että puheenaihe on arkaluontoinen. Tutkimussuuntauksessa keskustelua luonnehditaan yhteistoiminnalliseksi. Yhteistoiminnallisuudella tarkoitetaan sitä, että keskustelua ei nähdä puhuja-kuulija-kahtiajakona, vaan merkitykset syntyvät keskustelussa yhteistyönä. Tämän seurauksena puhujasta käytetään mieluummin termiä äänestäjä (current speaker) ja kuulijasta termiä vastaanottaja (recipient). (Hakulinen 1997: 15.)

Keskustelunalyysin tutkimuskohteena on Hakulisen (1997) mukaan naturalistinen aineisto. Havainnot ja analyysi siis tehdään keräämällä puhetta aidoista keskustelutilanteista. Tämä johtuu siitä, että analyysin tavoitteena on saada selville, miten ihmiset tulevat keskenään toimeen kielen keinoin ja miten puheella rakennetaan tilanteita sekä identiteettejä. (Hakulinen 1997: 15.)

Puhetta kerätään keskustelutilanteista niin, että arkikeskusteluja tallennetaan ääni- tai videonauhalle. Tämän jälkeen keskustelut siirretään nauhalta tekstimuotoon eli ne litteroidaan. Litteroinnissa tehdyt ratkaisut vaikuttavat analyysituloksiin. Tarkemmin sanottuna litteraatiosta pois jäävät asiat eivät helposti nouse tutkijan huomion kohteeksi, vaikka ne saattaisivat olla analyysin kannalta tärkeitä. (Seppänen 1997: 18.) Kirjallisen verkkokeskustelun tutkiminen eroaa perinteisen puhemuotoisen keskustelun analyysistä siinä, ettei litterointia tarvitse tehdä. Näin ollen aineiston

käsittelyprosessissa aineistosta ei voi jäädä pois mitään tutkimustuloksiin mahdollisesti vaikuttavia asioita.

4.2 Keskustelun rakenne

Kuten aiemmin todettiin, keskustelu on aina rakenteeltaan jäsentynyttä. Jäsennyksen muodot voidaan jakaa kolmeen eri tyyppiin eli vuorottelu-, sekvenssi- ja korjausjäsennykseen. Tarkemmin eriteltynä edellä jaotellut tyypit liittyvät toisiinsa niin, että keskustelu hahmottuu vuorottelusääntöjen nojalla jaksoiksi eli sekvensseiksi, joihin puhujat ovat suuntautuneet. Lisäksi vuorotteluun on sisäänrakennettu korjauksen tekemisen mahdollisuus. Kolme jäsenystä vaikuttavat yhtä aikaa ja ovat kaiken vuorovaikutuksen olemassaolon edellytyksiä. (Hakulinen 1997: 16.) Koska edellä mainitut jäsenystyypit vaikuttavat myös verkkokeskustelussa, niitä käsitellään seuraavaksi yksityiskohtaisemmin.

Hakulinen (1997) kirjoittaa, että vuorottelujäsennykseen liittyy kaksi osa-aluetta, joita ovat vuorojen rakenne ja vuorottelusäännöt. Keskustelu siis koostuu vuoroista, ja vuorojen rajan merkkinä pidetään puhujanvaihdosta. Vuoro taas muodostuu lausumista, jotka määritellään puheen perusyksiköiksi. Tarkemmin sanottuna lausuma ei ole kielen rakenteen perusyksikkö siinä mielessä kuin lause on. Lausuman ei siis välttämättä tarvitse pitää sisällään finiittiverbiä. Tämän lisäksi sitä ei tarvitse voida jakaa lauseenjäseniinsä. Lausuma voidaan paremminkin määritellä kirjoitetun tekstin jakamisessa käytettävän virkkeen kaltaiseksi yksiköksi. Näin ollen lausuma saattaa muodostua esimerkiksi yhdestä sanasta, lauseesta tai useasta lauseesta. (Hakulinen 1997: 32–34, 36–37.)

Lausuman käsitettä on mahdollista hyödyntää myös silloin, kun kuvataan verkkokeskustelun vuorojen rakennetta. Keskustelufoorumeilla eri kirjoittajien lähettämät viestit voidaan nähdä vuoroina, jotka koostuvat erilaisista lausumista. Tämä tulee esiin esimerkissä (3), jossa jäsenen ”link151” vuoro sisältää useita lauseista koostuvia lausumia. Yhtenä lausumana toimii esimerkiksi vuoron alkuun sijoittuva *Explorer справился*. ”Katharsiksen” vuoro taas sisältää ainoastaan yhdestä sanasta koostuvan lausuman. Katkelma on poimittu Cyberforumin säikeestä *Пропал логический диск D*.

- (3) "link151": Explorer справился! Спасибо за подсказку! info прошел, а log не пошел, пишет 110 Кб - много, как его сократить?

"Katharsis": запакуйте.

Keskustelun rakenteen lisäksi vuorottelujäsennykseen liittyvät vuorottelusäännöt. Hakulinen (1997) määrittelee ne säännöiksi, joiden perusteella seuraava puhuja valikoituu ja joiden seurauksena

vuorojen vaihtuminen tapahtuu sujuvasti. Puhujan valikoinnin peruseräaatteena on se, että äänessäolija valitsee seuraavan puhujan. Mikäli näin ei tapahdu, joku keskusteluun osallistujista valitsee itse itsensä. Jos tämäkään vaihtoehto ei toteudu, äänessäolija saa jatkaa. (Hakulinen 1997: 45–46.)

Keskustelupalstoilla äänessäolijalla eli viestin lähettäjällä on mahdollisuus valita seuraava puhuja osoittamalla vuoronsa jollekin foorumijäsenelle. Tämä tapahtuu niin, että äänessäolija aloittaa vuoronsa puhuttelemalla nimimerkillä jäsentä, jolle haluaa seuraavan vuoron menevän. Tällainen valinta toteutuu alaluvun 5.2.2 esimerkissä (14). Useimmiten äänessäolija ei kuitenkaan suorita seuraavan puhujan valintaa, vaan joku foorumijäsenistä valitsee itse itsensä seuraavan vuoron esittäjäksi.

Keskustelu siis hahmottuu sekvensseiksi edellä kuvattujen vuorottelusääntöjen pohjalta. Raevaaran (1997) mukaan keskustelun sekventiaalinen rakenne kuvaa sitä, miten peräkkäiset puhetoiminnot liittyvät toisiinsa ja millaisia toisiinsa liittyvien toimintojen sekvenssejä niistä rakentuu. Jokainen puheenvuoro ennakoi, millainen jatko sen jälkeen on odotettavissa. Puheenvuoro myös laaditaan sopivaksi edelliseen vuoroon. (Raevaara 1997: 75.)

Raevaara (1997) lisää, että puheenvuorot eroavat toisistaan sen suhteen, vaatiiko vuoro tietynlaisen seuraavan vuoron vai rajaako se ainoastaan väljästi seuraavan vuoron sisältöä. Tämän seurauksena keskustelu jakaantuu selkeästi kiteytyneisiin ja rakenteeltaan väljempisiin toimintajaksoihin. Mikäli kahden vuoron liitos on erityisen vahva, näiden vuorojen muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan vieruspariksi. Vieruspari määritellään kahdesta puheenvuorosta koostuvaksi yksiköksi, jossa puheenvuorot ovat eri puhujien esittämiä ja vierekkäisiä. Lisäksi ne ovat järjestyneet etu- ja jälkijäseneksi siten, että tietyn tyyppinen etujäsen vaatii määrätynlaisen jälkijäsenen. (Raevaara 1997: 75–76.)

Vierusparirakenteen selvimmän havaittavia ilmentymiä ovat Raevaaran (1997) mukaan huomionkohdistimen ja vastauksen sekä tervehdyksen ja vastatervehdyksen muodostamat jaksot. Muihin vieruspareihin lukeutuvat kysymys ja vastaus, kannanotto ja samanmielisyyden tai erimielisyyden ilmaus sekä ehdotus tai pyyntö ja sen hyväksyminen tai torjunta. (Raevaara 1997: 76.)

Tutkimusaineistosta on löydettävissä kaikki edellisessä kappaleessa luetellut vierusparit, joista selvästi eniten tavataan kysymys-vastaus-vierusparia. Kyseinen pari löytyy muun muassa alaluvun 5.2.3 esimerkistä (23). Kannanotosta ja erimielisyydestä muodostuva vieruspari taas esiintyy alaluvun 5.2.2 esimerkissä (15).

Kuten aiemmin todettiin, vuorotteluun liittyy aina korjauksen tekemisen mahdollisuus. Sorjonen (1997) esittää, että korjausjäsenitys toimii yleisterminä niille käytänteille, joita hyödyntämällä keskustelijat käsittelevät puheen kuulemisessa ja sen ymmärtämisessä sekä puhumisessa esiintyviä ongelmia. Korjaus määritellään keskusteluanalyysissa prosessiksi, jonka lopputuloksena ongelmaan ehkä löydetään ratkaisu. Koska prosessiin sisältyy alku ja loppu, voidaan puhua korjausjaksosta, jolla on rajat. Korjausjakson voi aloittaa ja lopettaa eri henkilö. Tarkemmin sanottuna jakson saattaa aloittaa joko ongelmauoron vastaanottaja tai ongelman tuottaja eli se, jonka puheessa ongelma sijaitsee. Kumpikin osapuolista voi myös lopettaa jakson. (Sorjonen 1997: 111–112.)

Edellä kuvattuja korjausjaksoja tavataan keskustelufoorumeillakin. Seuraavassa esimerkissä (4) jäsen ”SirHunter” pyytää ”icotonevia” selventämään tämän antamaa ohjetta. Nimimerkillä ”gordey” kirjoittava jäsen ehtii kuitenkin vastaamaan kysymykseen ennen ”icotonevia”. Esimerkissä korjausjakson aloittaa ongelmauoron vastaanottaja eli ”SirHunter”. Jakson lopettajana ei kuitenkaan toimi ongelman tuottaja eli ”icotonev” vaan ”gordey”. Katkelma kuuluu Cyberforumin keskusteluun *Баннер*.

(4) "icotonev": <...> Положить в дисковод установочным диском Windows XP <...>

"SirHunter": Положить в дисковод установочный диск Windows XP? или нужно чтото положить туда диском? Извиняюсь не понял

"gordey": установочный диск Windows XP

5. KESKUSTELUPALSTOJEN TARKASTELUA

Luvussa paneudutaan tutkimuskohteeksi valittujen keskustelupalstojen analyysiin. Aluksi kuvataan aineiston kokoa, keräämistä ja käsittelyä. Tämän jälkeen kutakin puhekielen piirrettä tarkastellaan yksitellen. Korpus mahdollistaa piirteiden tutkimisen sekä kvalitatiivisesta että kvantitatiivisesta näkökulmasta käsin.

5.1 Aineiston käsittely

Pc texts -korpus sijaitsee Tampereen yliopiston Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikön monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelman mustikka-palvelimella osoitteessa mustikka.uta.fi. Korpuksen kokonaissanamäärä on 116487. Se sisältää neljä osakorpusta, joita ovat Asiatekstit_su, Asiatekstit_ve, keskustelupalstat_su ja keskustelupalstat_ve.

Asiatekstien osakorpuksen tekstit kerättiin kandidaatintutkielmani yhteydessä vuonna 2008. Kaksi viimeksi mainittua sisältävät foorumeilta kerättyä aineistoa. Suomen keskustelupalstojen osakorpuksen kokonaissanamäärä on 49085 ja venäjän 47635. Jokainen kerätty keskustelu tallennettiin omaksi tiedostokseen. Suomen osakorpus sisältää 89 keskustelua ja venäjän 79. Lyhyimmän pituus on 30 sanaa ja pisimmän 2581.

Analysoitavia kielellisiä piirteitä tarkastellaan eri korpustoimintojen avulla. Jokaisen alaluvun kohdalla esitetään aluksi piirteen kieliopillinen kuvaus eli toisin sanoen määritellään, miten esimerkiksi subjektittomat rakenteet muodostetaan suomessa ja venäjässä. Tämän jälkeen kerrotaan piirteen absoluuttinen frekvenssi, joka osoittaa, kuinka monta kertaa jokin piirre aineistossa esiintyy. Koska kielten osakorpuksat ovat kooltaan lähes yhtä suuria, käytetään tutkielmassa absoluuttisia frekvenssejä. Luvut etsittiin korpuksen frekvenssihakua ja konkordanssitoimintoa hyödyntämällä.

Frekvenssien haun jälkeen käyttöyhteyksiä haettiin konkordanssitoimintoa hyödyntämällä. Konkordanssi näyttää kaikki hakusanan esiintymät korpuksessa. Hakuehdoissa voidaan määrittellä, kuinka pitkä käyttöesimerkin halutaan olevan. Alaluvuissa frekvenssierittelyä seuraavat esimerkit poimittiin konkordanssin avulla. Katkelmat ovat pätkiä foorumeilta kerättyistä keskusteluista. Jokaisen viestin alussa mainitaan lainausmerkeillä erotettuna viestin kirjoittajan nimimerkki, jota seuraa viestin sisältö. Viestin sisällä esiintyvä <...> -merkintä tarkoittaa, että kohdasta on poistettu tekstiä. Tilan säästämisen lisäksi tekstipätkiä poistettiin siksi, etteivät ne suoraan liity huomioon, jota esimerkin avulla pyritään selittämään. Poistetut osiot koostuvat yhdestä tai useammasta lauseesta.

5.2 Puhujan asennoituminen keskustelussa, involvement ja detachment

5.2.1 Ensimmäiseen persoonaan viittaavat sanat

Suomessa persoonaan viitataan pääasiassa persoonapronomineilla, puhekielessä muutamilla substantiiveilla sekä sanalla *itse*. Persoonapronominin luokitellaan pronomineiksi, joita käytetään puhetilanteen eri osapuoliin viitattaessa. 1. ja 2. persoonalla tarkoitetaan puhetilanteen osapuolia ja 3.:lla puheenalaisia henkilöitä. Kaksi ensiksi mainittua persoonapronominia viittaavat puhetilanteen välttämättömiin osapuoliin eli puhujaan ja puhuteltavaan. Näitä kutsutaan puheaktipronomineiksi. Yleiskielessä 1. persoonan puheaktipronominina toimii *minä*, josta on puhekielessä olemassa myös lukuisia yksitavuisia variantteja, kuten *mä*, *mää*, *mie* ja *miä*. Pronominien lisäksi puhuja voi viitata itseensä substantiiveilla, joista esimerkkinä mainitaan *meikäläinen*. (VISK § 716 Minä, sinä, hän, me, te, he.) Puhuja voi myös käyttää viittauksissa sanaa *itse*. Kontrastoiva *itse* on muodoltaan

refleksiivipronominin kaltainen eli taipuu sijoissa ja siihen liitetään possessiivisuffiksi. Esimerkiksi lauseessa *Itse esimerkiksi arvasin murhaajan jo alkuteksteistä* se korvaa 1. persoonan pronominin. (VISK § 768 Hän on itse(kin) tehnyt niin.)

Nikunlassin (2002) mukaan venäjän kielessä persoonaa ilmaistaan verbin persoonapäätteiden lisäksi persoona- ja possessiivipronomineilla. Puhuja viittaa itseensä yksikön 1. persoonan muotojen avulla. (Nikunlassi 2002: 204.) Yksikön 1. persoonan persoonapronomini on *я* ja possessiivipronomini *мой*.

Sekä suomen että venäjän esiintymät laskettiin frekvenssilistauksen avulla. Tämän lisäksi suomen kohdalla jotkut osumat tarkastettiin kondordanssitoiminnolla. Näihin kuuluivat sanamuodot, joilla saattaa persoonapronominin lisäksi olla toinenkin merkitys. Esimerkiksi *musta* voi puhekielen persoonapronominin elatiivimuodon lisäksi merkitä väriä.

Suomen osakorpuksessa ensimmäiseen persoonaan viittaavia sanoja tavataan huomattavasti vähemmän kuin venäjän osakorpuksessa. Kokonaisfrekvenssiluvuksi laskettiin suomessa 291 ja venäjässä 818. Suomen kohdalla yleiskielen *minän* (f. 74) lisäksi persoonapronominiryhmään lukeutuvat myös puhekielen variantit *mää* ja *mä*, joiden yhteisfrekvenssi on 68. Substantiiveihin kuuluvat *meikku* (f. 1), *meitsi* (f. 1), *meikäläinen* (f. 3) ja *meikä* (f. 1). Taulukossa (3) eritellään suomen aineiston persoonapronominien, sanan *itse* sekä substantiivien frekvenssit. Taulukossa (4) listataan venäjän aineiston persoona- ja possessiivipronominien frekvenssit.

Sanaryhmä	Frekvenssi
<i>persoonapronomininit</i>	142
<i>itse</i>	143
<i>substantiivit</i>	6

Taulukko 3. Ensimmäiseen persoonaan viittaavat sanat suomen aineistossa.

Sanaryhmä	Frekvenssi
<i>persoonapronomininit</i>	760
<i>possessiivipronomininit</i>	58

Taulukko 4. Ensimmäiseen persoonaan viittaavat sanat venäjän aineistossa.

Suomalaisilla keskustelufoorumeilla puhekielisiä variantteja tulee vastaan 85 kertaa. Näistä korkein frekvenssi on 1. persoonan pronominin adessiivimuodolla *mulla* (f. 32), joka esiintyy omistusrakenteessa. Esimerkissä (5) ”pasketi” kertoo itsellään olevasta SuperTuxKart-pelistä. *Mulla*-pronominin lisäksi viestin alussa esiintyy toinenkin puhekielen variantti eli substantiivi

meitsi. Suomen aineisto sisältää myös muita viestejä, joissa käytetään useampaa puhekielen varianttia. Tästä voidaan päätellä, että puhekielisten persoonapronominien käyttö keskittyy tiettyihin viesteihin. Esimerkissä molempien 1. persoonaan viittaavien sanojen käyttö on puhekielelle ominaista. Tämä näkyy siinä, että molemmat muodot ovat jo itsessään puhekielisiä eivätkä noudata yleiskielen normeja. Lisäksi viestin alussa substantiivi *meitsi* esiintyy puhekielelle tyypillisesti yhdessä verbin kanssa. Katkelma kuuluu Hopeisen Omenan säikeeseen *Joku autopeli (ilmainen) mikä ja mistä?*.

- (5) "pasketi": Meitsi pelailee TrackMania Nations Foreverii. Tottakai CrossOver Gamesin kautta mutta toimii loistavasti ostan ehkä TM United Foreverin. PS. mulla on SuperTuxKart, mutta kyseinen peli vie 102 Mb. <...>

Taulukon ryhmistä korkein frekvenssi on sanalla *itse* (f. 143). Sitä käytetään, kun kirjoittaja korostaa omaa näkemystään tai mielipidettään. Esimerkissä (6) ”Zalama” vastaa ”hyperionin” kysymykseen virustorjuntaohjelmasta. Tässä viestissä *itse* esiintyy puhekielen mukaisesti yhdessä verbin kanssa. Sanayhdistelmää selittää puhekielen imitaation sijaan ehkä enemmän se, että ”Zalama” haluaa painottaa mielipidettään. Tämä ei onnistu ilman 1. persoonaan viittaavaa sanaa. Katkelma on osa MuroBBS:n keskustelua *Kevyt virustutka VANHAAN koneeseen*.

- (6) "hyperion": Minkäs virustorjunnan asentaisi koneeseen, joka ei nyt NIIN vanha ole, mutta ehdottomasti haetaan keveyttä ja näkymättömyyttä. <...> Avastin ja MSE:n välillä tässä lähinnä arvon. <...>

"Zalama": Itse kyllä vannaoin avastin nimeen. Sillä kun on hyvä välillä ajaa myös bootissa tapahtuva virustarkastus. <...>

Yleiskielen persoonapronominia *minä* (f. 17) käytetään silloin, kun kirjoittaja haluaa painottaa omaa persoonaansa. Seuraavassa esimerkissä (7) ”Raikka” vastaa jäsenen ”jarski78” viestiin ja kirjoittaa, miten juuri hän ratkaisisi tulostinongelman. Näiden viestien väliin sijoittuu yksi kolmannen henkilön viesti ja ”jarski78:n” toinen viesti. ”Raikan” puheenvuorossa esiintyvä sana *ainakan* voidaan tulkita kirjoitusvirheeksi, jolla tarkoitetaan inkluusiivista fokuspartikkelia *ainakin*. Partikkelin käyttö yhdessä persoonapronominin kanssa lisää ensimmäisen persoonan painokkuutta. Aineisto sisältää myös toisen samantyyppisen fokuspartikkelin ja persoonapronominin yhdistelmän. ”Raikan” viestissä *minää* käytetään yhdessä persoonamuotoisen verbin kanssa. *Minä*-muodon valinta luo viestiin kuitenkin yleiskielisen leiman. Puhekielen jäljittelyn sijaan pronominin ja verbin yhdistelmää selittää pikemminkin se, että kirjoittajan persoonan korostaminen ei onnistuisi ilman persoonapronominin esiin tuomista. Katkelma kuuluu Hopeisen Omenan keskusteluun *Ongelma WLAN-tulostimen kanssa*.

- (7) "jarski78": <...> Käynnistettäessä tulostusta tulee näyttöön teksti: kirjoitin ei vastaa. Zyxielistä (adsl purkki) on nat pois ja se on siltaavassa tilassa Linksys (wlan

tukiasema) ilmeisesti nyt jarruttaa menoa. "Verkkoasetus raportissa" jonka saa tulostettua ko. printteristä, kaikki asetukset tuntuisi kuitenkin olevan ok. Tulostimen ohjekirjassa on maininta ad-hoc yhteydestä, jolla pitäisi saada tulostin ja tietokone pelittämään yhdessä ilman tukiasemaa. Saisinko siis MBP:n kommunikoimaan tulostimen kanssa langattomasti suoraan ilman Linksysin avustusta ja miten tällainen yhteys luodaan.

"Raikka": Lueskelin hieman läpi tuota aikaisempaa ongelmaasi ja minä ainakan tekisin asian alusta uusiksi näin: Konffaat sen ADSL-modeemisi (vielä ilmeisesti se Zyxel) NATtaamaan ja jakamaan IP: t DHCP: llä. <...>

Lisäksi yleiskielistä persoonapronominia hyödynnetään, kun viestin lähettäjä haluaa korostaa omaa mielipidettään. Esimerkissä (8) "Mailia" käyttää muotoa *minusta* esittäessään mielipiteensä siitä, miksi Chrome-selaimen murtamiskisaan ilmoittautuneet joukkueet eivät loppujen lopuksi osallistuneet kisaan. *Minusta*-muoto voidaan tulkita *minun mielestäni* -sanayhdistelmän lyhenteeksi. Vaikka muoto onkin yleiskielinen, se ei kuitenkaan ole yhtä virallisen tuntuinen kuin edellä mainittu sanayhdistelmä. Lyhennettä käyttämällä kirjoittaja haluaa ehkä alentaa viestin yleiskielisyyden astetta. Katkelma on poimittu Hopeisen Omenan säikeestä *Apple alkaa ottaa tietoturvan tosissaan*.

- (8) "Mailia": Chromea murtamaan ilmoittautui muistaakseni kaksi tahoa, joista toinen joukkue perui ja sanoi keskittyvänsä muuhun ja toinen ei ole edes saapunut paikalle. Minusta tuo kertoo sen, että kukaan ei osaa.

Venäjän keskustelufoorumilla persoonapronominien frekvenssi on 760, joten ne muodostavat selvän enemmistön. Pronominia tavataan eniten perusmuodossa *я* (f. 451), joka esiintyy usein yhdessä *не*-kieltosanan kanssa. Perusmuotoista pronominia käytetään muun muassa silloin, kun kirjoittaja ei pysty tekemään jotain asiaa tai ei tiedä jotain. Esimerkissä (9) "ilya.dark" vastaa jäsenen "L-User" viestiin ja pyytää tätä antamaan koodin, koska ei itse ole onnistunut löytämään sitä internetistä. Hän käyttää pronominia yleiskielen sääntöjen mukaisesti eli yhdessä persoonamuotoisten verbien kanssa. Katkelma kuuluu Cyberforumin säikeeseen *Серьезную завязка с моим компом!*.

- (9) "L-User": зайти на любой сайт производителя и ищи раздел кодов для разблокировки вин локеров. (ищи свою картинку) <...>

"ilya.dark": Пожалуйста дай код. Я уже просто не могу, я уже незнаю весь рунет облазил <...>

Toiseksi eniten persoonapronomini esiintyy genetiivi- ja akkusatiivimuodossa *меня*, jonka frekvenssiksi laskettiin 199. Tätä muotoa käytetään useimmiten omistusrakenteessa yhdessä *у-* preposition kanssa konteksteissa, joissa viestin lähettäjä kertoo omistajuudestaan. Esimerkissä (10) "Alex_xD" kertoo, että hänellä on sama ongelma kuin muilla keskusteluun osallistuneilla.

Omistusmuodon lisäksi viesti sisältää perusmuodon *я*. Edellisen kappaleen esimerkin tapaan *я* esiintyy tässäkin tapauksessa persoonamuotoisen verbin kanssa. Katkelma on poimittu Cyberforumin viestiketjusta *Не удалось соединиться с Мастер-сервером для получения списка серверов.*

(10) "Alex_xD": люди а у меня Counter strike source и у меня тоже такая фишка! что не находит сервера в интернете! но и я не могу зайти через консоль!! <...>

Myös possessiivi- eli omistuspronomineja käytetään silloin, kun kirjoittaja käsittelee jotain omistamaansa asiaa. Näitä esiintyy Cyberforumilla 58 kertaa. Esimerkissä (11) ”sivanik” pyytää muilta foorumijäseniltä apua virusongelmaansa. Omistuspronominin *мой* lisäksi viesti sisältää yhden persoonapronominin. Myös ”sivanikin” viestissä sitä käytetään yleiskielelle ominaiseen tapaan eli verbin yhteydessä. Katkelma kuuluu Cyberforumin keskusteluun *Во я попал!*

(11) "sivanik": <...> вирус рушит мой комп! Может есть среди вас ответственный человек, которому я могу доверять проникнуть на мой комп и на месте разобраться что к чему? <...>

Suomen osakorpuksessa selkeästi erottuva piirre on puhekielisten varianttien korkea frekvenssi. Puhekielen esiintymät keskittyvät tiettyihin viesteihin eli niiden käyttö näyttäisi olevan kirjoittajasidonnaista. Sekä yleis- että puhekielisten muotojen käyttö taas on yhteydessä kirjoittajan oman persoonan korostamiseen. Toinen aineistosta esiin nouseva piirre on *itse*-sanan runsas esiintyminen.

Venäjän osakorpusta tarkasteltaessa kävi ilmi, että 1. persoonaan viittaavien sanojen käyttökonteksteissa on enemmän variaatiota. Persoonapronomini esiintyy usein yhdessä kieltosanan rinnalla eli esimerkiksi silloin, kun viestin lähettäjä ei tiedä miten toimia jossain tilanteessa. Tyypillistä on myös omistajuuden ilmaiseminen genetiivimuotoisella persoonapronominilla ja omistuspronominilla.

Suomen kielessä 1. persoonaan viittaavien sanojen käyttö yhdessä persoonamuotoisen verbin kanssa on tyypillistä puhekielelle. Vastaavasti pelkkä persoonamuotoisen verbin käyttö kuuluu neutraaliin yleiskieleen. Tämän perusteella olisi odotettavissa, että verkkokeskustelussa näiden sanojen frekvenssiluku nousisi korkeammaksi esimerkiksi kaunokirjallisuuteen verrattuna. Suomen kielen taajuussanaston (1979) mukaan *minä*- ja *mä*-pronominien frekvenssi kaunokirjallisuudessa on 1,4/1000 sanaa (Saukkonen ym. 1979: 404, 409). Aineiston *minän* ja sen puhekielisten vastineiden frekvenssiksi saatiin 2,9/1000 sanaa, joten määrä nousee huomattavasti kaunokirjallisuutta korkeammaksi. Kaikkien persoonaan viittaavien sanojen frekvenssiksi laskettiin 5,9/1000. 1. persoonaan viittaavien sanojen pientä kokonaismäärää voidaan selittää sillä, että

kirjallinen kielimuoto vaikuttaa sanojen käyttöön. Vaikka suomalainen kirjoittaja korostaakin näiden avulla persoonaansa, saattavat viittaussanat tuntua tekstimuodossa liian painokkailta. Etenkin yleiskielinen *minä* voi kirjoittajien mielestä luoda turhan kirjakielimäisen ja virallisen vaikutelman.

Venäjässä 1. persoonan pronominin käytöllä on päinvastainen tendenssi. Neutraalissa kielenkäytössä suositaan persoonapronominin ja verbin yhdistelmää ja puhekielessä pelkkää persoonamuotoista verbiä. Tämän perusteella voisi olettaa, että persoonapronominia я esiintyy verkkokeskustelussa harvemmin kuin kaunokirjallisuudessa. Frekvenssisanakirja (2009) ilmoittaa sen frekvenssiksi kaunokirjallisuudessa 17,8 tuhatta sanaa kohden (Ljaševskaja & Šarov 2009). Tutkimusaineiston kokonaismäärä taas on tuhatta sanaa kohden 16,0. Vaikka aineiston frekvenssi jää hieman kaunokirjallisuuden taajuutta matalammaksi, ero on kuitenkin niin pieni, ettei sen perusteella voida tehdä johtopäätöksiä 1. persoonan pronominin käytön puhekielisyydestä verkkokeskustelussa.

Kielten osakorpusten frekvenssiluvut ovat yhtäpitäviä Leinosen tekemien havaintojen kanssa. Suomessa 1. persoonaan viittaavia sanoja tavataan siis selvästi vähemmän kuin venäjässä. 1. persoonaan viittaavien sanojen matala frekvenssi kertoo detachment-piirteestä ja korkea frekvenssi involvement-piirteestä.

5.2.2 Puhuttelusanat

Yli-Vakkurin (1989) mukaan vokatiiviseen eli lauseen lisäkkeenä esiintyvään puhutteluun käytetään suomen kielessä substantiiveja, pronomineja, interjektioita ja adverbeja. Silloin kun edellä lueteltuja sanaluokkia hyödynnetään puhuttelemistarkoituksessa, niitä kutsutaan puhuttelusanoiksi. (Yli-Vakkuri 1989: 44.)

Yli-Vakkuri (1989) kirjoittaa, että puhuttelusubstantiiveina käytetään sekä yleis- että erisnimiä. Yleisnimien avulla ilmaistaan luokkaa, johon puhuteltava kuuluu esimerkiksi sukupuolensa, ikänsä tai ammattinsa perusteella. Erisnimet voidaan edelleen jakaa kahteen alaryhmään eli kutsumanimiin ja virallisiin nimiin. Ensiksi mainitun ryhmän muodostavat viralliset etu- ja sukunimet sekä lempinimet. Viralliset nimet taas koostuvat etunimen tai -nimien ja sukunimen yhdistelmästä. (Yli-Vakkuri 1989: 45.)

Edellä kuvattua suomalaisten nimien jaottelua ei kaikilta osin voida soveltaa venäjän nimijärjestelmään. Tosin myös venäjän kielessä erisnimet jaotellaan kahteen alakategoriaan eli kutsumanimiin ja virallisiin nimiin. Arjen puhetilanteissa kutsumaniminä toimivat viralliset

etunimet ja vakiintuneet lempinimimuodot. Esimerkiksi etunimestä *Александр* muodostetaan lempinimi *Саша*. Näiden lisäksi erityisesti virallisissa yhteyksissä käytetään etu- ja isännimen yhdistelmiä, jotka ovat tyyppiä *Александр Владимирович*. Myös pelkällä sukunimellä puhuttelu on Zemskajan (1987) mukaan mahdollista virallisissa tilanteissa. Tällaista puhuttelua tavataan esimerkiksi koulussa silloin, kun opettaja käskää oppilasta menemään luokan eteen taululle. (Zemskaja 1987: 226.)

Venäläisessä arkipuhuttelussa käytetään nimien lisäksi myös erityisiä nimijohdoksia. Leinosen (1985) mukaan ne muodostetaan yleensä niin, että puhuteltavan nimestä pudotetaan loppuvokaali. Esimerkkinä hän mainitsee äitiä tarkoittavasta sanasta *мама* muodostetun johdoksen *мам*. (Leinonen 1985: 140.)

Seppänen (2004) esittää, että substantiivien lisäksi puhuteltavaan voidaan suomessa viitata myös pronomineilla. Tällöin käytetään joko yksikön tai monikon 2. persoonapronominia riippuen siitä, viitataan yhteen vai useampaan henkilöön. *Te*-pronominia saatetaan myös käyttää yhtä henkilöä puhuteltaessa, jolloin on kyse kohteliaisuutta ilmentävästä teitittelystä. Persoonapronomit on myös mahdollista jättää pois, koska puhuteltavaan voidaan viitata ainoastaan verbimuodolla (*tulet/tulette*). (Seppänen 2004: 196.) Persoonapronominien käytön valinnaisuus pätee osin venäjäänkin, sillä myös venäjässä verbin persoonapäätte sisältää preesensmuodossa viittauksen puhuttelun kohteeseen (*играешь/играете*). Menneen ajan muodoista persoona ei kuitenkaan käy ilmi, vaan niissä näkyy ainoastaan yksikön ja monikon ero sekä yksikön suku (*играл/играла/играли*).

Suomalaisten foorumeiden puhuttelusanojen kokonaisfrekvenssi on yhteensä 187, ja puhuttelu kohdistuu enimmäkseen yksittäisiin jäseniin. Venäjän aineistossa kaikkien puhuttelusanojen eli substantiivi- ja pronominipuhuttelusanojen frekvenssiksi saatiin 1141. Suurin osa puhuttelusta suunnataan yksittäisiin foorumin jäseniin. Joukossa on myös sellaisia tapauksia, joissa kaikkia foorumikeskustelijoita puhutellaan kollektiivisesti. Yksittäisiä jäseniä puhutellaan sekä nimimerkeillä että persoonapronomineilla. Ensiksi mainittu voidaan luokitella kutsumanimipuhutteluksi. Tämän lisäksi aineistossa esiintyy myös muutama yleisnimipuhuttelu. Lukumääräisesti suurin osa puhuttelusta on molemmissa kielissä persoonapronomineja hyödyntävää. Seuraavassa taulukossa (5) on eritelty substantiivi- ja pronominipuhuttelusanojen frekvenssit.

Puhuttelutyyppe	Frekvenssi (suomi)	Frekvenssi (venäjä)
<i>substantiivipuhuttelu</i>	15	155
<i>pronominipuhuttelu</i>	172	986

Taulukko 5. Substantiivi- ja pronominipuhuttelu suomen ja venäjän aineistoissa.

Suomen aineistoa tarkasteltaessa kävi ilmi, että puhuttelusanojen käytöllä on viisi erilaista tehtävää. Puhuttelusanoja käytetään, kun viestin lähettäjä haluaa esittää joko kiitoksen, pyynnön, neuvon tai kysymyksen toiselle jäsenelle. Tämän lisäksi kyseisiä sanoja käytetään foorumilla silloin, kun kirjoittaja vastaa johonkin tiettyyn aiemmin lähetettyyn viestiin, joka ei ole sijoittuneena ketjun viimeiseksi. Näissä tapauksissa puhuttelijan ja puhuteltavan viestien väliin jää siis aina muiden kirjoittajien puheenvuoroja.

Kun puhuttelija lähettää keskustelupalstalle kiitoksen tai kysymyksen sisältävän viestin, hänen ja puhuttelun kohteen viestien välillä ei esiinny lainkaan muiden keskustelijoiden puheenvuoroja. Tämän vuoksi puhuttelusanaa ei välttämättä tarvitsisi käyttää kiitoksen tai kysymyksen kohdetta selventämään.

Kiittämisen yhteydessä puhuttelusanan käyttöä voi selittää se, että näin viestistä tulee jollain tapaa henkilökohtaisempi ja kiittäminen saa lisää painoarvoa. Koska kysymykseen sisältyy usein jonkinlainen pyyntö, puhuttelusanan käyttö tässä yhteydessä lisää pyynnön painokkuutta. Esimerkissä (12) ”Svoboda” kiittää ”Veskua” saamastaan neuvosta. Katkelma on poimittu Hopeisen Omenan *Sinulle on roskapostia...*-keskustelusta. Esimerkissä (13) taas ”Yannara” kysyy ”Domelta” tarkempaa ohjeistusta. Katkelma on osa MuroBBS-foorumien *Gmail lähettää roskapostia* -säiettä.

- (12) "Svoboda": Jotain täälläkin tapahtunut. Siirryin Mac -käyttäjäksi kaksi kuukautta sitten ja nyt on ollut vielä iPhone kuukauden verran. Ennen tätä työpostiini tuli viiden vuoden aikana ehkä kokonaista kolme roskapostia. Nyt Viagraa ja Rolexia tarjoillaan 20 krt päivässä. Meillä muilla on töissä edelleen pc -koneet ja heille ko. roskaposteja ei tule, vaikka postipalvelin meillä kaikilla on sama. Pitääkö siirtyä takaisin pc:n ja nokialaisen käyttäjäksi?

"vesku": pitää, jos se siitä on kiinni?

"Svoboda": Kiitos Vesku neuvosta!

- (13) "Dome": Gmailissahan on itsessään ominaisuus millä pystyy katsomaan viimeisimmät ip:t joista kirjauduttu. Kurkkaa mistä päin maailmaa sinne on menty. Itselläkin oli joku ystävänä käynyt etelä-korean ip:stä vierailulla ja muutama wow scam viesti oli lähtenyt eteenpäin. Vaihdoin salasanan hiukan parempaan eikä ole tuon jälkeen näkynyt. Ei kyllä koneellakaan mitään mömmöjä ole ja suht hyvinkin suojattu, joten millä lie brute

forcella päässyt sisään. Oli kuitenkin salasana silloin sellainen, että sen nyt ehkä olisi voinut suht helpostikin ratkoa.

"Yannara": Dome, en löytänyt. Viittisitkö neuvoa step by step, miten sinne pääsee?

Kiittämisen ja kysymisen lisäksi puhuttelusanoja esiintyy, kun kirjoittaja vastaa johonkin säikeen aiempaan viestiin, joka ei ole sijoittuneena ketjun loppuun. Näissä tapauksissa voitaisiin ajatella, että puhuttelusanan funktio vastaa kolmen tai useamman hengen kasvokkaiskeskustelun katsekontaktin funktiota. Puhuttelusanan käytön tehtävänä on osoittaa, että puhuttelija reagoi tietyn keskustelukumppanin puheenvuoroon. Tämän lisäksi puhuteltavalle halutaan antaa seuraava vuoro eli tällä tavalla puhuttelusanan käyttäjä ohjaa vuorottelua. Koska nonverbaalinen viestintä puuttuu tekstipohjaisesta verkkokommunikaatiosta, tulee vuoron antamisen merkinä näin ollen hyödyntää kirjoitetun kielen keinoja.

Esimerkissä (14) "xyz87" haluaa tietää, minkä laitteen "Armadillo" on päättänyt hankkia. Puhuttelusanan lisäksi myös suora kysymys korostaa sitä, että seuraavan puheenvuoron halutaan menevän "Armadillolle", ja näin tapahtuukin. Alkuperäisessä säikeessä kahden ensimmäisen esimerkkiviestin välillä on yhteensä kuusi muiden lähettämää viestiä. Katkelma on Hopeisen Omenan säikeestä *Airport Extreme, Express vai joku muu?*.

(14) "Armadillo": Olen tässä sattumoisin etsinyt itselleni uutta reititintä <...> Airport Extreme oli toki ensimmäinen vaihtoehto, ja täyttääkin komeasti kaikki muut kohdat paitsi tuon BitTorrent -clientin ja streamauksen. Hinta on melko suolainen 160€ kohdalla. Seuraavaksi löysin Buffalo Nfiniti WZR-HP-G300NH:n. Reititin on aika vakuuttava ja sisältää kaikki mainitut ominaisuudet, paitsi streamauksen. Sitä varten samalta lafkalta löytyisi toinen laite. Myös 90€ hinta on ihan passeli <...> Belkin PlayMax N600 HD lähtisi noin 140€ hintaan ja sisältää sekin kaikki ominaisuudet paitsi videon streamauksen <...> Tällä hetkellä voitolla on ASUS RT-N16. Laite pääsee CNET:n ao. käyttötarpeeseen sopivien laitteiden arvosteluissa korkeimmalle poislukien laitteet jotka tekevät kaikkea muutakin.

"xyz87": Mihinkäs Armadillo päädyit edellä mainituista laitteista vai vieläkö on mietintämyssyn alla kuten minullakin?

"Armadillo": Päädyin itseasiassa vastikään ostamaan Lacie Wireless Space -verkkokovalevyn kun sain järjestelyä asiat niin, että vanha USB-levyni pääsee uudelle omistajalle.

Edellä tarkastellut suomen puhuttelusanojen funktiot tulevat esiin myös venäjän aineistossa. Näiden viiden funktion lisäksi venäjän osakorpuksessa puhuttelusanoille lankeaa muitakin tehtäviä. Niitä voidaan käyttää, kun ilmaistaan mielipiteitä ja kommentoidaan muiden kirjoituksia. Osassa näistä tapauksista puhuttelun tarkoituksena ei ole osoittaa kenen puheenvuoroon kommentti kohdistetaan, sillä kyseessä on kahdenkeskinen keskustelu eli niin sanottu dyadi, jossa osallistujien ei tarvitse

ohjata vuorottelua puhuttelusanojen avulla. Tämä selittyy sillä, että dyadissa vuorottelu seuraa aina kaavaa AB AB AB (Londen: 57).

Esimerkissä (15) ”Dantes” ja ”Iesus” pohtivat, miksei Creative Audigy-äänikortti toimi Black Ops-pelin yhteydessä. Katkelma on poimittu dyadimuotoisesta Cyberforumin *Call Of Duty Black Ops* *траблы со звуком 5.1* -säikeestä.

(15) "Dantes": Где-то читал что 7ка с креативами не очень дружна и нужно потанцевать с бубном что бы их подружить , возможно из-за этого.

"Iesus": Dantes, Проблема только в этой игре. Я бы не сказал что проблема подружить. Все довольно хорошо определяется и работает.

Koko keskustelun aikana ”Iesus” käyttää puhuttelua viidessä eri viestissä. Kyseisen säikeen lisäksi venäjän osakorpus sisältää myös kolme muuta samankaltaista dyadikeskustelua. Aineistosta löytyy myös kaksi tämän tyyppistä lähes dyadin muotoista keskustelua, jotka sisältävät ainoastaan yhden viestin kolmannelta kirjoittajalta. Edellä kuvatun kaltainen nimellä puhuttelu kesken keskustelun on keskustelufoorumeiden erikoispiirre, eikä tällaista puhuttelua esiinny kasvokkaiskeskustelussa tai kirjeenvaihdossa.

Edellä tarkasteltujen yhteen henkilöön kohdistuvien puhuttelusanojen lisäksi molempien kielten osakorpuksat sisältävät ryhmälle suunnattua puhuttelua. Kollektiivisessa puhuttelussa käytetään sekä yleisnimiä että monikon 2. persoonan pronomineja.

Kollektiivista yleisnimillä puhuttelua esiintyy ketjujen alussa aloittajan tervehtiessä muita osallistujia tai silloin, kun puhuttelija haluaa osoittaa kysymyksen tai kiitoksen kaikille keskustelua seuraaville. Esimerkissä (16) ”Buran” aloittaa ketjun ja tervehtii käyttämällä kolmea eri yleisnimeä. Viesti kuuluu Cyberforumin *Почему nou запуске чёрный экран?* -keskusteluun. Esimerkissä (17) ”Celia” tiedustelee toisten halukkuutta osallistua peliliittoumaan ja viittaa rekisteröityneisiin jäseniin slangisanalla *homppulaiset*, joka tuo viestiin puhekielistä sävyä. Esimerkki on poimittu Hopeisen Omenan ketjusta *Hompun Travian pelaajat*.

(16) "Buran": Здравствуйте, сисадмины, программисты и форумчане! <...>

(17) "Celia": Onko Homppulaisista kukaan kiinnostunut liittymään liittoutumaamme, joka painottaa strategista peliä ennen sumeilematonta voimaa ja hyökkäyksiä? Speedillä, mielellään lounaassa/luoteessa.

Suomen aineistossa pronomini puhuttelu on paljon yleisempää kuin substantiivipuhuttelu. Itse persoonapronomineja ei kuitenkaan käytetä lähes ollenkaan, vaan puhuttelun kohteeseen viitataan verbimuodon avulla. Teitittelyä ei esiinny lainkaan. Monikon toista persoonaa käytetään ainoastaan

silloin, kun puhutellaan useita foorumijäseniä. Tämä selittyy sillä, ettei keskustelufoorumin puhetilanne ole virallinen teitittelyä vaativa tilanne, vaan se luokitellaan vapaamuotoiseksi puhetilanteeksi. Pronominipuhuttelua käytetään kiittämisen, kysymisen sekä neuvomisen yhteydessä.

Kun pronomini puhuttelua tarkastellaan venäjän osakorpuksessa, havaitaan melko paljon teitittelyä. Teitittelymuotoina esiintyy pelkkien verbien lisäksi myös persoonapronominin ja verbin yhdistelmiä. Tämä erottaa venäjän pronomini puhuttelun suomen osakorpuksesta.

Larjavaara (2007) kirjoittaa, että venäjänkielisessä kulttuurissa monikon 2. persoonan pronominia *ты* (te) käytetään paljon enemmän kuin suomalaisessa puhe-kulttuurissa. Monissa tilanteissa teitittelyä pidetään oletusarvoisena puhuttelemisen tapana. Hän luokittelee venäjän tiukaksi teitittelykieleksi, jossa vieraan henkilön sinuttelua pidetään loukkaavana. (Larjavaara 2007: 473.) Tämä saattaa osaltaan selittää venäjän osakorpuksessa esiintyvää teitittelyä. Mikäli keskustelufoorumin jäsenet kokevat olevansa toisilleen vieraita, he pitävät teitittelyä korrektina puhuttelemisen keinona. Tämä koskee erityisesti uusia kirjoittajia, jotka eivät yhteisöön liittyessään vielä tunne lainkaan toisia jäseniä ja keskustelupalstalla vallitsevia normeja. Lisäksi verkkokeskustelulle ominainen etäisyys ja kasvottomuus vaikuttavat puhuttelutavan valintaan. Tästä seuraa se, että vaikka foorumijäsenet keskustelisivat toistensa kanssa pitkäänkin, ei teitittely välttämättä vaihdu ajan kuluessa sinutteluksi.

Venäläisellä keskustelupalstalla puhuttelusanoja siis käytetään runsaasti sekä dyadeissa että usean hengen keskusteluissa. Puhuttelusanoja ei käytetä ainoastaan kiitoksen, pyynnön, neuvon ja kysymyksen yhteydessä tai vuorottelun ohjaamisen keinona, vaan niitä viljellään myös muun tyyppisissä puheenvuoroissa. Suomalaisilla palstoilla puhuttelua esiintyy ainoastaan viidessä ensiksi mainitussa kontekstissa.

Suomalaista ja venäläistä puhuttelua verrattaessa huomattavin ero liittyy puhuttelusubstantiiveihin. Suomessa puhuttelusubstantiivien frekvenssi on 15, eli niitä käytetään todella vähän. Venäjässä taas puhuttelusubstantiivien frekvenssiksi saadaan 155. Frekvenssien välistä eroa selittää se, että suomalaisessa puhe-kulttuurissa ei yleisesti ottaen ole tapana suosia nimipuhuttelua, koska se koetaan liian henkilökohtaiseksi. Näin ollen keskustelufoorumeiden jäsenet saattavat ajatella, etteivät he ole keskenään niin läheisissä väleissä, että kutsumanimellä puhuttelu tuntuisi luontevalta vaihtoehdolta.

Puhuttelusanojen frekvenssit ovat yhtäpitäviä Leinosen tutkimustulosten kanssa. Venäjän aineiston puhuttelusanojen runsaus kertoo omalta osaltaan venäläiseen keskusteluun kuuluvasta involvement-

piirteestä. Vastaavasti suomalaiseen keskustelutyylisiin liitettävä detachment-piirre tulee suomen osakorpuksessa esiin puhuttelusanojen alhaisena frekvenssinä.

5.2.3 Piilotettu subjekti

Sekä suomessa että venäjässä esiintyy useita rakenteita, jotka eivät sisällä subjektia. Niitä käytetään, kun lauseen subjekti halutaan jostain syystä piilottaa. Suomessa subjektittomien rakenteiden ryhmään kuuluvat erilaiset passiivit. Venäjässä taas näihin lukeutuvat refleksiivinen ja perifrastinen passiivi, passiivin partisiipin pitkät muodot, indefiniittis-persoonainen rakenne sekä persoonaton lause.

Suomen kielessä passiivi määritellään lauseeksi, jossa verbin muoto tai predikaatin rakenne osoittaa, etteivät lauseen ydinjäsenet edustu samalla tavalla kuin aktiivilauseessa. Passiivilauseessa subjekti siirtyy siis taka-alalle. Vastaavasti jokin toinen lauseenjäsen saattaa saada subjektille kuuluvia piirteitä. Suomessa esiintyy useita passiivin kaltaisia rakenteita, joista monikäyttöisimpänä pidetään yksipersonaista passiivia. Sen finiittiverbi on passiivimuodossa, eikä yksipersonainen passiivilause sisällä koskaan subjektia. Passiivin muoto ei vaihtelee persoonan vaihtuessa, minkä vuoksi sitä kutsutaan yksipersonaiseksi. Esimerkkinä yksipersonaisesta passiivista VISK mainitsee lauseen *Näin voitaisiin ehkä sanoa.* (VISK § 1313 Mikä passiivi on? Millaisia passiiveja on?.)

Tarkemmin jaoteltuna yksipersonainen passiivi jakaantuu finiitti- ja infiniittimuotoihin. Ensiksi mainittuun kategoriaan kuuluvat myöntö- ja kieltomuodot. Infiniittimuotoihin taas kuuluvat E-infinitiviin inessiivi sekä VA- ja TU-partisiipit. Esimerkiksi verbistä *kertoa* johdetut finiittimuodot ovat *kerrotaan* sekä *ei kerrota* ja infiniittimuodot *kerrottaessa*, *kerrottava* ja *kerrottu*. (VISK § 110 Passiivin tunnukset ja taivutusmuodot.)

Edellä mainitun lisäksi harvinaisempiin passiiveihin lukeutuvat monipersoonaiset passiivirakenteet, jotka jaetaan kolmeen ryhmään eli muutos-, tila- ja johdospassiiveihin. Näissä kaikissa finiittiverbin kielipillisenä subjektina esiintyy se argumentti, joka toimisi aktiivilauseessa objektina. Monipersoonainen passiivi muodostetaan siis ainoastaan transitiivisesta eli objektin vaativasta verbistä. Passiivilauseen predikaatti muodostuu verbiliitosta. Verbiliitossa apuverbiin *tulla*, *joutua* tai *olla* yhdistetään joko passiivinen partisiippi kuten *valittu* tai agenttipartisiippilauseke kuten *auton yliajama*. Monipersoonaisen passiivin kolmannen ryhmän muodostavat verbijohdokset, joista esimerkkinä VISK ottaa esiin verbin *hoitua*. (VISK § 1332 Millainen passiivi on monipersoonainen?.)

Muutospassiivi muodostetaan apuverbien *tulla* ja *joutua* avulla, kun taas tilapassiivia johdettaessa käytetään verbiä *olla*. Esimerkkinä ensiksi mainitusta passiivista toimii lause *Asiat tulevat hoidetuksi* ja toiseksi mainitusta *Asia on hyvin hoidettu*. (VISK § 1333 Verbiliitosta koostuvien passiivien tyypit.)

Johdospassiivi muodostetaan aina verbijohdoksista. Ne sisältävät johtimen *U*, *tU*, *UtU* tai *VntU* tai jonkin näitä vastaavan johtimen. Useissa tapauksissa johdoksen suhde transitiiiviseen kantaverbiin on sama kuin monipersonaisen passiivin ja aktiivin välillä vallitseva suhde. Tarkemmin sanottuna kantaverbin objektia vastaava jäsen toimii johdoksen subjektin roolissa. Johdoksella ei myöskään ole kantaverbin subjektia vastaavaa täydennystä. Silloin kun lauseen predikaattina toimii tämän tyyppinen johdos, puhutaan johdospassiivista. Esimerkkinä johdospassiivista toimii lause *Puut kaatuivat*, jota vastaava aktiivilause on *Myrsky kaatoi puut*. (VISK § 1344 Johdospassiivi *Asiat hoituvat*.)

Nikunlassi (2002) kirjoittaa, että venäjässä passiivi muodostetaan joko *ся*-jälkiliitteen tai passiivin partisiippien avulla. Passiiveja ei voida muodostaa muista kuin transitiiiviverbeistä. Transitiiiviverbit määritellään verbeiksi, joiden kanssa käytetään akkusatiiviobjektia myönteisessä lauseessa. Passiivimuodon ilmaiseman toiminnan suorittaja voi olla ihmisen lisäksi esimerkiksi luonnonvoima. Passiivimuodon valinta riippuu aina verbin aspektista. Imperfektiivisen aspektin verbeistä käytetään *ся*-passiivia, jota nimitetään myös refleksiiviseksi passiiviksi. Perfektiivisen aspektin verbeistä passiivi muodostetaan niin, että passiivin partisiipin preteritin lyhyt muoto yhdistetään verbiin *быть*. Tätä muotoa kutsutaan perifrastiseksi passiiviksi. (Nikunlassi 2002: 161–162, 164.)

Aineistossa esiintyy myös passiivin partisiipin pitkiä muotoja. Passiivin partisiipin preesens muodostetaan monikon 1. persoonan pohjalta lisäämällä verbivartaloon päätte *-ем* tai *-им*. Näin esimerkiksi *читать*-verbistä tehty partisiippi tulee muotoon *читаемый*. Passiivin partisiipin preteriti johdetaan verbin preteritivartalosta päätteiden *-ни*, *-ени/-ённ* ja *-т* avulla. Esimerkiksi *прочитать*-verbin partisiippi tulee muotoon *прочитанный*. Preesensmuodot muodostetaan ainoastaan imperfektiivisen aspektin verbeistä ja preteritimuodot perfektiivisen aspektin verbeistä. (Ojanen 1999: 197–199.)

Passiivimuotojen lisäksi subjektittomiin rakenteisiin kuuluu venäjässä indefiniittis-persoonainen rakenne. Ojanen (1999) määrittelee indefiniittis-persoonaisen lauseen sellaiseksi, joka ei sisällä subjektia, mutta siinä esiintyy kuitenkin toiminnan kohteen osoittava objekti. Predikaatti taivutetaan monikon kolmanteen persoonaan preesensissä ja monikkoon preteritissä. Esimerkkinä indefiniittis-persoonaisesta lauseesta mainitaan lause *Газеты продают в киоске*. (Ojanen 1999: 189.)

Tommolan (1998) mukaan suomen kielessä kyseisen rakenteen vastineena toimii yksipersonainen passiivi, joka voidaan määrittellä indefiniittis-persoonaiseksi (Tommola 1998: 41–57). Tämä näkyy siinä, että Ojasen esimerkkilause voidaan luontevasti kääntää yksipersonaisen passiivimuodon *myydään* avulla. Näin ollen lause *Газеты продают в киоске* suomentuu muotoon *Lehtiä myydään kioskissa*.

Edellä kuvattujen rakenteiden lisäksi on olemassa vielä yksi rakenne, josta subjektia ei löydy. Tätä kutsutaan persoonattomaksi lauseeksi. Predikaattina käytetään joko persoonatonta verbiä tai niin sanottua predikaatiivista adverbiä. Mikäli lauseessa esiintyy jokin henkilöön viittaava substantiivi tai pronomini, se on yleensä ilmaistu datiiivimuodolla, kuten esimerkissä *Мне так казалось*. (Ojanen 1999: 190–191.) Tavallisesti persoonattomien lauseiden välityksellä ilmaistaan psyykkisiä, fyysisiä, emotionaalisia tai modaalisia tiloja. Lisäksi niiden avulla ilmaistaan ympäristön tiloja sekä ympäristössä tapahtuvia muutoksia. Tästä Nikunlassi (2002) antaa esimerkiksi lauseen *Завтра будет солнечно*. (Nikunlassi 2002: 208.) Taulukoihin (6) ja (7) on koottu edellä kuvatut suomen ja venäjän subjektittomat rakenteet.

Rakenne	Esimerkki
<i>Yksipersonaisen passiivin finiittimuodot</i>	Tulos <i>kerrotaan</i> tänään. Tulosta <i>ei kerrota</i> tänään.
<i>Yksipersonaisen passiivin infiniittimuodot</i>	Tulosta <i>kerrottaessa</i> salin ovi avautui. Tulos on <i>kerrottava</i> tänään. <i>Kerrottu</i> tulos oli hyvä.
<i>Muutospassiivi</i>	Asiat tulevat hoidetuksi.
<i>Johdospassiivi</i>	Puut <i>kaatuivat</i> .
<i>Tilapassiivi</i>	Asia <i>on hoidettu</i> .

Taulukko 6. Subjektittomat rakenteet suomessa.

Rakenne	Esimerkki
<i>Refleksiivinen ja perifrastinen passiivi</i>	Дом <i>строится</i> . Дом <i>(был) построен</i> .
<i>Passiivin partisiipit</i>	Ремонт, <i>делаемый</i> своими руками. Ремонт, <i>сделанный</i> своими руками.
<i>Indefiniittis-persoonainen rakenne</i>	Газеты <i>продают</i> в киоске.
<i>Persoonaton lause</i>	Мне так <i>казалось</i> .

Taulukko 7. Subjektittomat rakenteet venäjässä.

Suomen osakorpuksen kokonaisfrekvenssi on 907. Aineiston frekvenssiluku laskettiin niin, että eri ryhmien taivutuspäätteitä hyödyntämällä tehtiin frekvenssilistoja. Esimerkiksi yksipersonaisen passiivin myöntömuodot etsittiin ensiksi presenspäätteillä *-dään*, *-nään*, *-taan*, *-tään* ja *-daan*. Tämän jälkeen haettiin menneen ajan muodot, kieltomuodot sekä imperatiivi-, potentiaali- ja

konditionaalimuodot. Subjektittomiin rakenteisiin kuuluvat yksipersonaiset sekä monipersonaiset passiivit. Ensiksi mainittuun pääryhmään sisältyvät passiivin finiitti- sekä infiniittimuodot. Toiseksi mainittuun ryhmään kuuluvat muutos-, johdos- ja tilapassiivit. Alla olevassa taulukossa (8) on eritelty kaikkien ryhmien frekvenssit.

Rakenne	Frekvenssi
<i>Yksipersonaisen passiivin finiittimuodot</i>	319
<i>Yksipersonaisen passiivin infiniittimuodot</i>	297
<i>Muutospassiivi</i>	1
<i>Johdospassiivi</i>	152
<i>Tilapassiivi</i>	138
Yhteensä	907

Taulukko 8. Suomen aineiston subjektittomat rakenteet.

Venäjän osakorpuksen kokonaisfrekvenssiluku on 623. Venäjänkielisen aineiston rakenteet laskettiin passiivin partisiippien sekä verbien päätteitä hyödyntämällä. Refleksiiviset passiivit haettiin tekemällä frekvenssilistaus kaikista *ся*-päätteellisistä sanoista, minkä jälkeen listasta poistettiin ryhmään kuulumattomat osumat. Indefiniittis-persoonaiset rakenteet kartoitettiin niin, että ensin laskettiin kaikki monikon 3. persoonan verbien esiintymät päätteiden *-ют*, *-ят*, *-ат*, *-ут* ja *-ли* avulla. Tämän jälkeen ne tarkistettiin konkordanssitoiminnolla ja luvusta poistettiin ryhmään kuulumattomat osumat. Näin lopputulokseksi tuli indefiniittis-persoonaisen rakenteiden määrä. Passiivin partisiipit kartoitettiin frekvenssilistausta hyödyntämällä niin, että ensin partisiipit haettiin perusmuotojen ja sen jälkeen taivutusmuotojen päätteillä. Venäjän subjektittomat rakenteet koostuvat refleksiivisestä ja perifrastisesta passiivista, passiivin partisiipin pitkistä muodoista, indefiniittis-persoonaisista rakenteista sekä persoonattomista lauseista. Edellä lueteltujen ryhmien frekvenssit on eritelty taulukossa (9).

Rakenne	Frekvenssi
<i>Refleksiivinen ja perifrastinen passiivi</i>	221
<i>Passiivin partisiippien pitkät muodot</i>	220
<i>Indefiniittis-persoonainen rakenne</i>	102
<i>Persoonaton lause</i>	80
Yhteensä	623

Taulukko 9. Venäjän aineiston subjektittomat rakenteet.

Suomen aineiston muodoista lähes kaikki kuuluvat yleiskieleen. Suomen osakorpus sisältää yhdeksän sellaista puhekielen esiintymää, joissa joko loppuvokaali tai sanan keskelle sijoittuva

vokaali tai konsonantti on tiputettu pois. Esimerkiksi yleiskielisestä johdospassiivista *löytyi* on poistettu i-loppuvokaali, jolloin saadaan puhekielinen *löyty*. Vastaavasti puhekieleen kuuluva yksipersonainen passiivi *lähetään* on muodostettu yleiskielisestä variantista *lähdetään*, jonka keskeltä on hävitetty d-konsonantti. Tämän lisäksi tietotekniikan slangiverbeistä muodostettuja passiiveja esiintyy 26 kertaa. Näistä esimerkkeinä toimivat *mountataan*, *buutataan* ja *sandboxattuun*.

Yhdellä muodolla on moninkertainen frekvenssi muihin verrattuna. Kyseessä on *löytää*-verbin johdospassiivi *löytyä*. Passiivin korpusvariantteihin kuuluvat *löytyy*, *löyty*, *löytyi*, *löytyvät*, *löytyivät*, *löytyykö*, *löytyis*, *löytyisikö*, *löytyyköhän*, *löytyyhän*, *löytyisköhän* ja *löytyikin*, joiden yhteisfrekvenssi on 107. Näistä useimmin esiintyy *löytyy*, jota käytetään 81 kertaa. Suurta lukumäärää selittää se, että kirjoittajat käyttävät passiivia usein silloin, kun kysyvät toisiltaan pelivinkkejä. Myös näiden kyselyjen vastausviesteissä sitä esiintyy paljon. Esimerkissä (18) ”am_tiainen” vastaa jäsenen ”kartsa” tiedusteluun lastenpeleistä. Molemmat käyttävät johdospassiivia. Viestien väliin sijoittuu muiden jäsenten kirjoituksia. Jälkimmäisen viestin lopussa predikaattina toimiva passiivi on inkongruenssissa lauseen subjektin kanssa, mikä on tyypillistä puhekielelle. Subjekti *huudot* on siis monikossa ja *löytyy*-passiivi yksikössä. Esimerkki on osa Hopeisen Omenan keskustelua *Lastenpelejä OS X:lle?*.

- (18) ”kartsa”: Löytyyköhän mitään hyviä lastenpelejä jotka toimis suoraan X:llä? Tähän mennessä olen törmännyt vain sellaisiin systeemeihin, jotka aina vaativat classicin käynnistyksen.

”am_tiainen”: THQ pelit Incredibles, Finding Nemo & Finding Nemo Underwater World of Fun ovat PC/Mac pelejä joten niitä löytää paikallisista/suomalaisista PC pelikaupoista (osa on myös ihan pelkkiä PC versioita mutta aika harvassa ne on). Mutta tuskin sitä tavalliset PC kauppiat edes tietää joten yleisesti Mac peleistä on turha kysellä PC pelien kauppiailta. Huuto.netissä saa puoli-ilmaiseksi noita lasten pelejä Macille. Mac peli hakusanoilla löytyi nämä pelit juuri nyt myynnissä. Ja sulkeutuneet huudot joista kannattaa kysellä löytyy tästä. <...>

Suurimman joukon muodostavat passiivin finiittimuodot, jotka jaotellaan myöntö- ja kieltomuotoihin. Finiittimuotoja hyödynnetään silloin, kun kirjoittaja toimii lauseen subjektina tai yhtenä subjekteista. Tämä tulee näkyviin esimerkiksi (19), jossa ”rasimi” tiedustelee toiselta jäseneltä hänen pelinimimerkkiään. Viestin alun finiittimuodolla *ollaan pyörity* osoitetaan, että tekijöinä toimivat sekä viestin lähettäjä että sen kohde. Viestin lopussa taas ”rasimi” käyttää *tahkotaan*-passiivia, vaikka asiayhteydestä käy selväksi, että hän itse on lauseen semanttinen subjekti. Katkelma kuuluu Hopeisen Omenan keskusteluun *Hompun Travian pelaajat*.

- (19) ”rasimi”: Milläs nickillä pelasit, samoissa liitoissa ollaan nähtävästi pyörity? Oma reitti kierroksella oli TAKARIVI, PL5SW, SAvPrSW2, (I) Per. Ja nick msr. Vuosi

liiton johtoryhmässä pelaamista riitti, ja kierroksen päätyttyä oli päätös lopettamisesta helppo. Tosin nyt tahkotaan sitten EVE Onlinen parissa.

Taulukossa eritellyistä rakenteista toiseksi suurimman ryhmän muodostavat yksipersonaisen passiivin infiniittimuodot eli E-infinitiivin inessiivi sekä VA- ja TU-partisiipit. Keskustelupalstoilla myös infiniittimuotoja esiintyy silloin, kun kirjoittaja toimii lauseen subjektina, muttei halua korostaa omaa persoonansa käyttämällä persoonamuotoista verbiä. Seuraavassa esimerkissä (20) jäsen ”Perforator” vastaa jäsenen ”nevari^” tiedusteluun pelistä, jonka nimeä kysyjä ei muista. ”Perforator” käyttää viestissään *pelata*-verbin TU-partisiippia. Asiayhteydestä käy kuitenkin ilmi, että lauseen loogisena subjektina on viestin kirjoittaja. Tämän paljastavat viestin alkuun sijoittuvat ilmaukset *muistikuvia ei ole* ja *tuttujen amigalla*. Passiivin avulla viestin lähettäjä siis ikään kuin häivyttää oman persoonansa taka-alalle. Myös ”nevari^” käyttää eri passiivimuotoja kolmesti viitatessaan itseensä tekijänä. Esimerkkikatkelma kuuluu MuroBBS:n säikeeseen *Pelien tunnistus-thread*.

(20) "nevari^": Haussa NESsin peli, en muista olenko jo kerran kysynyt mutta kysäistään uusiksi. Pelissä mennään tankilla, jossa on aseensa sijasta jonkinlainen imuri. Imurilla imetään vihuja ja jotkut joukoista tulevat sitten omalle puolelle. <...>

"Perforator": Kovin kummoisia muistikuvia ei ole pelistä mutta: Joskus 90-luvun alkupuolella tuttujen amigalla(kai) pelattu peli. Tankkipeli joka oli ylhäältäpäin kuvattu, ajettiin vihollisalueelle ja tuhottiin rakennuksia. <...>

Kolmanneksi suurin subjektittomien rakenteiden ryhmä koostuu monipersonaisista passiiveista eli muutos-, johdos- ja tilapassiiveista. Monipersonaisia passiiveja esiintyy silloin, kun puhutaan kolmannesta osapuolesta eikä viestin lähettäjistä tai vastaanottajista. Esimerkissä (21) ”aritko” ohjeistaa toista jäsentä ja käyttää tilapassiivia viitatessaan siihen, että kaupan ylläpitäjien tulee ratkaista ongelma. Katkelma on poimittu Hopeisen Omenan ketjusta *Tietoturvavarmenne ei ole kelvollinen*.

(21) "aritko": Sain kaivettua sertifikaatin esiin Eli kuten epäilin, sertifikaatti ei vastaa sivun osoitetta. He näyttävät käyttävän jotain ulkopuolista "webbbikauppa palvelua". Tosin kyllä näissäkin tapauksissa ton sertifikaatin saa hoidettua oikein, jos osaa. Informoi heitä että jätät ostamatta kunnes ongelma on korjattu.

Lähes kaikki venäjän osakorpuksen subjektittomat rakenteet on johdettu yleiskielen verbeistä. Tietotekniikan slangiin kuuluvia sanoja tavataan ainoastaan 11 kertaa. Näistä esimerkkinä toimivat *флудили*, *забанили* ja *пропатчили*.

Venäjän aineistosta nousee esiin yksi ryhmä, jolla on korkeampi frekvenssi muihin verrattuna. Kyseessä on *запускать*-verbistä johdettujen refleksiivisten passiivien ryhmä, jonka frekvenssiksi saatiin 29. Korkeaa frekvenssiä voidaan selittää sillä, että keskusteluissa käsitellään usein jonkin

ohjelman tai pelin käynnistymistä ja siihen liittyviä ongelmia. Esimerkissä (22) ”Katharsis” kysyy toiselta jäseneltä lisätietoja siitä, mitkä ohjelmat eivät lähde käyntiin. Esimerkistä käy ilmi, että häivytettyinä subjektina on viestin vastaanottaja. Katkelma kuuluu Cyberforumin keskusteluun *Во я попал!*.

(22) "Katharsis": <...> HijaskThis и Rsit запускаются? чекдиск запускается перед каждой загрузкой?

Venäjän osakorpuksen rakenteista suurimman joukon muodostavat refleksiiviset ja perifrastiset passiivit, joita tavataan 221 kertaa. Näitä hyödynnetään esimerkiksi silloin, kun foorumilaiset antavat toisilleen ohjeita jonkin tietotekniikkaan liittyvän ongelman ratkaisemiseksi. Esimerkissä (23) jäsen ”Katerina Seliva” on huomannut tietokoneessaan epäilyttävän prosessin. Hän aloittaa uuden keskustelun kysymällä, miten tilanteessa tulisi menetellä. Vastauksessaan ”Katharsis” käyttää perifrastista passiivia antaessaan ohjeita ongelman selvittämiseksi. Myös tässä esimerkissä passiivin taakse kätkeytyvä subjekti on viestin kohde. Viestien väliin sijoittuu edellä mainittujen jäsenten muita kirjoituksia. Katkelma on poimittu Cyberforumin keskustelusta *Обнаружен подозрительный процесс*.

(23) "Katerina Seliva": Зашла в Outpost, там заметила процесс, точнее сайт в firefox, позже тоже самое в процесс svchost и в wmpnetwk. Что делать? <...>

"Katharsis": удалите reconstruction.exe и посмотрите результат пуск-выполнить – cmd скопируйте в буфервставьте в окно консоли одним кликом правой кнопкой мыши. нажмите enter. В корне диска C: будет создан файл ipconfig.txt. <...>

Toiseksi suurin ryhmä koostuu passiivin partisiipin pitkistä muodoista, joita esiintyy 220 kertaa. Aineistossa muita useammin tavattavia pitkiä muotoja ovat *установленный* (f. 12) ja *полученный* (f. 15). Näistä ensimmäinen esiintyy lähes aina viesteissä, joissa viitataan verkkoartikkeliin, jonka otsikkoon partisiippi sisältyy. Esimerkissä (24) ”Katharsis” kehottaa jäsentä ”Дэн Дэн” lukemaan kyseisen artikkelin uudestaan. Esimerkki on otettu Cyberforumin keskustelusta *Непонятный WinLock*.

(24) "Katharsis": Дэн Дэн, <...> Ещё разок эту статью прочитайте Почему важно обновлять Windows и установленные в ней программы. Если что то непонятно будет, поясню

Partisiippia *полученный* käytetään useimmiten viesteissä, joissa kirjoittaja ohjeistaa toista jäsentä. Seuraavassa esimerkissä (25) ”SirHunter” kysyy, miten saisi poistettua tietokoneestaan bannerin. Jäsen ”icotonev” käyttää vastauksessaan partisiippia, jonka ilmaiseman toiminnan suorittaja on kontekstista päätellen ”SirHunter”. Katkelma kuuluu Cyberforumin säikeeseen *Баннер*.

(25) "SirHunter": Здравствуйте.у меня на компьютере баннер.я запускаю компьютер с второго винта, но не касперский установленный, не какие либо утилиты найти его не могут. вот логи, надеюсь вы мне сможете помочь.

"icotonev": После всех процедур выполните скрипт В результате выполнения скрипта будет сформирован карантин quarantine.zip. Отправьте полученный файл quarantine.zip из папки AVZ через этой формы

Toiseksi pienimmän ryhmän muodostavat indefiniittis-persoonaiset rakenteet. Näiden rakenteiden kokonaisfrekvenssiksi saatiin 103. Korkein frekvenssi on verbiparista *говорить/сказать* tehdyillä indefiniittis-persoonaisilla lauseilla, joita tavataan aineistossa 12 kertaa. Seuraavassa esimerkissä (26) jäsen ”vet” kertoo, milloin Mass Effect -pelisarjan kolmas osa julkaistaan. Indefiniittis-persoonaisen rakenteen avulla hän viittaa johonkin tarkemmin määrittelemättömään joukkoon. Viestin lähettäjän tai vastaanottajan sijaan peitettynä subjektina toimii kolmas osapuoli. Katkelma on poimittu Cyberforumin säikeestä *А кто во что сейчас играет?*.

(26) "vet": mass effect 2. Неплохая штука, Учитывая, что я в 1-ю часть не играл и поэтому кой чего было не понятно походу игры, жаль короткая как и все современные игры,так что придется ждать 3-ю часть, говорят к концу 2011 выйdet

Persoonattomien lauseiden frekvenssi on 80. Näin ollen ne muodostavat pienimmän passiiviryhmän. Usein kirjoittaja kuvaa persoonattoman lauseen avulla omaa emotionaalista olotilaansa. Esimerkissä (27) jäsen ”Konsolka” aloittaa uuden viestiketjun ja kysyy, mitä selainpelejä muut foorumilaiset pelaavat. Viestin lopussa ”Konsolka” käyttää persoonatonta lausetta kertoakseen, kuinka paljon haluaa löytää uutta mielenkiintoista pelattavaa. Samalla kirjoittaja piilottaa oman tekijyytensä käyttämällä subjektitonta rakennetta. Katkelma on poimittu Cyberforumin keskustelusta *А кто во что сейчас играет?*.

(27) "Konsolka": Поделитесь информацией, кто во что сейчас играет? Какие есть интересные браузерные игры? Так хочется чего-то новенького!

Suomen ja venäjän aineistoja tarkasteltaessa havaittiin, että molemmissa lähes kaikki subjektittomat rakenteet edustavat yleiskieltä. Puhekieleen tai slangisanastoon kuuluvien varianttien lukumääräksi saatiin suomessa 35 ja venäjässä 11.

Selkein ero suomen ja venäjän käyttöyhteyksiä vertailtaessa on se, että suomalaisille keskustelufoorumeille kirjoittavat hyödyntävät subjektittomia rakenteita usein lauseissa, joissa ovat itse selvästi subjektin roolissa, mutta haluavat peittää tekijyytensä. Venäläisellä foorumilla tämän kaltaista käyttöä esiintyy paljon vähemmän. Cyberforumilla subjektittomia rakenteita käytetään monipuolisemmin. Niitä tavataan muun muassa neuvoja sekä tiedusteluja sisältävien viestien

yhteydessä. Näissä konteksteissa peitettyä subjektina on joko viestin vastaanottaja tai jokin kolmas osapuoli.

Kokonaisfrekvenssejä verrattaessa kävi ilmi, että suomen aineisto sisältää enemmän subjektittomia rakenteita kuin venäjän. Tämä sopii yhteen Leinosen saamien tutkimustulosten kanssa. Näiden rakenteiden korkeampi frekvenssi suomalaisilla keskustelualustoilla kertoo osaltaan detachment-piirteestä, kun taas subjektittomien rakenteiden matalampi frekvenssi venäläisellä foorumilla kertoo involvement-piirteestä.

5.2.4 Affektiset johdokset

Affektisia johdoksia käytetään ilmaisemaan puhujan asennoitumista joko puheenalaiseen asiaan tai puhekumppaniin. Johdokset ovat suurimmaksi osaksi substantiiveja ja niitä esiintyy etenkin puhutussa kielessä. Affektisia käyttöyhteyksiä ja sävyjä ovat muun muassa arki- tai slangityylyisyys, ylätyylyisyys, hellittely, vähättely, emotionaalisuus, pejoratiivisuus ja leikillisuus. Edellä lueteltujen lisäksi johdos voi ilmaista myös deminutiivisuutta eli pienuutta. Sellaisia deminutiivisia tapauksia, jotka ilmaisevat pelkästään kantasanan ja johdoksen välistä kokoeroa, edustaa kuitenkin vain pieni osa johdosten käyttöesiintymistä. (VISK § 206 Mitä affektisuudella tarkoitetaan sananmuodostuksessa?)

Suomen aineistossa esiintyviä affektisia johdostyyppisiä ovat *-kka-*, *-kkä-*, *-(i)nen*, *-ke*, *-ri*, *-is*, *-kku*, *-(e)li*, *-uli*, *-(e)liini*, *-o*, *-ö*, *-u*, *-y*, *-i*, *-ula*, *-(u)ra* *-(e)lo*, ja *-(e)ro*-johdokset (VISK § 206 Mitä affektisuudella tarkoitetaan sananmuodostuksessa?).

Vesikansan (1978) mukaan *-kka* ja *-kkä*-johtimien avulla muodostetut sanat, kuten *haarukka*, ilmaisevat pientä kokoa. Johdin *-(i)nen* sisältää pienentävän merkityksen lisäksi usein hellittelevän sävyn. Tästä esimerkkinä mainitaan *kukkanen*. Suffiksin *-ke* avulla muodostetut sanat tarkoittavat samaa kuin kantasansa, minkä lisäksi suffiksiin liittyy pienentävä merkitys. Näihin kuuluu muun muassa *seinästä* johdettu *seinäke*. (Vesikansa 1978: 51–55.)

Suffiksit *-ri*, *-is* ja *-kku* toimivat Vesikansan (1978) mukaan yleisinä slangijohtimina. Ryhmän sanoista esimerkkeinä luetellaan yleiskielen sanoista *pannukakku*, *koripallo* ja *punaviini* johdetut *pannari*, *koris* ja *punkku*. (Vesikansa 1978: 71.)

Johtimilla *-(e)li*, *-uli* ja *-(e)liini* kaksitavuisista substantiiveista muodostetaan enimmäkseen yksilötarkoitteisia affektisia johdoksia. Näihin kuuluvat muun muassa *ukkali*, *kisuli* ja *iskäliini*, joiden kantasanoja ovat *ukko*, *kissa* sekä *isä*. (VISK § 212 Aines *-li* affektisessä sananmuodostuksessa.)

Vesikansa (1978) kirjoittaa, että johtimien *-o* ja *-ö* avulla muodostetut deminutiivit, kuten *jänö*, ovat pääasiassa ylätyylisiä. Johtimen *-u* tai *-y* sisältävät deminutiivit taas ovat harvoin ylätyylisiä, ja näistä esimerkkinä mainitaan *kisu*. Suffiksin *-i* avulla luodaan hellittelynimiä tyyppiä *mummi*. (Vesikansa 1978: 53–54.)

Kolmitavuiset affektisen sävyiset *ula-* ja *(u)ra-*loppuiset sanat kuuluvat pääosin substantiivien sanaluokkaan. Näistä esimerkiksi annetaan yleiskielen *napista* johdettu *nappula*. Myös monet kolmitavuiset *(e)lo-* ja *(e)ro-*loppuiset sanat ovat sävyiltään affektisia. Ryhmä sisältää sekä substantiiveja että adjektiiveja, kuten *koppero* ja *tökerö*. (VISK § 213 Muita affektisia sananmuodostusmalleja.)

Russkaja Grammatika (Venäjän kielioppi)² (1982) erittelee subjektiivisen arvion suffiksit sen perusteella, millaisia merkityksiä niihin liitetään. Maskuliinisukua edustaviin sanoihin liitettäviin suffikkeihin lukeutuvat *-ок*, *-ик*, *-чик* ja *-ец*. Usein kolme ensiksi lueteltua sisältävät sekä pienentävän että hellittelevän merkityksen. On myös mahdollista, että suffiksit pitävät sisällään pelkästään hellittelymerkityksen. Suffiksin *-ец* avulla ilmaistaan pientä kokoa ja hellittelyä tai pientä kokoa ja väheksyntää. Esimerkkeinä *ец*-suffiksin sisältävistä sanoista mainitaan *морозец*. (Russkaja Grammatika 1982: 208–210.)

Edellisten lisäksi substantiiveihin liitetään venäjän aineistossa suffiksit *-очк-а*, *-ечк-а*, painollinen *-ушк-а*, *-оньк-а*, *-еньк-а*, *-онк-* sekä *-к-о*. Listan kahdella ensimmäisellä päätteellä on pienentävä ja useimmiten myös hellittelevä sävy. Nämä saattavat siis esiintyä joko yhdessä tai erikseen. Painolliseen *-ушк-а*-suffiksiin taas on mahdollista liittää kaksi eri merkitystä eli pienentävä ja hellittelevä tai pienentävä ja alentava. Suffiksien *-оньк-а* ja *-еньк-а* avulla ilmaistaan aina hellittelyä. Suffiksiin *-онк-* kytkeytyy usein pienentävä ja alentava sekä joskus myös pienentävä ja hellittelevä merkitys. Listan viimeisellä suffiksilla on joko pienentävä ja hellittelevä tai pelkästään hellittelevä sävy. Edellä esiteltyjen suffiksien sisältämistä sanoista esimerkkeinä mainitaan muun muassa *мамочка*, *хлебушка*, *ноченька*, *собачонка* ja *облачко*. (Russkaja Grammatika 1982: 212–214.)

Suffiksin *-яга* *-ух*, *-юх*, *-ях* tai *-ка* sisältävät sanat toimivat synonyymeinä kantasanoilleen. Toisin sanoen ne eivät muuta kantasanan merkitystä, vaan niitä käytetään yleiskieltä alemmassa tyyliässä kuten arkipuheessa. Esimerkkeinä johdoksista toimivat *ветряга*, *комнатуха* ja *книжка*. (Russkaja Grammatika 1982: 216–217.)

² Sulussa oleva suomennos on kirjoittajan suora käänös.

Adjektiivijohdoksiin kuuluvat *-оньк-*, *-еньк-*, *-оват-*, *-ейш-* ja *-айш-*. Ensiksi mainittuihin kytkeytyy aina hyväilevä sävy. Suffiksin *-оват-* sisältävillä sanoilla on kantasanaansa nähden vähäisen lisämerkitys. Listan kahteen viimeiseen suffiksiin taas liittyy kantasanaa vahvistava merkitys. Adjektiivijohdoksista esimerkkeinä mainitaan *молоденький*, *слабоватый* ja *новейший*. (Russkaja Grammatika 1982: 299–301.)

Suomen ja venäjän aineistojen affektiset johdossanat kartoitettiin niin, että suffiksien avulla tehtiin frekvenssilistauksia. Hakujen jälkeen listoista poistettiin kaikki osumat, jotka eivät kuuluneet ryhmään.

Suomalaiset foorumit sisältävät jonkin verran vähemmän johdossanoja venäläiseen foorumiin verrattuna. Suomen osakorpuksen kokonaisfrekvenssi on 244, kun taas venäjän osakorpuksen vastaavaksi luvuksi laskettiin 304. Taulukoissa (10) ja (11) on eritelty affektisten johdosten frekvenssit johdostyypeittäin sekä niiden avulla muodostettujen sanojen määrät.

Johdostyyppi	Frekvenssi	Johdossanojen määrä	Esimerkki
<i>-kka, -kkä</i>	9	5	<i>purnukka</i>
<i>-(i)nen</i>	15	6	<i>vihulainen</i>
<i>-ke</i>	9	3	<i>pc-lisuke</i>
<i>-ri</i>	71	27	<i>dokkari</i>
<i>-is</i>	67	12	<i>näyttis</i>
<i>-kku</i>	3	2	<i>enkku</i>
<i>-(e)li, -uli, -(e)liini</i>	2	2	<i>ukkel</i>
<i>-o, -ö, -u, -y, -i</i>	64	12	<i>prossu</i>
<i>-ula, -(u)ra, -(e)lo, (e)ro</i>	4	2	<i>nappula</i>

Taulukko 10. Affektiset johdokset suomen aineistossa.

Johdostyyppi	Frekvenssi	Johdossanojen määrä	Esimerkki
-ок	16	6	вирусок
-ик	31	18	файлик
-чик	3	3	заборчик
-ец	1	1	вопросец
-очка, -ечка	28	8	ссылочка
-онька, -енька	1	1	доченька
-ушк-а	30	3	войнушка
-онк-	3	2	лицензионка
-ко	24	1	окошко
-яга	7	2	работяга
-ух, -юх, -ях	35	5	игруха
-ка	95	33	программка
-оньк-, -еньк-	11	6	старенький
-оват-	4	2	слабоватый
-ейш-, -айш-	15	6	сильнейший

Taulukko 11. Affektiset johdokset venäjän aineistossa.

Suomen osakorpuksen sanat on siis muodostettu edellä esiteltyjen johdosten avulla. Enemmistö kuuluu tietotekniikan slangiin tai termistöön. Näiden frekvenssiksi saatiin 195. Lisäksi tavataan jonkin verran yleiskieleen kuuluvia johdossanoja, joiden frekvenssi on 52.

Taulukon ryhmistä korkein frekvenssi on slangijohtimella *-ri* tehdyillä sanoilla, joiden yhteisfrekvenssiksi laskettiin 71. Näihin kuuluu muun muuassa kannettavaa tietokonetta tarkoittava *läppäri*, jota käytetään 32 kertaa. Esimerkissä (28) nimimerkki ”hirmuinenrolli” aloittaa uuden keskustelun ja pyytää pelisuosituksia. Kirjoittaja käyttää puhekielessä usein esiintyvää *läppäriä* mahdollisesti siksi, että haluaa keventää muuten hyvin yleiskielistä viestiä. Katkelma kuuluu MuroBBS:n säikeeseen *Suosittele peliä vanhahkolle läppärielle*.

- (28) "hirmuinenrolli": <...> Ongelmana vain on se, että nykyisessä majapaikassa on mukana ainoastaan vanhahko *läppäri*, ja uusimmat pelit eivät oikein tällä pyöri. <...> Suosittele siis peliä, jonka parissa sinä viihdyt, tai uskoisit minun viihtyvän. Vaatimuksena on ainoastaan se, että peli ei ole mikään internetissä pelattava flash/java peli vaan ihan "oikea" peli, ja tietenkin edellä mainitut tehojen asettamat rajoitteet. <...>

Lähes yhtä usein tavataan suffiksin *-is* avulla johdettuja slangisanoja (f. 67). Yleisin on 22 kertaa esiintyvä *käyttis*, jonka kantasana on *käyttöjärjestelmä*. Esimerkissä (29) ”maukku92” vastaa ”steelduckin” kysymykseen Alkupolku-pelien toimivuudesta OSX-käyttöjärjestelmässä. *Käyttiksen* lisäksi yhdyssanan alussa on johdos *ysi*, joka tulee yleiskielen sanasta *yhdeksän*. Slangisanaa käyttämällä kirjoittaja luo illuusiota puhekielestä. Katkelma kuuluu Hopeisen Omenan ketjuun *Lastenpelejä OS X:lle?*

- (29) "steelduck": Nostan tämän vanhemman aiheen, kun minulla on läjä noita Alkupolkuja, joita olen pyörittänyt PC:llä. Saako noita mitenkään pyörimään OSX:ssä, nyt kun on tuo intel Mac? <...>

"maukku92": Kyllä saa. Asensin ihan mielenkiinnosta sheepsaver-nimisellä ohjelmalla ysikäyttiksen. Hankalaa on. Pitää metsästää kaikenmaailman rom-tiedostoja ja ysikäyttiksestä pitää olla alkuperäinen 9.0 versio eikä esim 9.2 koska silloin ei toimi. <...>

Kolmanneksi suurimman kategorian muodostavat sanat, jotka sisältävät suffiksin *-o*, *-ö*, *-u*, *-y* tai *-i*. Niitä tavataan yhteensä 65 kertaa. Esimerkkinä ryhmän sanoista voidaan mainita *vihu* (f. 9), jonka kantana on yleiskielen *vihollinen*. ”Reisaer” vastaa esimerkissä (30) ”Kikkomanin” kysymykseen Travian-pelin tilanteesta ja käyttää slangivarianttia *vihu*. Molempien viestit sisältävät myös toisen slangisanan eli palvelinta tarkoittavan *servun*. Edellisen kappaleen esimerkin tavoin kirjoittavat luovat slangin avulla vaikutelmaa puhekielestä. Katkelma kuuluu Hopeisen Omenan keskusteluun *Hompun Travian pelaajat*.

- (30) "Kikkoman": Mäki pelasin tota s4:sta silloin joskus. Olin Pohjolan Paholaisissa. Mutta onko PoPa hävinny? Eihän PoPa oo voinu hävitä! vai onko jo uus servu käynnistyny?

"Reisaer": Sunnuntaina tuli voitto. Ja vihuilla oli servun lopussa kaksi WW:tä pystyssä, mutta nekin nollilla. Popa muuttui Sub Rosaksi, sen jälkeen kun heidän johtja Wesko jäi eläkkeelle. Eli kyllä Popa hävisi pahemman kerran. Loppuaikana lähinnä tuhottiin vihuja. V&H:lla oli 5 siipeä ja kaikki top-5. Uutta s4:sta odotellessa.

Yleiskielen sanojen johdoksia esiintyy yhteensä 52 kertaa. Niihin kuuluu muun muassa *kymppi*, jota tavataan yhdeksän kertaa. Esimerkissä (31) ”Sleeperi” vastaa ”Ekorpin” kysymykseen tietyn ikäiselle lapselle sopivasta pelistä. Hän käyttää johdosta viitatessaan pelaajan ikään. Viesti sisältää myös slangisanan *käyttis*. Näiden avulla ”Sleeperi” haluaa lieventää viestin yleiskielisyyden astetta. Katkelma kuuluu Hopeisen Omenan keskusteluun *Lastenpelejä OS X:lle?*.

- (31) "Ekorppi": Hei. Olen melko noviisi pelien maailmassa, joten pyytäisin suosittelemaan jotain kivaa peliä 10 v tyttärelleni. <...>

"Sleeperi": Kun laitteisto on Macbook ja varsinkin kun käyttis on OS X, niin laadukkaat pelit on valitettavasti kiven alla. Vielä vaikeammaksi menee kun pelaaja on kymppivuotias ja ihan monimutkaisimmat jne ei käy. Itselläni Macbookille asennetut pelit ovat vanhoja emuloituja konsoli- ja arcadepelejä. <...>

Venäjän osakorpuksessa suurin osa sanoista kuuluu tietotekniikan slangiin. Näiden kokonaisfrekvenssiksi laskettiin 208. Yleiskielen sanastoon kuuluvien johdossanojen frekvenssiksi saatiin 96.

Suurimman kategorian muodostavat *ka*-johdoksen avulla tehdyt sanat (f. 95). Näihin kuuluu muun muassa *программа* (f. 8), jonka kantana on tietokoneohjelmaa tarkoittava *программа*.

Esimerkissä (32) ”J-u-l-i-a” käyttää sanaa kuvatessaan erään ohjelman kanssa ilmennyttä ongelmaa. Johdos ei muuta kantasanansa merkitystä ja sen valinta voidaan nähdä tyylivaihdoksena yleiskielestä alempaan kielimuotoon. Viestissä esiintyy toinenkin slangisana eli termin *компьютер* lyhennös *комп.* Katkelma kuuluu Cyberforumin säikeeseen *finish.exe*.

- (32) "J-u-l-i-a": Excel-файлы перестали открываться на одном компе потом. у нас есть рабочая программка, ну там база забивается определенная, так она вообще перлы выдает, <...> на программку грешить не могу, потому что такая у нас у всех стоит, а выпендривается только на этих компах, где финиш.exe ну просто финиш.

Toiseksi suurin ryhmä koostuu *-ух, -юх* tai *-ях*-johdoksen sisältävistä sanoista (f. 35). Esimerkkinä näistä toimii *лицуха* (f. 4). Sillä tarkoitetaan lisenssiversiota. Esimerkissä (33) ”Reactor333” vastaa jäsenen ”Amator” kysymykseen. siitä, onko hänellä pelin piraatti- vai lisenssiversio. Slangisanan *лицуха* lisäksi ”Amatorin” viesti sisältää piraattiversiota tarkoittavan slangivariantin *пиратка*. Edellisen kappaleen esimerkin tapaan myös tässä voidaan ajatella, että kyseessä on kielen rekisterin muutos. Katkelma on osa Cyberforumin säiettä *Немного о CoD Black Ops*.

- (33) "Amator": Товарищ - у вас пиратка? Так не удивляйтесь, были глюки у всех в самом начале, потом пропатчили через автоапдейтер стима и все отлично. <...> Если же лицензия - проверьте может драйвера новые вышли.

"Reactor333": У меня лицуха. <...>

Kolmanneksi suurimman ryhmän muodostavat *-ушк-а*-suffiksin sisältävät sanat (f. 30). Näihin kuuluu yleiskielen peliä tarkoittavasta *игра*-sanasta johdettu *игрушка* (f. 29). Esimerkissä (34) ”Murka” osallistuu keskusteluun, jossa pyydetään pelisuosituksia. ”Murka” kehuu ehdottamaansa peliä erinomaiseksi eli käyttää suffiksia hyväilevässä merkityksessä. Lisäksi kirjoittaja käyttää kantasanasta *старый* johdettua adjektiivia *старенький*. Myös tähän muotoon liittyy hyväilevä sävy. Johdosten avulla ”Murka” paljastaa asennoitumisensa viestin sisältöön ja luo vaikutelmaa puhekielestä. Katkelma on poimittu Cyberforumin keskustelusta *RPG игры*.

- (34) "Murka": Поиграй в Арену! Отличная игрушка, хоть и старенькая! Но от этого хуже не стала!

Tietotekniikan slangisanojen lisäksi venäjän aineistosta löytyy joukko yleiskielen sanojen johdoksia (f. 96). Suurin osa näistä on adjektiivijohdoksia, joihin lukeutuu esimerkiksi adjektiivista *простой* tehty *простенький*. Esimerkissä (35) ”Humanoid” kirjoittaa ketjuun, jossa pyydetään pelivinkkejä. Hän käyttää johdosta hellittelymerkityksessä kuvatessaan Soldat-nimistä peliä. Edellisen esimerkin tapaan kirjoittaja käyttää adjektiivin lisäksi johdossanaa myös itse pelistä ja rakentaa tällä tavoin puhekielen vaikutelmaa. Katkelma on osa Cyberforumin säiettä *Подскажите игры в котрые можна поиграть на прохождение в нете с другом!*.

- (35) "Humanoid": Soldat хорошая игрушка. простенькая, но поиграть можно. В крайнем случае, можно даже с ботами.

Kielten korpusaineistojen yhteisenä piirteenä on se, että suurin osa affektisen johdoksen sisältävistä sanoista kuuluu tietotekniikan slangiin. Suomen kohdalla yleiskielen sanoista johdettuja sanoja (f. 52) tavataan vähemmän kuin venäjässä (f. 96). Niiden avulla osoitetaan pääasiassa pientä kokoa ja hyväilevää suhtautumista tai ainoastaan pientä kokoa. Slangijohdosten hallitsevaa asemaa voidaan selittää keskustelufoorumien luonteella. Koska tutkittavat foorumit ovat tietotekniikan harrastajien keskustelualueita, on slangisanaston käyttö heille tyypillistä.

Korpusaineiston tarkastelu osoitti, että frekvenssit vastaavat Leinosen tutkimuksen tuloksia. Tarkemmin sanottuna affektisten johdosten avulla luotuja sanoja tulee vastaan enemmän venäjän osakorpuksessa. Niiden runsas esiintyminen siis liittyy involvement-piirteeseen. Suomen osakorpuksessa ryhmän sanoja tavataan venäjän osakorpusta vähemmän, mikä kertoo detachment-piirteestä.

5.3 Puhekuppiin suhtautuminen, positiivinen ja negatiivinen kohteliaisuusstrategia

5.3.1 Sidossanat

Suomessa ja venäjässä tekstin sidosteisuutta rakentavina elementteinä toimivat sidossanat. Suomessa näihin lukeutuvat pääosin partikkeleista koostuvat konjunktiot ja konnektiivit sekä relatiivipronominit. Myös venäjässä sidosteisuutta rakennetaan konjunktioilla, konnektiiveilla sekä relatiivipronomineilla.

Ison suomen kieliopin mukaan konjunktioina käytettävät sanat ovat suurelta osin samoja kuin lausumapartikkeleina käytettävät. Konjunktiot ovat taipumattomia sanoja, joiden tehtävänä on kytkeä toisiinsa joko kahta tai useampaa lausetta, lauseketta, sanaa tai sananosaa. Konjunktiot luovat näiden välille tietyn tyyppisen syntaktisen ja semanttisen suhteen. Tavallisesti niillä on lauseessa kiinteä paikka heti toisen kytkettävän elementin edellä. (VISK § 812 Mitä konjunktiot ovat?.)

Rakenteen perusteella suomen kielen konjunktiot voidaan jaotella kolmeen alakategoriaan. Näitä ovat yksiosaiset konjunktiot kuten *kunnes* sekä liitto- ja parikonjunktiot. Esimerkkinä liittokonjunktiosta mainitaan *ennen kuin* ja parikonjunktiosta *sekä – että*. (VISK § 812 Mitä konjunktiot ovat?. VISK § 813 Yksiosaiset ja kieltoverbin tai liitepartikkelin sisältävät. VISK § 814 Liittokonjunktiot: *kun taas, jos kohta, ennen kuin*. VISK § 815 Parikonjunktiot: *joko - tai, ei vain - vaan myös*.)

Syntaksin näkökulmasta katsottuna konjunktiot erotellaan kahteen ryhmään eli rinnastus- ja adverbiaalikonjunktioihin. Ensiksi mainitut kytkevät yhteen toisistaan syntaktisesti riippumattomia elementtejä, joilla on sama syntaktinen funktio. Rinnastuskonjunktiot sijoittuvat aina kytkemiensä elementtien väliin, kuten konjunktio *vai* esimerkivirkkeessä *Mitä hän pelkäsi, autoja vai liikennettä?*. Adverbiaalikonjunktiot määritellään adverbiaalilauseessa esiintyviksi konjunktioiksi. Useimmiten ne sijaitsevat hallitsevaa lausetta määrittävän adverbiaalilauseen alussa, kuten esimerkissä *Vaikka olin kuullut vitsin monasti, en ärtynyt.* (VISK § 812 Mitä konjunktiot ovat?. VISK § 817 Rinnastuskonjunktioiden piirteitä. VISK § 818 Adverbiaalikonjunktioiden piirteitä.)

Edellä esiteltyjen kategorioiden lisäksi yleiskonjunktio *että* ja vertailukonjunktio *kuin* luokitellaan erillisiksi tyypeikseen. *Että*-konjunktio määritellään yleiskonjunktioksi sen vuoksi, ettei sillä ole omaa merkitystä samalla tavalla kuin adverbiaali- ja rinnastuskonjunktioilla. Lisäksi *että* ilmaisee lauseiden välisestä suhteesta ainoastaan sen, että konjunktiollinen lause on toisen osa. Myös *kuin* määritellään oman tyyppiseksi konjunktioksi. *Kuin* ei ole selvä rinnastuskonjunktio, koska sen avulla ei kytkeä yhteen kahta toisistaan riippumatonta lausetta tai lauseketta. Tästä huolimatta sana katsotaan rinnastuskonjunktion tapaiseksi, koska sen avulla on mahdollista kytkeä toisiinsa mitä hyvänsä elementtejä, jopa yhdyssanan osia. (VISK § 812 Mitä konjunktiot ovat?. VISK § 819 *Että*- ja *kuin*-konjunktioiden piirteitä.)

Konjunktioiden lisäksi erityisesti lauseiden, ja joskus myös suppeampien yksiköiden välisiä suhteita osoitetaan konnektiiveilla. Konjunktioiden tapaan suurin osa konnektiiveista luokitellaan partikkeleiksi, mutta niihin sisältyy myös adverbeja sekä post- ja prepositioita. Konnektiiveista esimerkkeinä toimivat *toisin sanoen*, *lopulta* ja *lisäksi*. (VISK § 820 Miten konnektiivit eroavat konjunktioista?.)

Relatiivipronomineihin kuuluvat *joka*, *kuka* ja *mikä*. Ne toimivat relatiivilauseen tuntomerkinä ja sijoittuvat sen alkuun. Relatiivilause voi määrittää joko substantiivia tai kokonaista lausetta. Esimerkissä *Tämä on alku noidankehälle, jonka päässä on köyhyys* relatiivilause on *noidankehälle*-substantiivin määrite. Esimerkissä *Fosfaatit rehevöittävät vesistöjä, mikä on nähtävissä levien runsaana kasvuna* taas relatiivilauseella määritetään sitä edeltävää lausetta. (VISK § 735 Relatiivipronominien ominaisuudet.)

Nikunlassi (2002) kirjoittaa, että venäjän konjunktiot jaetaan rakenteen perusteella yksinkertaisiin konjunktioihin ja liittokonjunktioihin. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat ovat yksisanaisia kuten *если*. Toisen ryhmän konjunktiot taas muodostuvat joko kahdesta tai useammasta sanasta kuten *несмотря на то, что*. Konjunktioita on myös mahdollista jaotella merkityksen perusteella kahteen kategoriaan eli semanttisiin ja syntaktisiin konjunktioihin. Ensiksi mainittuun kategoriaan kuuluu

sekä rinnastus- että alistuskonjunktioita.³ Niiden tehtävänä on yhdistää lauseita sekä ilmaista tietynlaisia leksikaalisia merkityksiä. Syntaktisia konjunktioita taas käytetään ainoastaan silloin, kun sivulause yhdistetään päälauseeseen. Näistä useimmiten esiintyvät *что* ja *чтобы*. (Nikunlassi 2002: 279.)

Varsinaisten konjunktioiden lisäksi sidosteisuutta rakennetaan Nikunlassin (2002) mukaan ilmauksilla, joiden avulla osoitetaan tekstissä mainittujen asioiden keskinäistä järjestystä ja ajallista suhdetta. Tähän ryhmään kuuluvat muun muassa sellaiset ilmaukset kuten *вначале, потом, во-первых* ja *во-вторых*. (Nikunlassi 2002: 336.) Sanaryhmää kutsutaan konnektiiveiksi.

Kahden edellä kuvatun ryhmän lisäksi on olemassa relatiivipronominien ryhmä. Esimerkkeinä relatiivipronomineista otetaan esiin *который* ja *что*. Niiden avulla päälause liitetään sivulauseeseen. Samanaikaisesti konjunktiosana toimii sivulauseen lauseenjäsenenä. Esimerkissä *Я знаю, что случилось* relatiivipronomini *что* on sivulauseen subjektin roolissa. (Nikunlassi 2002: 279–280.)

Suomen aineiston sanoja laskettiin ensin frekvenssilistan avulla, minkä jälkeen kahdesta tai kolmesta osasta koostuvien sidossanojen frekvenssit etsittiin konkordanssihaulla. Lisäksi sanat, joilla voi olla muitakin tehtäviä, tarkastettiin konkordanssilla. Näihin kuuluu esimerkiksi *ниин*, joka sidossanan lisäksi toimii muun muassa intensiteettimääritteenä ilmauksissa tyyppiä *ниин кауан*. Samalla tavoin myös venäjän kohdalla sidossanoja kartoitettiin aluksi frekvenssilistauksella. Tämän jälkeen sidossanat, joita käytetään lauseessa muissakin tehtävissä, tarkastettiin konkordanssihaun avulla. Näihin sisältyy esimerkiksi *кто*, joka voi toimia sekä relatiivipronominina että kysymyssanana. Tarkistuksen perusteella frekvenssiluvusta vähennettiin osumat, joissa sanaa ei käytetä sidosteisuutta luomassa.

Suomen sidossanojen yhteisfrekvenssiksi saadaan 6395. Tästä luvusta konjunktioiden frekvenssi on 4112, konnektiivien 1954 ja relatiivipronominien 329. Venäjän sidossanojen kokonaismääräksi saatiin 4251. Näistä konjunktioiden frekvenssiksi laskettiin 3700, konnektiivien 346 ja relatiivipronominien 205. Sekä suomen että venäjän osakorpuksessa lukumäärältään suurimman kategorian muodostavat konjunktiot. Muiden ryhmien sanoja laskettiin olevan huomattavasti vähemmän. Taulukoissa (12) ja (13) on eritelty edellä lueteltujen ryhmien frekvenssit sekä suomessa että venäjässä.

³ VISK ei enää käytä adverbiaalilauseen aloittavista alistuskonjunktioista tätä nimitystä, vaan kutsuu niitä adverbiaalikonjunktioiksi, ks. VISK § 818 Adverbiaalikonjunktioiden piirteitä.

Sidossanaryhmä	Frekvenssi
<i>konjunktiot</i>	4112
<i>konnektiivit</i>	1954
<i>relatiivipronominit</i>	329

Taulukko 12. Sidossanat suomen aineistossa.

Sidossanaryhmä	Frekvenssi
<i>konjunktiot</i>	3700
<i>konnektiivit</i>	346
<i>relatiivipronominit</i>	205

Taulukko 13. Sidossanat venäjän aineistossa.

Suurin osa suomen osakorpuksen sidossanoista kuuluu yleiskieleen. Puhekielisiä muotoja tavataan 152 kertaa. Näistä esimerkkinä toimivat konnektiivit *sit* ja *sitte*, joiden yleiskielinen vastine on *sitten*. Esimerkissä (36) jäsen ”jammu95” kirjoittaa, mistä Frets on Fire -pelin saa ladattua. Konnektiivin *sit* lisäksi viesti sisältää monia muitakin puhekielille tyypillisiä muotoja eli lyhennettyjä verbimuotoja ja puhekielisen relatiivipronominin *mis*. Tästä huomataan, että puhekieliset sidossanat näyttävät esiintyvän yhdessä muiden puhekieleen kuuluvien varianttien kanssa. Niiden käyttö voidaan nähdä kirjoittajakohtaisena ja liittyy kunkin foorumijäsenen henkilökohtaiseen kielenkäyttöön keskustelupalstoilla. Tässä esimerkissä ”jammu95” näyttää suosivan puhekielen rekisteriä. Viesti on poimittu Hopeisen Omenan säikeestä *Frets on fire!*.

- (36) "jammu95": täältä sais valmiin frets on firen macille ja ei tarvi tehä mitään muutoksia. klikkaa vaan sitä mis lukee frets on fire ja sit se vaan pitäis ladata.

Suomen aineistossa konjunktiot ovat suurin sidossanaryhmä. Korkein frekvenssi on *mutta* (f. 437), *että* (f. 445) sekä *ja*-konjunktiolla (f. 1287). *Ja*-konjunktio on merkitykseltään neutraali ja listaava (VISK § 1080 Rinnastuskonjunktiot), mikä osaltaan selittää sen yleisyyttä. Keskustelufoorumeilla konjunktiota hyödynnetään sanan osia, sanoja sekä lauseita yhdistettäessä. Tämä näkyy esimerkeistä (37), (38) ja (39). Ensimmäisessä otteessa *joulu*-sanon jälkeinen yhdysmerkin puuttuminen voidaan tulkita kirjoitusvirheeksi. Katkelmat kuuluvat Hopeisen Omenan viestiketjuun *Hompun Travian pelaajat*.

- (37) "Salmister": <...> Joulu ja tammikuun rakensin isoa armeijaa, jonka laitoin Inkvisition ihmekylän muureihin. <...>
- (38) "jhalmu": Itse pelasin ekana s2:sella ja s5:sella mutta siirryin kokonaan speediin ja kolmisen kk, loppuajan P.K.Y:n riveissä <...>

- (39) "ai_mie_vai": Serveri on siis Speed 3x, ja liittoumiin olisi erittäin hienoa päästä mukaan. <...>

Toiseksi suurimman alaryhmän muodostavat konnektiivit, joista korkeafrekvenssisin on *niin* (f. 249). Konnektiiveja käytetään usein lauseiden välisten suhteiden ilmaisemiseen. Lisäksi suomalaisessa keskustelussa sidossanoja voidaan Leinosen (1985) mukaan käyttää myös täytesanoina (Leinonen 1985: 123). Tämä selittää esimerkiksi *niin*-sanon korkeaa frekvenssiä. Esimerkissä (40) sitä käytetään lauseita yhdistävänä konnektiivina ja esimerkissä (41) täytesanana. Jälkimmäisen viestin täytesanakäyttö on puhekielelle ominaista. Ensimmäinen katkelma on otettu Hopeisen Omenan keskustelusta *Edullinen offsite backup (ei palvelu)* ja toinen keskustelusta *America` s army ja serverit*.

- (40) "Henkali": <...> Jos mounttaan salatun levytiedoston SSH:n läpi omalla tunnuksellani, niin ilmestyykö se isäni tunnuksella finderiin? <...>
- (41) "kilis": niin kun pelaan americas armyy niin siin ei tuu kun pari serverii mille pääsee pelaa siis niitä maita. niin elikkä oks niitä oikeesti niin vähän vai voiko jostain ettii niitä lisää?

Relatiivipronomit muodostavat pienimmän sidossanaryhmän. Useimmiten keskustelufoorumeilla tavataan relatiivipronominia *joka* (f. 231). Suurimmassa osassa tapauksia se määrittää edeltävän lauseen sisältämää substantiivia. Tämä tulee esiin muun muassa ”rantomin” lähettämässä viestissä (42). Katkelma kuuluu Hopeisen Omenan säikeeseen *Langaton verkko kuormittuu ja kaatuu Time Capsulella*.

- (42) "rantom": Eikös Capsulen pitäisi kestää ainakin 50 laitetta kerralla? Miten sitten kotiverkko, jossa on enimmillään 8-10 käyttäjää yhtä aikaa, saa sen kaatumaan?

Suomen tavoin myös venäjän osakorpuksessa konjunktiot muodostavat suurimman sidossanakategorian. Useimmiten tavataan konjunktioita *a* (f. 422), *но* (f. 325) ja *и* (f. 1320). Venäjässäkin *и*-konjunktion korkeaa frekvenssiä voidaan selittää sillä, että se on merkitykseltään neutraali ja lisäävä. Konjunktiota käytetään yhdistämään sanoja ja lauseita. Tämä tulee esiin esimerkeissä (43) ja (44). Jälkimmäisessä käytetään lisäksi konnektiivia *вообще*. Ensimmäinen katkelma kuuluu Cyberforumin keskusteluun *USB вирус* ja toinen keskusteluun *Как проверить на вирусы*.

- (43) "help?": AbMaster, нужны логи AVZ И RSIT. <...>

- (44) "sanya72k": не работает лайв СД, и вообще ничего не работает. <...>

Venäläisellä keskustelufoorumilla toiseksi suurimman sidossanajoukon muodostavat konnektiivit, joista yleisin on *потом* (f. 70). Sen korkeaa esiintyvyyttä voidaan selittää viestien sisällöllä.

Cyberforumilla monissa viesteissä kirjoittaja neuvoo miten jokin ongelma ratkaistaan. Tämän tyyppisissä konteksteissa konnektiivin avulla osoitetaan järjestystä, jossa tietyt toimenpiteet täytyy suorittaa. Esimerkissä (45) ”Katharsis” antaa ohjeita toiselle jäsenelle. Katkelma kuuluu Cyberforumin viestiketjuun *не грузится дальше обоев рабочего стола!!!!*.

(45) "Katharsis": выполните стандартный скрипт 3, потом 2 + остальное (смотрите в правилах). запускать нужно из под проблемной системы. <...>

Relatiivipronominien ryhmällä on alhaisin frekvenssi. Relatiivipronomeilla on selkeä tehtävä eli niitä käytetään vain silloin, kun yhdistetään sivu- ja päälauseita. Venäjän osakorpuksen yleisin relatiivipronomini on 101 kertaa esiintyvä relatiivipronomini *который*. ”Messa” viestissä (46) *который* toimii sivulauseen subjektin ominaisuudessa ja sillä viitataan päälauseen viimeiseen sanaan. Esimerkki on poimittu Cyberforumin keskustelusta *svchost, dllhost и загрузка <slang>ЦП</slang> 80%*.

(46) "Messa": <...> После запуска системы в процессах висит процесс svchost, который грузит ЦП на 60-70%, время от времени появляется dllhost с теми же симптомами <...>

Venäjän ja suomen osakorpusten konjunktioiden lähes samansuuruista kokonaisfrekvenssiä voidaan osaltaan selittää sillä, että molempien kielten aineistoissa neutraalilla rinnastuskonjunktiolla *ja/u* on erittäin korkea frekvenssi. Keskustelupalstoilla sitä käytetään, kun yhdistetään eritasoisia kielen yksiköitä eli sanoja, sananosia sekä lauseita. Pienimmän sidossanaryhmän eli relatiivipronominien frekvenssit ovat myös lähellä toisiaan.

Kahden sidossanaryhmän frekvenssien välillä on olemassa selvä kielikohtainen ero. Suomen osakorpuksen konnektiivien frekvenssi on paljon korkeampi venäjän osakorpuksen konnektiivien kokonaismäärään verrattuna. Suomessa niiden avulla ilmaistaan usein sanoja laajempien yksiköiden, kuten lauseiden, välisiä suhteita. Näin ollen voidaan ajatella, että suomalaisten keskustelupalstojen viestit sisältävät enemmän lause- ja virketason sidosteisuutta. Lisäksi sidossanoja käytetään suomessa jossain määrin täytesanoina, mikä osaltaan nostaa kokonaisfrekvenssilukua.

Kun suomen sidosteisuutta rakentavien sanojen kokonaisfrekvenssiä verrataan venäjän vastaavaan frekvenssiin, havaitaan, että suomen aineisto sisältää näitä paljon enemmän. Kielten aineistojen välinen frekvenssiero osoittaa, että tulos on samansuuntainen Leinosen tutkimustulosten kanssa. Sidossanojen korkea frekvenssi kertoo negatiivisesta ja matala frekvenssi positiivisesta kohteliaisuusstrategiasta.

5.3.2 Pseudoartikkelit

Pseudoartikkelit määritellään sanoiksi, joita käytetään artikkelien tavoin. Pseudoartikkelien tehtävänä on siis osoittaa, onko jokin ilmaus definiittinen vai indefiniittinen. (Nikunlassi 2003: 328.) Artikkelit taas luokitellaan sanoiksi, joilla ilmaistaan definiittisuuden ja indefiniittisuuden lisäksi substantiivien luokkaa ja sukua (Turtia 2001: 81). Artikkelit ovat kieliopillisia muotoja, ja niitä käytetään esimerkiksi englannissa, jossa määräisyyttä osoittaa artikkeli *the* ja epämääräisyyttä *a (an)*.

Koska varsinaiset artikkelit puuttuvat suomesta ja venäjistä, pseudoartikkeleita ja muita keinoja hyödynnetään määräisyyden ja epämääräisyyden osoittamisessa. Venäjässä ilmausten definiittisyys ja indefiniittisyys voidaan Nikunlassin (2003) mukaan päätellä muun muassa katsomalla sanojen merkitystä ja kontekstia. Esimerkiksi lauseessa *Мама больна* ilmaus *мама* on määräinen. Lauseparissa *Книга лежала на столе/На столе лежала книга* on ensimmäisen lauseen subjekti *книга* todennäköisesti määräinen, kun taas jälkimmäisessä tapauksessa se luokitellaan epämääräiseksi. (Nikunlassi 2003: 303.) Myös suomen kielessä tietyt sanat ovat aina merkitykseltään määräisiä. Näihin kuuluvat esimerkiksi *aurinko*, *kuu* ja *maapallo*. (VISK § 1409 Luontainen ja tunnistettavuuteen perustuva määräisyys.) Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan tarkastella edellä kuvattuja muita määräisyyden osoittamisen keinoja, koska kiinnostuksen kohteena ovat ainoastaan pseudoartikkelit.

Ison suomen kieliopin mukaan monissa kielissä määräinen artikkeli on syntynyt kieliopillistumalla demonstratiivipronominista. Epämääräinen artikkeli taas on yleensä lähtöisin *yksi*-merkityksisestä sanasta. Tutkijat ovat esittäneet huomioita näiden ainesten artikkelimaisuudesta myös suomen kielessä. (VISK § 1418 Onko suomessa artikkelia?.)

Demonstratiivipronominia *se* pidetään puhutussa kielessä määräisen artikkelin tyyppisenä. Artikkelimaista pronominin käyttöä esiintyy silloin, kun mainittu tarkoite mainitaan uudelleen ja muutenkin silloin, kun puhuja vetoaa keskustelijoiden yhteiseen tietoon. Yhteiseen tietoon kuuluvat esimerkiksi aiemmassa puhetilanteessa esille tulleet tarkoitteet. *Se*-tarkenteen tehtävänä on siis ohjata puhuteltavaa paikantamaan tarkoite ensisijaisesti siihen, mitä puhuteltava tietää vaikka aiemmin käydyn keskustelun perusteella. (VISK § 1413 Demonstratiivipronomit ja tunnistettavuus.)

Epämääräisen artikkelin kaltainen *yks(i)* ei ole käytössä läheskään niin yleinen kuin *se*-pronomini. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että se esiintyy epämääräisen artikkelin prototyyppisissä yhteyksissä, spesifisenä indefiniittinä. Kyseisen sanan lisäksi spesifisinä indefiniittipronomineina voidaan

käyttää sanoja *muuan*, *tietty* ja *eräs*. (VISK § 1418 Onko suomessa artikkelia?. VISK § 749 *Eräs*, *muuan* ja *yksi*.) Spesifinen indefiniittisyys määritellään niin, että indefiniittisen substantiivilausekkeen tarkoite on puhuttelun kohteen kannalta yksi monista mahdollisista. Puhuttelun kohde ei myöskään voi mitenkään tunnistaa tarkoitetta. Tässäkin tapauksessa on mahdollista, että puhuja saattaa ajatella jotain määrättyä tarkoitetta tai tarkoitejoukkoa. Esimerkkinä spesifisestä indefiniittisyydestä annetaan virke *Tässä on justii yksi potilas käymässä että jos puhutaal lyhyehkösti*. (VISK § 1410 Spesifiset *eräs* ja *yksi*, yleisesti indefiniittinen *joku*.)

Epämääräisen artikkelin tehtävässä on myös mahdollista käyttää kvanttoripronomineja *joku* ja *jokin*. Tällöin on kyse yleisestä indefiniittisyydestä. Yleinen indefiniittisyys tarkoittaa sitä, että lausekkeen tarkoitteen identiteetti ei puhuttelun kohteen lisäksi ole myöskään puhujan tiedossa. (VISK § 1410 Spesifiset *eräs* ja *yksi*, yleisesti indefiniittinen *joku*.)

Suomen aineiston pseudoartikkelit kartoitettiin seuraavasti. Aluksi suoritettiin frekvenssihaku demonstratiivipronomineista, numeraalista *yksi*, kvanttoripronomineista *joku* ja *jokin* sekä sanoista *muuan*, *tietty* ja *eräs*. Seuraavaksi frekvenssihaun antamat edellä lueteltujen sanojen osumat tarkastettiin yksikielisellä konkordanssilla. Tämän perusteella frekvenssiluvusta poistettiin kaikki tapaukset, joissa hakusanoja ei käytetty pseudoartikkelien roolissa. Venäjän aineiston pseudoartikkelit laskettiin samalla tavalla. Haut suoritettiin demonstratiivipronomineista sekä numeraalista *один*.

Suomen osakorpus pitää sisällään 883 esiintymää. Isoimman joukon muodostavat määräisyyttä ilmaisevat demonstratiivipronominit *tämä*, *tuo*, *se*, *nämä*, *nuo* ja *ne*, joiden frekvenssi on 641. Epämääräisyydestä kerrotaan sanojen *yksi*, *eräs*, *joku*, *jokin* ja *tietty* avulla. Näiden kokonaisfrekvenssiksi saatiin 242. Puhekielisiä variantteja esiintyy 25 kertaa. Niihin kuuluvat esimerkiksi muodot *nää*, *noi* ja *tää*. Venäjän osakorpus sisältää yhteensä 357 esiintymää. Suurimman sanaryhmän muodostavat määräisyyttä osoittavat demonstratiivipronominit *этом*, *том*, *такоу* ja *таков*, joiden yhteenlaskettu frekvenssi on 353. Epämääräisyyden ilmaisemiseen taas käytetään numeraalia *один*, joka esiintyy aineistossa neljä kertaa. Alla olevissa taulukoissa (14) ja (15) on eritelty kaikkien pseudoartikkeleiden frekvenssit.

Määräisyyttä ilmaisevat pseudoartikkelit		Epämääräisyyttä ilmaisevat pseudoartikkelit	
Pseudoartikkeli	Frekvenssi	Pseudoartikkeli	Frekvenssi
<i>tämä</i>	105	<i>yksi</i>	7
<i>tuotuo</i>	238	<i>eräs</i>	3
<i>se</i>	121	<i>joku</i>	89
<i>nämä</i>	41	<i>jokin</i>	137
<i>nuo</i>	100	<i>tietty</i>	6
<i>ne</i>	36		

Taulukko 14. Määräisyyttä ja epämääräisyyttä ilmaisevat pseudoartikkelit suomen aineistossa.

Määräisyyttä ilmaisevat pseudoartikkelit		Epämääräisyyttä ilmaisevat pseudoartikkelit	
Pseudoartikkeli	Frekvenssi	Pseudoartikkeli	Frekvenssi
<i>этот</i>	213	<i>один</i>	4
<i>том</i>	26		
<i>такой</i>	113		
<i>таков</i>	1		

Taulukko 15. Määräisyyttä ja epämääräisyyttä ilmaisevat pseudoartikkelit venäjän aineistossa.

Hopeisen Omenan ja MuroBBS:n keskustelufoorumeilla demonstratiivipronomineja *tämä*, *tuotuo*, *se*, *nämä*, *nuo* ja *ne* käytetään määräisen artikkelin tehtävässä yhteensä 641 kertaa. Useimmiten tavataan demonstratiivipronominia *tuotuo*, joka esiintyy 238 kertaa. Esimerkissä (47) ”-Dist” vastaa tiedusteluun siitä, mistä tietyn pelin voi löytää ja millä versiolla se parhaiten toimii. Viestissään ”-Dist” käyttää *tuotuo*-pronominin lisäksi pseudoartikkelina pronominia *se* viitatessaan mainitsemiinsa versioihin sekä haettuun peliin. Toisin sanoen kirjoittaja käyttää pseudoartikkeleita demonstratiivisina tarkenteina. Esimerkki kuuluu MuroBBS:n keskusteluun *Pelien tunnistus - thread*.

- (47) ”-Dist”: Jostain torrentista nappasin sen PC:lle. Mutta koska PSX emulaattori toimii PC:llä täysin, niin suosittelen sitä sen sijaan. Mikäli välttämättä tahdot PC version niin etsi itse koska : En muista mikä torrent ja missä, enkä silti saisi sitä edes jakaa. Tuo sama peli on siis sekä PSX:lle että PC:lle. Muistaakseni tuotuo PSX versio toimii paremmin kun siinä on äänetkin kunnolla mukana.. aika buginen oli se PC versio.

Edellä kuvatun kaltainen pseudoartikkelin hyödyntäminen demonstratiivisena tarkenteena näkyy myös seuraavassa esimerkissä (48). Katkelmassa ”Sewerbreath” kysyy, käyttääkö joku muu samoja peliohjaimia, minkä jälkeen hän pyytää muilta kirjoittajilta neuvoa ohjaimien profiilien etsimiseen. Vastausviestissään jäsen ”LeLv30_Superbus” käyttää substantiivilausekkeen yhteydessä monikon demonstratiivipronominia *ne* viitatessaan edellisessä viestissä mainittuihin profiileihin. Katkelma on poimittu MuroBBS:n keskustelusta *DCS:A-10C Warthog*.

(48) "Sewerbreath": <...> Kenelläkään muulla X52 + pro pedals käytössä? Mistähän kannattaisi profiilia ohjaimille alkaa metsästäämään ? Yleensä kyllä tehnyt omat profiililt mutta vain lähinnä kun vieraiden tekemät eivät ole tuntuneet omissä näpeissä kotoisilta.

"LeLv30_Superbus": <...> Kannattaa melkein tehdä itse ne profiilit, meillä on jokaisella niin erilaiset tottumukset, mikä pitää olla missäkin. <...>

Suomalaisilla keskustelupalstoilla epämääräisinä pseudoartikkeleina käytetään sanoja *yksi*, *eräs*, *joku*, *jokin* ja *tietty*. Pseudoartikkeleiden *yksi*, *eräs* ja *tietty* frekvenssi on yhteensä 16 ja ne esiintyvät spesifisenä indefiniittinä. Tämä käy ilmi esimerkistä (49), jossa "Alex_F" aloittaa uuden keskustelun kertomalla kollegansa kanssa aloittamastaan väittelystä. Kirjoittaja ei halua antaa väittelykumppanistaan tarkempia tietoja muille keskustelijoille, vaan käyttää ainoastaan pseudoartikkelia ja yleisnimitystä *kollega*. Esimerkki kuuluu MuroBBS:n ketjuun *Voiko sähköpostiviestin varastaa lennosta?*.

(49) "Alex_F": Itsellä on käynnissä yhden kollegan kanssa eipäs juupas väittely aiheesta "Kuinka iso riski on suojaamattomalla sähköpostilla joutua väärin käsiin?", ja erityisesti siitä, miten triviaalia on varastaa" lennosta" toisen käyttäjän sähköpostit. <...>

Kvanttoripronominien *joku* ja *jokin* avulla kerrotaan yleisestä indefiniittisyydestä. Suomen osakorpuksessa ne esiintyvät pseudoartikkelin tehtävässä yhteensä 226 kertaa. Esimerkissä (50) nimimerkki "steelduck" kysyy, toimivatko Alkupolku-pelit OS X -käyttöjärjestelmässä. Vaustauksessaan "Mac Classic" käyttää pseudoartikkelia *joku*. Sen avulla hän haluaa ilmaista, ettei tiedä tai muista tarkkaa keinoa siihen, miten pelin saa toimimaan. Kirjoittaja on kuitenkin varma siitä, että ongelmaan on olemassa ratkaisu. Myös "steelduck" hyödyntää viestissään määräisiä pseudoartikkeleita *nuo* ja *tuo*. Esimerkki kuuluu Hopeisen Omenan ketjuun *Lastenpelejä OS X:lle?*.

(50) "steelduck": Nostan tämän vanhemman aiheen, kun minulla on läjä noita Alkupolkuja, joita olen pyörittänyt PC:llä. Saako noita mitenkään pyörimään OSX:ssä, nyt kun on tuo intel Mac? Paketeissa lukee, että tukee Macintoshia - se vissiin tarkoittaa Classicia, vai? Jos näin on, niin pyöriikö tuommoiset Classic ohjelmat OSX:ssä?

"Mac Classic": Ei periaatteessa, mutta käytännössä ehkä sittenkin kyllä. Tästä oli ketju taannoin Käyttöjärjestelmä/Ohjelmat osioissa; kokeile hakua (Classic Intel tms.). Joku kikkakolmonen tähän on olemassa, jos kohta se vaati hieman säätöä

Suomalaisten keskustelupalstojen tavoin myös Cyberforumilla määräisyyttä osoittavina pseudoartikkeleina hyödynnetään demonstratiivipronomineja. Näihin kuuluvat *этом*, *том*, *такой* ja *таков*. Lisäksi epämääräisen pseudoartikkelin tehtävässä käytetään numeraalia *один*.

Demonstratiivipronomineja hyödynnetään venäläisellä palstalla määräisen artikkelin tyyppisessä tehtävässä. Tämä käy ilmi seuraavasta esimerkistä (51), jossa jäsen "Петручо" kertoo

havaitsemastaan ongelmasta WOW-peliä käynnistettäessä. Kirjoittaja käyttää pseudoartikkelina pronominia *эта*. Pseudoartikkelin avulla hän viittaa ongelmaan, jonka on ottanut esiin heti viestin alussa. Esimerkkikatkelma kuuluu Cyberforumin ketjuun *Не запускается WOW*.

(51) "Петручо": Привет, тоже проблема с запуском WOW BC при нажатии на ярлык игры экран темнеет как при нормальной загрузке и потом выскакивает ошибка №134 через сек 5, Причем эта проблема встречается у меня только тогда, когда я пытаюсь запустить игру под Виндой Zver SP3.

Epämääräisyyttä ilmaistaan Cyberforumilla numeraalisanaalla *один*, joka esiintyy ainoastaan neljä kertaa. Alhainen frekvenssi osoittaa, että foorumilla pseudoartikkeleiden avulla ilmaistaan pääasiassa määrällisyyttä. Esimerkissä (52) "xSmoke" kertoo pelin tapahtumista. Hän käyttää numeraalia *одни* spesifisenä indefiniittinä kuvatessaan vastustajia. Toisin sanoen kirjoittaja tietää keistä on kyse, muttei pidä tärkeänä antaa vastapuolesta tarkempia tietoja. Katkelma kuuluu Cyberforumin säikeeseen *Lineage II*.

(52) "xSmoke": <...> Сначала замок был наш, долго держали, потом когда отбили, пол нашего клана куда-то разошлись. Осталась наша конста и так небольшой зерг. Короче констой опять пробрили замок, взяли его. Уже решили что наш, но за несколько минут до конца одни уроды взяли его багом, скастовали печать сквозь стену. <...>

Suomen ja venäjän osakorpusten kokonaisfrekvenssejä tarkasteltaessa kävi ilmi, että suomenkielisillä keskustelufoorumeilla pseudoartikkeleita tavataan paljon enemmän kuin venäjänkielisellä foorumilla. Korpusesimerkkejä analysoitaessa havaittiin, että kummassakin kielessä niitä käytetään samantyyppisissä konteksteissa.

Sekä venäjän että suomen osakorpuksissa tiettyjen pseudoartikkeleiden avulla osoitetaan määrällisyyttä ja toisten avulla epämääräisyyttä. Kaiken kaikkiaan määrällisyyttä ilmaisevia artikkeleita käytetään paljon useammin kuin epämääräisyyttä ilmaisevia. Selvänä erona kielten välillä on se, että venäjän osakorpuksessa epämääräisiä pseudoartikkeleita ei käytetä lähes ollenkaan, kun taas suomen osakorpuksessa niitä esiintyy paljon.

Analyysi osoittaa, että pseudoartikkeleiden osalta tulokset ovat yhteneväisiä Leinosen tutkimustulosten kanssa. Suomen aineiston pseudoartikkeleiden korkea kokonaismäärä ilmentää negatiivista kohteliaisuusstrategiaa ja venäjän aineiston matalampi frekvenssi positiivista kohteliaisuusstrategiaa.

6. TULOKSET

Edellisessä luvussa analysoituja puhujan asennoitumista kuvaavia piirteitä ovat 1. persoonaan viittaavat sanat, puhuttelusanat, subjektittomat rakenteet ja affektiset johdokset. Kohteliaisuusstrategioita ilmentäviin piirteisiin kuuluvat pseudoartikkeleiden lisäksi sidossanat eli konjunktiot, konnektiivit ja relatiivipronominit.

Ensimmäiseen persoonaan viittaavia sanoja tutkittaessa havaittiin, että suomen osakorpuksessa niitä esiintyy huomattavasti vähemmän kuin venäjän osakorpuksessa. Tämän piirteen kohdalla johdannossa esitetty hypoteesi osoittautui oikeaksi.

Suomenkielisillä keskustelufoorumeilla puhekielen variantit keskittyvät tiettyihin viesteihin. Todettiin, että niiden käyttö voidaan nähdä kirjoittajasidonnaisena ilmiönä. Kaikkia viittaussanoja käytetään silloin, kun kirjoittaja haluaa korostaa omaa persoonaansa. Korkeasta frekvenssistä johtuen venäjänkielisellä foorumilla viittaussanoja tavataan hyvin erilaisissa yhteyksissä. Ne esiintyvät usein yhdessä kieltosanan rinnalla eli esimerkiksi silloin, kun viestin lähettäjä ei osaa tehdä jotain asiaa. Lisäksi omistajuutta ilmaistaan genetiivimuotoisella persoonapronominilla ja omistuspronominilla.

Puhuttelusanojen analyysi paljasti, että puhuttelua esiintyy venäläisessä verkkokeskustelussa moninkertaisesti enemmän kuin suomalaisessa keskustelussa. Tältä osin lähtöhypoteesi osoittautui paikkansa pitäväksi.

Puhuttelusanoja käytetään samoissa yhteyksissä sekä venäjässä että suomessa eli kiittämisen, pyytämisen, neuvomisen tai kysymisen yhteydessä. Tämän lisäksi puhuttelusanoja esiintyy silloin, kun kirjoittaja lähettää vastauksen sellaiseen viestiin, joka ei ole sijoittunut ketjun loppuun. Näissä tapauksissa puhuttelusanan tehtävänä on osoittaa, että puhuttelija reagoi tietyn keskustelukumppanin aiempaan puheenvuoroon.

Puhuttelun kohdalla merkittävin ero kielten välillä liittyy substantiivipuhutteluun. Venäjän aineistossa puhuttelusubstantiiveja esiintyy yli kymmenkertaisesti suomeen verrattuna. Lisäksi huomionarvoista oli teitittelyn puuttuminen suomen osakorpuksessa, kun taas venäjän osakorpuksessa sitä ilmenee.

Subjektittomien rakenteiden analyysi osoitti, että suomen aineistossa niitä hyödynnetään paljon enemmän venäjän aineistoon verrattuna. Näin ollen passiivirakenteita koskeva hypoteesi vahvistettiin.

Suomalaisessa verkkokeskustelussa rakenteita käytetään silloin, kun kirjoittaja haluaa häivyttää oman persoonansa taka-alalle. Näissä tapauksissa kirjoittaja toimii siis itse lauseen subjektina, mutta haluaa peittää oman tekijyytensä. Tämän lisäksi niitä esiintyy, kun piilotettuna subjektina toimii jokin keskustelun ulkopuolinen taho. Venäläisessä keskustelussa subjektittomia rakenteita hyödynnetään monipuolisemmin. Niiden avulla kirjoittaja viittaa usein joko viestin kohteeseen tai keskustelun ulkopuoliseen tahoan tekijänä.

Affektisten johdosten avulla muodostettujen sanojen kohdalla hypoteesi osoittautui oikeaksi. Tarkemmin sanottuna niitä tavataan venäläisellä keskustelupalstalla useammin kuin suomalaisilla palstoilla.

Molemmissa kielissä enemmistö ryhmän sanoista kuuluu tietotekniikan slangiin. Vaikka venäläisellä foorumilla johdosten kokonaisfrekvenssi nousee suomea korkeammaksi, ero on kuitenkin vain muutamia kymmeniä. Tutkimustulosta voidaan selittää palstojen luonteella. Koska kaikki kolme foorumia ovat tyypiltään harrastefoorumeita, slangisanastoa tavataan melko paljon. Slangia käytetään siirryttäessä yhdestä kielen rekisteristä toiseen. Suomen ja venäjän yleiskielen johdossanoilla havaittiin olevan useimmiten joko pienentävä tai pienentävä ja hyväilevä lisämerkitys.

Sidosteisuutta osoittavien sanojen tarkastelu osoitti, että alkuperäinen hypoteesi vastaa korpusanalyysin antamia tuloksia. Sanaryhmien kielikohtaisten kokonaisfrekvenssien välillä havaittiin merkittävä ero suomen hyväksi.

Kielten osakorpusten konjunktoiden määrät vastaavat toisiaan pitkälti. Kielten konjunktoiden lähes samansuuruista kokonaisfrekvenssiä voidaan selittää sillä, että niiden avulla yhdistetään eri laajuisia kielen yksiköitä kuten sanoja, sananosia sekä lauseita. Lisäksi havaittiin, että suomen ja venäjän relatiivipronominien kokonaismäärät ovat lähellä toisiaan. Merkittävä frekvenssiero löytyy edellä mainittujen ulkopuolisista ryhmistä. Suomessa konnektiiveja on paljon enemmän kuin venäjässä. Koska niiden avulla yhdistetään monesti lauseita ja sitä laajempia yksiköitä, ovat suomalaisten keskustelufoorumeiden viestit yleisesti ottaen sidosteisempia. Suomen kokonaisfrekvenssiä nostaa myös se, että sidossanoja voidaan käyttää täytesanoina.

Pseudoartikkeleiden eli artikkelien tavoin käytettävien sanojen analyysi ei kumonnut lähtöhypoteesia. Pseudoartikkeleita esiintyy suomen osakorpuksessa selvästi enemmän kuin venäjän. Suomessa pseudoartikkeleina käytetään demonstratiivipronominien lisäksi sanoja *joku*, *jokin*, *yksi*, *eräs* ja *tietty*. Venäjässä pseudoartikkeleiden ominaisuudessa toimivat demonstratiivipronomininit sekä sanat *какой*, *каков* ja *один*. Todettiin, että molempien kielten

keskustelupalstoilla näiden tehtävänä on osoittaa joko määräisyyttä tai epämääräisyyttä. Suomalaisessa keskustelussa tietyt pseudoartikkelit esiintyvät spesifisenä indefiniittinä epämääräisen artikkelin prototyypisissä yhteyksissä. Näitä ovat *yksi*, *eräs* ja *tietty*. Yleisenä indefiniittinä toimivat *joku* ja *jokin*. Määräisyydestä kertoviin pseudoartikkeleihin kuuluvat *tämä*, *tuot*, *se*, *nämä*, *nuo* ja *ne*. Samalla tavoin venäläisessä verkkokeskustelussa artikkeleiden avulla ilmaistaan joko määräisyyttä tai epämääräisyyttä. Määräisyyttä ilmentäviin pseudoartikkeleihin lukeutuvat *этом*, *том*, *такой* ja *таков*, kun taas epämääräisyyttä osoitetaan numeraalin *один* avulla.

7. PÄÄTELMÄT

Tässä tutkielmassa haluttiin analysoida keskustelustrategioita, joita suomalaiset ja venäläiset käyttävät internetin keskustelupalstoilla. Tutkimuksessa hyödynnettiin Leinosen (1985) puhekielen analyysia, jonka mukaan tietyt puhekielen piirteet heijastavat keskustelustrategioiden kulttuurisidonnaisia eroja. Tutkimuksessa tarkastellaan osaa näistä piirteistä eli ensimmäiseen persoonaan viittaavia sanoja, puhuttelusanoja, subjektiivomia rakenteita, affektisia johdoksia, sidossanoja sekä pseudoartikkeleita.

Kaikki edellä lueteltuja piirteitä koskevat lähtöhypoteesit vahvistettiin. Tutkimustulokset siis mukailevat Leinosen (1985) havaintoja kasvokkaiakeskustelun strategioista. Analyysi osoitti, että verkkokeskustelufoorumeilla suomalainen keskustelustrategia koostuu negatiivisesta kohteliaisuudesta ja detachment-piirteestä. Venäläinen strategia taas rakentuu positiivisesta kohteliaisuudesta ja involvement-piirteestä. Tästä voidaan päätellä, että keskustelijat näyttävät käyttävän samoja keskustelustrategioita sekä internetissä että reaali maailmassa. Tämän lisäksi keskustelustrategiat näyttäisivät olevan voimakkaasti kulttuurisidonnaisia.

Tutkimusaineistoksi valittiin materiaalia yhdeltä venäjänkieliseltä ja kahdelta suomenkieliseltä keskustelufoorumilta. Venäjänkielinen foorumi sijaitsee Cyberforum-sivustolla. Suomenkieliset foorumit löytyvät MuroBBS- sekä Hopeinen Omena -sivustoilta. Palstoilla käydään keskustelua erilaisista tietotekniikan alaan kuuluvista aihepiireistä, ja niille lähetettyjä viestejä pääsee lukemaan ilman rekisteröitymistä. Aineisto kerättiin viestiketjuista, joiden aihepiirejä ovat tietoturva sekä pelit ja pelaaminen.

Kaiken kaikkiaan suomalaista ja venäläistä verkkokieltä ja -keskustelukulttuuria vertailevaa tutkimusta on ennestään olemassa todella vähän, joten aihepiiristä löytyy lukuisia jatkotutkimusmahdollisuuksia.

Suomalaisten ja venäläisten keskustelustrategioiden tarkastelua olisi mahdollista jatkaa niin, että foorumeiden lisäksi tutkittaisiin myös muiden viestintäalustojen vuorovaikutusta. Näistä esimerkkinä voidaan mainita synkroniset chatryhmät. Koska chatryhmien kommunikaatio pohjautuu samanaikaisuuteen, niiden keskustelustrategiat saattavat ehkä poiketa asynkronisten keskustelufoorumeiden strategioista.

Jatkotutkimuksen kohteeksi voitaisiin valita myös verkkoviestinnän omat piirteet, joita ei esiinny perinteisissä kielimuodoissa eli puhutussa ja kirjoitetussa kielessä. Näihin lukeutuvat muun muassa hymiöt, isojen kirjainten käyttö merkitsemässä huutamista sekä välimerkkien ja kirjainten toistaminen korostamistarkoituksessa (ks. 2.3). Edellä luetellut ominaisuudet ovat syntyneet internetkieleen korvaamaan tiettyjä puheen ominaisuuksia kuten ilmeitä ja eleitä sekä äänen voimakkuutta. Niiden käyttötavoissa mahdollisesti havaittaisiin eroja suomalaisten ja venäläisten verkkokeskustelijoiden välillä.

Tuloksia ei ole mahdollista soveltaa kovinkaan laaja-alaisesti siksi, että jokaisella keskusteluforumilla on omat erityispiirteensä. Esimerkiksi keskustelun aihe ja yhteisö vaikuttavat vuorovaikutuksen luonteeseen. Tässä työssä paneudutaan ainoastaan kolmen harrasteforumin muutamaa aihepiiriä käsittelevään keskusteluun.

Vaikka tulosten sovellettavuusalue on kapea, tutkimus osoitti kuitenkin sen, että perinteisen kasvokkaiskeskustelun ominaisuuksia voidaan analysoida myös kirjoitukseen perustuvassa verkkokeskustelussa. Työ avaa monia jatkotutkimusmahdollisuuksia eri kieli- ja kulttuuriympäristöissä tapahtuvan verkkoviestinnän vertailevalle tutkimukselle. Tämänkaltainen tutkimus on vielä toistaiseksi alkutekijöissään.

LÄHTEET

Painetut lähteet

- Arpo, Robert 2005: *Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa*. Joensuun yliopistopaino, Joensuu. Saatavilla pdf-muodossa:
<http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_952-458-705-X/urn_isbn_952-458-705-X.pdf>.
- Crystal, David 2001: *Language and the Internet*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Green, Georgia 1982: Colloquial and literary uses of inversions. Teoksessa Deborah Tannen (toim.) *Spoken and written language, exploring orality and literacy*. ABLEX Publishing Corporation, Norwood, New Jersey, s. 119–153.
- Hakulinen, Auli 1997: Johdanto. Teoksessa Liisa Tainio (toim.) *Keskustelunalyysin perusteet*. Vastapaino, Tampere, s. 13–17.
- Hakulinen, Auli 1997: Vuorottelujäsennys. Teoksessa Liisa Tainio (toim.) *Keskustelunalyysin perusteet*. Vastapaino, Tampere, s. 32–55.
- Heimala-Lindqvist, Riikka 2010: *Internetkielen variaatio ja sen funktiot Rautaneito-keskustelupalstalla*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, suomen kieli.
- Herring, Susan C. 1996: Introduction. Teoksessa Susan C. Herring (toim.) *Computer-mediated communication. Linguistic, social and cross-cultural perspectives*. John Benjamins, Amsterdam, s. 1–10.
- Hurta, Heikki 1999: Variaation tutkimuksen myytit ja stereotypiat. Teoksessa Urho Määttä, Pekka Pälli & Matti K. Suojanen (toim.) *Kirjoituksia sosiolingvistiikasta*. Tampereen yliopistopaino, Tampere, s. 53–101.
- Karlsson, Fred 1983: *Suomen kielen äänne- ja muotorakenne*. WSOY, Juva.
- Larjavaara, Matti 2007: *Pragmasemantiikka*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Leinonen, Marja 1985: Finnish and Russian as they are spoken: from linguistic to cultural typology. *Scando-Slavica, Tomus 31 (1985)*, s. 117–144.
- Londen, Anne-Marie 1997: Kahden- ja monenkeskinen keskustelu. Teoksessa Liisa Tainio (toim.) *Keskustelunalyysin perusteet*. Vastapaino, Tampere, s. 56–74.
- Malmi-Lewizki, Olga 2000: *Особенности русского разговорного языка в ситуации синхронного общения посредством компьютерной техники (На примере протоколов*

дискурсов, записанных в рамках системы IRC). Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, venäjän kieli ja kirjallisuus.

- Matikainen, Janne 2006: Vuorovaikutus ja sosiaalisuus verkossa. Teoksessa Pekka Aula, Janne Matikainen & Mikko Villi (toim.) *Verkkoviestintäkirja*. Yliopistopaino, Helsinki, s. 177–196.
- Nikunlassi, Ahti 2002: *Johdatus venäjän kieleen ja sen tutkimukseen*. Hakapaino Oy, Helsinki.
- Ojanen, Muusa 1999: *Venäjän kielioppi*. WSOY, Juva.
- Paunonen, Heikki 2006: Vähemmistökielestä varioivaksi valtakieleksi. Teoksessa Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.) *Helsinki kieliyhteisönä*. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kirjallisuuden laitos, Helsinki, s. 13–99.
- Raevaara, Liisa 1997: Vierusparit – esimerkkinä kysymys ja vastaus. Teoksessa Liisa Tainio (toim.) *Keskusteluanalyysin perusteet*. Vastapaino, Tampere, s. 75–92.
- Saukkonen, Pauli & Haipus, Marjatta & Niemikorpi, Antero & Sulkala, Helena 1979: *Suomen kielen taajuussanasto*. WSOY, Porvoo.
- Seppänen, Eeva-Leena 2004 [1988]: Henkilöön viittaaminen puhetilanteessa. Teoksessa Auli Hakulinen (toim.) *Kieli. Suomalaisen keskustelun keinoja I*. 4. painos. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki, s. 195–231.
- Sorjonen, Marja-Leena 1997: Korjausjäsenitys. Teoksessa Liisa Tainio (toim.) *Keskusteluanalyysin perusteet*. Vastapaino, Tampere, s. 111–137.
- Švedova, N.Ju. 1982 = Шведова, Н.Ю. 1982: *Русская грамматика том I. Фонетика, фонология, ударение, интонация, словообразование, морфология*. Академия наук СССР, Институт русского языка, Москва: Наука.
- Tiittula, Liisa 1992: *Puhuva kieli, suullisen viestinnän erityispiirteitä*. Loimaan kirjapaino Oy, Loimaa.
- Tommola, Hannu 1998: Заметки к типологии амбиперсонала. Teoksessa Н.А. Козинцева & А.К. Оглоблин (toim.) *Типология. Грамматика. Семантика*. Санкт Петербург: Наука, s. 41–57.
- Turtia, Kaarina 2001: *Sivistyssanat*. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.
- Vauras, Ilmari 2006: *Kuvakirjoituksen jälleensyntymä tunneikonit kirjoitetussa puhekielisessä keskustelussa* ^__^. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos.
- Vesikansa, Jouko 1978: *Johdokset. Nykysuomen oppaita 2*. WSOY, Porvoo.
- Yli-Vakkuri, Valma 1989: Suomalaisen puhuttelun piirteitä. Teoksessa Anneli Kauppinen & Kyllikki Keravuori (toim.) *Kielen käyttö ja käyttäjä. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja XXXVI*. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto, s. 42–74.
- Zemskaja, E.A. 1987 = Земская, Е.А. 1987: *Русская разговорная речь: лингвистический анализ и проблемы обучения*. Москва: Русский язык.

Verkkolähteet

Forum programmistov i sisadminov = Форум программистов и сисадминов
<<http://cyberforum.ru>>

Hopeinen Omena, suomalainen Apple-foorumi ja wiki
<<http://hopeinenomena.net>>

Ison suomen kieliopin verkkoversio VISK
<<http://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php>> Luettu 30.4.2012.

Ljaševskaja, O.N. & Šarov, S.A 2009 = Ляшевская О.Н. & Шаров С.А. 2009: *Новый частотный словарь русской лексики*. <<http://dict.ruslang.ru/freq.php>> Luettu 15.5.2012.

MuroBBS-Plaza
<<http://murobbs.plaza.fi>>

Nykyajan kielenopas
<<http://www.cs.tut.fi/~jkorpela/kielenopas>> Luettu 26.4.2012.

РЕФЕРАТ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ

«Разговорные стратегии финнов и русских при асинхронном общении»

Керянен, Силья

Университет г. Тампере

Институт современных языков, переводоведения и литературоведения

Кафедра перевода русского языка

Июнь 2012 г.

Введение

Настоящее исследование посвящено русскому и финскому интернет-дискурсу. Материалом исследования является язык нескольких форумов, предназначенных для всех, интересующихся компьютерами и вычислительной техникой. Точнее говоря, мы рассматриваем частоты определенных черт разговорной речи в сообщениях и анализируем, как эти черты отражают культурные особенности разговорных стратегий.

Теоретической основой работы стало исследование Марьи Лейнонен, в котором обсуждается финская и русская разговорная речь. По результатам Лейнонен о разговорных стратегиях русских и финнов рассказывают следующие черты разговорной речи: личные местоимения первого лица единственного числа, формы обращения, пассивные конструкции, союзы, коннективы и относительные местоимения, суффиксы субъективной оценки и псевдоартикли.

Разговорная стратегия состоит из стратегий вежливости "включение" (*involvement*) и "отдаление" (*detachment*), которые описывают отношение говорящего к собеседнику. Различаются два типа стратегий вежливости: позитивная и негативная стратегия. По словам Лейнонен русские предпочитают позитивную стратегию вежливости, а финны пользуются негативной стратегией.

Материал и методы исследования

Материалом исследования послужили сообщения, которые были собраны из одного русскоязычного и двух финскоязычных форумов. В данных сообщениях участники форумов разговаривают о защите от вирусов и компьютерных играх. Полученный материал был загружен в базу данных корпуса *PC texts* на университетском сервере *Mustikka*. Объем корпуса 96720 словоупотребления.

Исследовательским методом является этнометодологический анализ разговора. Кроме того, при анализе материала использовались корпусные методы, которые оказываются полезными как при количественном, так и при качественном подходе к материалу.

Гипотезы

Гипотезы данной работы основаны на результатах исследования Лейнонен. Следовательно, предполагается, что русскоязычный материал в большей степени содержит черты, поддерживающие позитивную стратегию вежливости. Также материалу должна быть свойственна черта *involvement*. Что касается финскоязычного материала, предполагается, что сообщения в большей степени содержат черты, поддерживающие негативную стратегию вежливости. Материалу должна быть свойственна черта *detachment*.

Точнее говоря, позитивная стратегия вежливости выражается в довольно низкой частоте союзов, коннективов и относительных местоимений и псевдоартиклей. В негативную стратегию включена более высокая частота вышеперечисленных черт. О черте *involvement* рассказывают употребление местоимений первого лица единственного числа, форм обращения и суффиксов субъективной оценки и неупотребление пассивных конструкций. Черта *detachment* связана с употреблением пассивных конструкций и неупотреблением местоимений первого лица единственного числа и форм обращения.

Гипотезы исследования следующие: 1) Личные местоимения первого лица единственного числа чаще встречаются в русском субкорпусе чем в финском, 2) Предполагаем, что формы обращения также чаще встречаются в русском субкорпусе, 3) По сравнению с финнами русские меньше употребляют пассивные конструкции, 4) Суффиксы субъективной оценки более типичны для русского материала, 5) Союзы, коннективы и относительные местоимения более типичны для финского интернет-дискурса, 6) В финском субкорпусе частота псевдоартиклей превышает частоту данных слов в русском субкорпусе.

Компьютерно-опосредованная коммуникация

Интернет-общение играет важную роль в нашей жизни. В сети можно найти тысячи форумов, посвященных разным темам. Исследования, в которых анализируется интернет-общение, ведутся под рубрикой "компьютерно-опосредованная коммуникация". Предметом исследования являются все виды общения, реализующиеся при помощи компьютеров (Матикайнен 2006: 177). Компьютерно-опосредованная коммуникация рассматривается в **главе 2**.

Компьютерно-опосредованная коммуникация делится на пять типов: 1) электронная почта, 2) виртуальные миры, 3) всемирная паутина (WWW), 4) синхронная интернет-коммуникация (чаты) и 5) асинхронная интернет-коммуникация (форумы). Они отличаются друг от друга тем, что у каждого есть свой языковой вариант (Кристал 2001: 10). В следующих абзацах мы подробнее рассматриваем каждый из этих типов.

Под электронной почтой имеются в виду сфера коммуникации, где для передачи сообщений используются компьютерные сети. Сообщения могут быть связаны с работой или личной жизнью пользователя. Они сильно отличаются друг от друга длиной и стилем. Структура электронной почты является установленной и она определяется провайдером услуги. Сообщение содержит обязательные и необязательные заголовочные поля и поле тела сообщения. Обязательные поля включают в себе адреса отправителя и получателя, время и дата написания и тема электронного письма. Необязательные поля предназначены для адресов получателей копий и слепых копий. Кроме того существуют и два поля, в которых указаны символ вложения (значок скрепки) и символ, означающий приоритет общения (Кристал 2001: 10–11, 94–96, 99).

К виртуальным мирам относятся среды, в которых участники общаются в фантазийном мире. Виртуальные миры содержат игры и другие среды коммуникации. Кроме игр они предоставляют возможность пообщаться таким же образом, как в чатах (см. ниже). Все виртуальные миры похожи тем, что в них общение является синхронным и осуществляется в письменной форме (Кристал 2001: 12, 171–172).

К третьему типу относится всемирной паутиной (WWW). В настоящее время WWW является глобальным мультимедийным средством массовой коммуникации. В WWW, например, размещаются поисковые системы, справочники и энциклопедии, новости, реклама, игры и т.п. (Кристал 2001: 13).

Четвертый тип включает в себе синхронные чаты, где обмен сообщениями осуществляется в реальном времени. В чатах сообщения непрерывно выводятся вниз на экран. Чаты можно разделить на локальные и глобальные (Кристал 2001: 11–12).

Асинхронные форумы – это форумы, при которых обмен сообщениями обычно происходит анонимно. Все сообщения сохраняются в сервере и таким образом участники могут посылать ответы на сообщения независимо от того, когда они были отправлены в форум (Кристал 2001: 129–130).

Все асинхронные форумы работают примерно одинаковым образом. Провайдер сайта создает тематические разделы, в которых участники форума могут размещать свои сообщения. Лица, которые обслуживают форум, называются модераторами. Они имеют право редактировать сообщения и даже удалять сообщения, контент которых нарушает правила форума (Кристал 2001: 133).

Что касается сообщений, их общей чертой является краткость. Средняя длина сообщения 3,5 строчки и 70 процентов состоит из одного абзаца. Благодаря краткости сообщений сетевой разговор напоминает устное общение. Общей чертой сетевого и устного разговора также является непредсказуемость темы. Несмотря на то, что сообщение изначально написано по определенной теме, отправитель может представить новую тему в том же самом сообщении (Кристал 2001: 144–146).

Язык в интернете

Глава 3 включает в себе информацию о языке интернета. При интернет-общении формы разговорной речи и кодифицированного литературного языка существуют параллельно. Степень разговорности речи значительно меняется в зависимости от типа коммуникации. Например, язык чатов и форумов содержит больше слов и выражений разговорной речи, чем язык электронной почты, а самое большое количество форм кодифицированного литературного языка встречается в WWW. Это объясняется тем, что в WWW размещаются такие тексты, как научные статьи, документы, газетные статьи. Язык этих текстов соответствует нормам кодифицированного литературного языка.

В следующих абзацах рассматривается, как разговорная речь отличается от кодифицированного литературного языка.

Лексика разговорной речи отличается от лексики литературного языка. Например, слово *kiva* (*приятный*) является разговорным, а *saapua* (*прийти*) – словом кодифицированного литературного языка (Тииттула 1992: 54–66).

Слова разговорной речи в среднем короче слов литературного языка. Краткость объясняется тем, что в речи слова сокращаются, например, глагольная форма *teen* (*хожу*) сокращается до *teen* (Тииттула 1992: 55). Краткость слов разговорной речи является универсальной тенденцией. В русской разговорной речи слова также сокращаются путем удаления групп согласных или слогов. Например, форма *здравствуйте* сокращается до *здрасьте*, а *Иван Иванович* – до *(и)ванваныч* и *(и)ванванч* (Земская 1987: 206–207).

В форумах одной из главных черт разговорной речи является компьютерный сленг. Сленговая лексика постоянно обновляется и возможно, что количество сленговых вариантов одного слова большое (ГФЯ § 214). Например, русский материал содержит сленговые слова *видюха*, *видяха*, *видяшка* и *видуха*, которые обозначают *видеокарту*. В финском материале есть сленговые слова *winkkari*, *winukka*, *wintöötti*, *wintoosa* и *windözü*, обозначающие операционную систему *Windows*.

Анализ разговора

В главе 4 рассматривается анализ разговора. Главная идея данного исследовательского метода заключается в том, что разговор не хаос. Взаимопонимание между участниками разговора не может основываться на случайности. Зато коммуникация является организованной деятельностью и имеет четкую структуру (Хакулинен 1997: 13).

Структуру любого разговора можно описать с помощью трех частей. Правила смены ролей "говорящий-слушатель" определяют ход разговора и на основании данных правил разговор можно подразделить на части. Кроме того, в смену ролей "говорящий-слушатель" включена возможность исправления ошибок и оговорок (Хакулинен 1997: 16).

На основании правил смена ролей "говорящий-слушатель" решается, кто будет следующий говорящий. Основной принцип выбора заключается в том, что говорящий даст слово кому-то из участников разговора. В случае, если он слово не даст, кто-то из группы участников сам берет слово. Если этого не происходит, то продолжает говорящий (Хакулинен 1997: 45–46).

Как уже было сказано, разговор подразделяется на части на основании вышеуказанных правил. Части составляются из речевых актов, и каждый речевой акт влияет на то, каков будет следующий. К тому же речевой акт строится таким образом, чтобы он не противоречил

предшествующему акту. Речевые акты отличаются друг от друга тем, требует ли акт определенного следующего акта или только немного ограничивает содержание следующего акта. Если связь между двумя актами является тесной, они оформляют совокупность, которая называется смежной парой. К смежным парам относятся например вопрос-ответ, приветствие-приветствие и выражение мнения-выражение согласия или несогласия (Разваара 1997: 75–76).

При разговоре смена ролей "говорящий-слушатель" содержит возможность исправлений. С помощью исправлений собеседники решают разные проблемы, связанные с говорением и пониманием речи. Исправление понимается как процесс, содержащий начало и конец. Возможно, что процесс заканчивается решением проблемы (Сорьйонен 1997: 111–112).

Основные результаты исследования

Анализ материала показал, что выдвинутые гипотезы подтверждаются. В следующих абзацах поаспектно рассматриваются результаты: личные местоимения первого лица единственного числа, формы обращения, пассивные конструкции, суффиксы субъективной оценки, союзы, коннективы и относительные местоимения и псевдоартиккли.

По поводу личных местоимений первого лица единственного числа можно сказать, что финский субкорпус содержит их значительно меньше по сравнению с русским субкорпусом. Частота в финском материале 291, а в русском – 818. В финских форумах разговорные формы (*mä, mää*) концентрируются в сообщениях некоторых пользователей, вследствие чего можно считать, что употребление таких вариантов связано с собственной манерой письма. В обоих субкорпусах личные местоимения первого лица единственного числа встречаются, когда автор сообщения хочет подчеркивать свою личность. Кроме того, в русском материале личное местоимение *я* часто употребляется вместе со словом *не*.

Анализ форм обращения показал, что участники русского форума гораздо больше употребляют формы обращения чем участники финских форумов. Частота в финском материале 187, а в русском – 1141. Во всех форумах формы обращения связаны с благодарностью, просьбой, советом или вопросом. Главная разница между субкорпусами связана с формами обращения, которые содержат существительное (*форумчане, ребята*). В русском материале общая частота таковых форм обращения 155, а в финском материале – 15. Вторая разница заключается в том, что обращение на "вы" полностью отсутствует в финских форумах, а в русском форуме оно присутствует.

Рассмотрение пассивных конструкций показало, что они более употребительны в финском интернет-дискурсе. В финском субкорпусе частота 907, а в русском – 623. Финны обычно употребляют пассивные конструкции, когда хотят сделать свою личность незаметной. В таких случаях автор сообщения сам является субъектом предложения, но скрывает свою роль деятеля. Кроме того, пассивные конструкции употребляются, когда субъектом является третье лицо, а не говорящий или слушатель. Русские форумчане часто употребляют эти конструкции в предложениях, где в роли субъекта выступает третье лицо или получатель сообщения.

Слова с суффиксами субъективной оценки чаще встречаются в русском интернетном дискурсе. В материале обоих языков большинство таких слов входит в группу слов компьютерного сленга. Хотя в русском субкорпусе частота данных слов (304) превышает частоту (244) в финском субкорпусе, разница между частотами небольшая. Результат можно объяснить тем, что форумы предназначены для компьютерщиков и среди них данные слова и выражения широко употребительны.

В финском материале частота союзов, относительных местоимений и коннективов (6395) превышает частоту (4251) в русском материале. Частоты союзов и относительных местоимений друг от друга не так сильно отличаются: в русском материале частота союзов 3700 и частота относительных местоимений 205, а в финском – 4112 и 329. Заметная разница между языками заключается в том, что коннективы гораздо чаще встречаются в финском интернетном дискурсе. В финском субкорпусе их частота 1954, а в русском – всего лишь 346.

Что касается псевдоартиклей, можно сказать, что они значительно чаще употребляются в финских форумах. Частота их употребления в финском материале 883, а в русском – лишь 357. Кроме указательных местоимений в роли артиклей употребляются слова *yksi, eräs, tietty, joku* и *jokin*. В русском языке в роли артиклей употребляются указательные местоимения и числительное *один*. В обоих языках при помощи этих слов говорящий выражает категорию определенности/неопределенности. В финских форумах определенность выражается указательными местоимениями, а неопределенность – словами *yksi, eräs, tietty, joku* и *jokin*. При русском форуме в роли определенных артиклей выступают указательные местоимения, а в роли неопределенного артикля выступает числительное *один*.

Заключение

На основании исследуемого материала можно отметить, что результаты настоящего исследования совпадают с результатами Лейнонен. Анализ материала подтвердил, что

финская разговорная стратегия использует негативную стратегию вежливости и отдаление, а русская разговорная стратегия построена на позитивной стратегии вежливости и приближении. Результаты свидетельствуют о том, что собеседники применяют те же самые разговорные стратегии и в сети, и в реальном мире. Кроме того, на основании результатов можно сказать, что применение той или иной стратегии зависит от культурного фона говорящего.

Исследование разговорных стратегий можно было бы продолжить на материале других типов компьютерно-опосредованной коммуникации, например, чатов. Поскольку общение чатов основывается на одновременности, разговорные стратегии, применяемые в чатах, могут отличаться от стратегий асинхронных форумов.

Кроме разговорных стратегий, в дальнейших исследованиях было бы интересно рассмотреть такие особенности электронного дискурса, которые не встречаются в письменной или устной формах общения. Данные особенности включают в себя, например, "смайлики" и повторение букв и знаков препинания для маркирования эмфазы. В сети их употребляют для замены таких черт устной речи как жесты, выражения лица и громкость речи. Возможно, что они употребляются по-разному в финском и русском интернет-дискурсах.

Результаты не дают общую картину об интернет-общении, потому что каждый форум имеет свои особенности. Кроме того темы разговора и члены форума влияют на коммуникацию. Настоящее исследование сосредоточено лишь на общении в трех форумах, предназначенных для активных компьютерных пользователей.

Несмотря на ограниченность применимости результатов, исследование доказало, что черты устной коммуникации могут быть найдены также в электронном дискурсе, который осуществляется в письменной форме. Работа открывает интересные возможности для дальнейших исследований, посвященных сравнению интернет-общения носителей разных языков и культур.

Список литературы

ГФЯ = Грамматика финского языка, сетевая версия = Ison suomen kieliopin verkkoversio VISK
<<http://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php>> Последний просмотр 30.4.2012.

- Земская, Е.А. 1987: *Русская разговорная речь: лингвистический анализ и проблемы обучения*. Москва: Русский язык.
- Кристал 2001 = Crystal, David 2001: *Language and the Internet*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Лейнонен 1985 = Leinonen, Marja 1985: Finnish and Russian as they are spoken: from linguistic to cultural typology. *Scando-Slavica, Tomus 31 (1985)*, s. 117–144.
- Матикайнен 2006 = Matikainen, Janne 2006: Vuorovaikutus ja sosiaalisuus verkossa. Teoksessa Pekka Aula, Janne Matikainen & Mikko Villi (toim.) *Verkkoviestintäkirja*. Yliopistopaino, Helsinki.
- Никунласси 2002 = Nikunlassi, Ahti 2002: *Johdatus venäjän kieleen ja sen tutkimukseen*. Nakapaino Oy, Helsinki
- Раэваара 1997 = Raevaara, Liisa 1997: Vierusparit – esimerkkinä kysymys ja vastaus. Teoksessa Liisa Tainio (toim.) *Keskustelunalyysin perusteet*. Vastapaino, Tampere, s. 75–92.
- Сорьйонен 1997 = Sorjonen, Marja-Leena 1997: Korjausjäsenitys. Teoksessa Liisa Tainio (toim.) *Keskustelunalyysin perusteet*. Vastapaino, Tampere, s. 111–137.
- Тииттула 1992 = Tiittula, Liisa 1992: *Puhuva kieli, suullisen viestinnän erityispiirteitä*. Loimaan kirjapaino Oy, Loimaa.
- Хакулинен 1997 = Hakulinen, Auli 1997: Johdanto. Teoksessa Liisa Tainio (toim.) *Keskustelunalyysin perusteet*. Vastapaino, Tampere, s. 13–17.

